ВІСТІ
КОМБАТАНТА

4-5

ТОРОНТО — НЬЮ — ЙОРК 1966

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: А. Валійський, В. Гузар, Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Аргентина:
Fraternidad de los ex-comb.
de la 1 UD.. Curapaligue 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Канада - Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

Австралія:
Fokshan Library & Book Supply,
16 W. Prospect Street, Glenroy, W. 9, Victoria, Australia.

На N. S. W. в Австралії:
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

З.Д.А.:
"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.

Канада і інші країни:
"VETERANS' NEWS"
41 Whitbread Cres.
Downsview, Ontario, Canada.

VETERANS' NEWS, bi-monthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U. S. A.
In Canada: Editor — 9 Skylark Ave., Toronto 9, Ont.

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 1966 Торонто - Нью-Йорк Ч. 4-5 (25-26)

ЗМІСТ

ДУМКИ НА ЧАСІ

ПОЛІТИЧНІ ТА ВІЙСЬКОВІ ОГЛЯДИ

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

МЕМУАРИСТИКА

РЕПОРТАЖІ

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЇ

ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ

Відзначування роковин проголошення 1-го листопада 1918 року української державности в Галичині слушно стало щорічною традицією українських громад по всьому вільному світі, особливо ж у ЗДА й Канаді. Галицька вітка українського народу опинилася була під польським пануванням, насправді вже від 1340-го, а вже остаточно від 1387-го року. Коли з першим розподілом Польщі в 1772 році ця наша українська земля дісталась Австрії, поляки далі правили в Галичині. За той довгий час вони встигли настільки зденаціоналізувати й засимілювати до себе західньо-українську верхівку, українську шляхту і міщанство, що залишився, за польським погірдливим висловом, тільки «хлоп і поп». Ба навіть в українські священичі доми ввійшла була польська мова.

Але саме з священичого стану вийшло галицьке національне відродження і так само, як на Наддніпрянщині, від — літератури. Від дрібної книжечки «Русалка Дністрова», яка мусіла шукати собі місця народження аж у Будапешті, від 1937 року почерез скасування панщини в 1948 році і заснування перших українських політичних партій напереломі минулого і цього сторіччя — це був короткий шлях. З тим більшим подивом і тим більшим пієтизмом треба вшанувати той революційний зрив галицьких українців, який в дні 1-го листопада 1918 року засвідчив про їхню повну, викристалізовану національно-державницьку зрілість.

Колишні українські військовики мають окрему подвійну причину вшановувати 1 - Листопадові роковини. Тодішній переворот був переведений зразково з військового погляду: у Львові й по всьому краю українці перейняли владу, завдяки подивугідному плянуванню, здисциплінованості, відвазі і прицизному виконанню наших військовиків. А не було між українцями, старшинами в австрійській армії, ні одного з штабовою освітою і величезна більшість старшин — це були старшини резервові, люди цивільних фахів, які були змобілізовані з вибухом першої світової війни. Ціле галицьке передвоєнне громадянство було «ультрацивільне» — з нехіттю до війська і військового звання, яке в очах наших батьків було чимось «нижчим» за інші звання. Перевести зразково революційно-військовий переворот власне в такій атмосфері, в атмосфері ультра-льояльности супроти Австрії і габсбурської династії було дійсно історичним феноменом.

Другий момент, що заслуговує на підкреслення, коли колишні військовики відзначають Листопадові роковини, — це соборницький

характер Листопадового чину. Він стосувався безпосередньо Галицької Землі, але був переведений в ім'я України і як частина України. Ані найперші наші новітні вояки — Українські Січові Стрільці з 1914-го року, ані пізніші члени Української Галицької Армії не уявляли ніколи можливости існування Західньої Української Народної Республіки, як окремої суверенної держави — без злуки з більшістю українських земель від Збруча на схід, і ніхто з них ніколи не називав себе «галичанином», а «українцем».

Багато причин склалося на те, що Польща знову заволоділа була українськими землями по Збруч і тут не місце переводити історично-політичну аналізу трагічного висліду української визвольної війни-революції. Можна тільки обмежитися до признання, що винуваті не тільки «воріженьки» і «обставини», але й ми самі. А втім, той один тільки факт, що ми святкуємо 1-Листопадову подію вже 48-ий раз з однаковим пієтизмом — свідчить про те, що ідея була тоді і є тепер та сама, жива, безсмертна: ідея української ні від кого незалежної народоправної держави на всьому великому просторі України.

Віра Ворскло

ЛИСТОПАД

Рида і плаче листопад;
Листки летять, летять, летять.
Хто впав, того вже не піднять,
Хто вмер за Україну.

Їх голоси у далині
Лунають: Ні, не вмерли ми,
Ми живемо як слави міт
Майбутньої Вкраїни.

Ні, ворог нас не подолав.
Народ живе, народ не впав,
Живе наш волі ідеал
І кличуть нас руїни.

Осінні хай гудуть вітри, —
Герої мусять знов прийти,
Недолю мусять всю знести
Для слави України.

Рида і плаче листопад,
Він кличе месників назад;
Листки летять, летять, летять,
Мов сльози, без упину.

І ти і я, і ми усі
З'єднать повинні сили всі
Служити правді і красі
Служити Україні.

Іван Кедрин

Українська армія - продукт революції

В українській дійсності по цьому боці океану діються час до часу речі, які й філософам не снилися. Ось одна з них, що має найближчий стик з українським комбатантським світом.

В наступному, 1967 році, минає 50 років з того часу, як після вибуху російської революції у Петрограді — до речі, головно завдяки Волинському гвардійському полкові, що складався переважно з українців, — вибухла і в Україні наша, українська, національна революція. Ясно, що зорганізована у вільному світі українська громада рішила відсвяткувати як мога врочисто ті роковини. Зокрема рішили відсвяткувати 50-ті роковини постання новітнього, цілком самостійного і ні від кого незалежного українського війська — наші комбатантські організації, про що вже були вичерпні відомості на сторінках цього журналу.

Однак несподівано з'явились опоненти, які на різних громадських форумах почали палко заперечувати потребу святкування роковин 1917-го року та поручали відзначити в 1968 році постання, чи відродження, української державности. В Україні, чули ми, взагалі не було національної революції, бо ж революція може бути тільки соціяльна, а таку революцію зробили большевики. І тому, що большевики заповіли святкування 50-річчя своєї революції, не лицює робити щось подібного українцям. У 1917 році розпочалися визвольні змагання, але треба святкувати той їх найвищий успіх, який проявився у проголошенні української державности, себто 22 січня 1918 року, чи пак — як це рекомендують українські монархісти, — 30 квітня 1918, коли гетьманом України проголошено Павла Скоропадського.

Що ж, у такому випадку, діяти з цілим 1917-им роком?! Викреслити його з новітньої історії України, чи, скориставши саме з нагоди його 50-річчя, поменшити його історичне значення, обнизити його вартість та зробити негідним звеличання?! Це правда, що суверенну, ні від кого незалежну Українську Народну Республіку проголошено щойно 4-им Універсалом. Але ні одна велика подія не стається, як «деус екс махіна», а мусить бути підготовлена довшою або коротшою низкою попередніх подій, що разом в'яжуться в один — хронологією і прагматикою — логічний ланцюг. Деякі наші люді, які в 1966 році ремствують, що в усіх перших трьох Універсалах проголошувано ще зв'язок з державною Росією, надзвичайно спрощують аналізу історії України від битви під Полтавою і зруйнування Січі чи хоч би вже тільки від виступу Котляревського по 1914 і 1917 роки. Не штука бути сьогодні гурра патріотом і вішати собак на «соціялістів», як ніби винуватців і того, що ми не мали своєї держави вже в 1917 році та опісля програли нашу визвольну війну. Але в оцінці нашої новітньої історії треба триматися метод, стосованих взагалі в історіографії, при аналізі

минулих подій і явищ: треба виходити не з засновку нинішнього нашого світогляду і наших побожних бажань, а засновку тодішніх дійсних, реальних відносин і реальних умовин, в яких люди діяли, творили і помилялися, згідно з правдою, що не помиляється тільки той, хто нічого не діє.

Які були умовини для української самостійної держави з весною-літа 1917 року? Тарас Шевченко не був державним мужем, ані політиком, а тільки поетом, але він знав, що «від молдавина аж до фина все мовчить». А у 1914 році було ще гірше, як за його життя у половині 19-го сторіччя, бо з вибухом першої світової війни заборонено всяке українське друковане слово, не було ні одної української газети, ні одної школи, ані театру, ані концертової імпрези. Де були ті кадри фахової інтеліґенції, що могли б через ніч створити апарат у всіх ділянках державного життя? І що було робити з апаратом російським? Що було робити з російськими військовими ґарнізонами по містах?! Як можна було творити через ніч українську державу без власного промислу, торгівлі, фінансів, без власного зрізничкованого суспільства?! Як можна було скочити на вежу, не переступивши ступнів, що вели до неї?! І що найважніше: коли ми не змогли оборонити нашої держави проти московського аґресора, то тільки тому, що нашу армію становила жменя патріотів на тлі масової «невтральности»: ми програли тільки тому, що — як цього лякався геніяльний Поет, що став пробудником народу — Україну «в огні окрадену збудили». Окрадену з почуття потреби мати власну державу, з глибокої державницької свідомости.

Ото ж цілий 1917-ий рік був саме тією нашою національною революцією, яка трьома етапами, трьома першими Універсалами, струшувала з себе невольничі пута і формувала новий національно-державницький світогляд. Коли 1-го квітня з'явилась невідомо звідки 100.000-на маса народу і під блакитно-жовтими прапорами, що їх невідомо хто й коли пошив, помаршувала на Софійський майдан, де співала «Заповіт» (а такі здвиги були по всій Україні) — то це була революція: бо ж Київ був так документно зросійщений, що причепили йому глумливу назву «матері русских ґородов». І коли вже в Першому Універсалі 23 червня 1917 проголошувалось гордо: «Хай Україна буде вільною!» — то це була національна революція. А коли в 5 місяців пізніше, 26 листопада 1917 проголошено в Третьому універсалі Українську Народну Республіку, то це був вияв нестримного революційного ходу подій. Можна нераз чувати й читати зневажливі завваги на адресу Другого (з 16 липня 1917) універсалу, як «угодовецького» супроти Москви чи пак тоді ще Петрограду. Але коли три російські міністри приїхали до Києва, переговорювали з тією Центральною Радою, що її ще кілька днів тому вважали за гурт бунтарських малоросів, — коли вони визнали леґальність влади Державного Секретаріяту — хай тільки на обмеженому просторі колишніх 5-ох губерній і коли вони визнали право українізувати військові частини, то в тодішніх відносинах це не була програ, а це

був доказ величезного хисту тих провідників української революції, які з нічого творили рідну державу. Другий Універсал давав Україні таку саму «передишку», як її давав Берестейський мир з 9 лютого 1918 і Варшавський договір з 22 квітня 1920: всі вони, хоч дуже недосконалі, давали змогу продовжувати будівництво української держави й збройну боротьбу за неї.

Звідкіля взялася українська збройна сила? Чи українська влада мала змогу перевести перепис населення, зладити списки обов'язаних до військової служби юнаків, — чи можна було перевести нормальну рекрутацію?! Це була національна революція і революційним шляхом творились наші збройні сили. Як інакше можна назвати Військові З'їзди, як інакше можна пояснити постання Генерального Військового Комітету і постання Богданівського та Полуботківського полків, постання Вільного Козацтва і Гайдамаків Петлюри і формування того Галицько-буковинського куреня Січових Стрільців, що згодом розрісся у корпус?! Все це сталося революційним порядком; або — як у випадку українізації 34-го корпусу на 1-ий український корпус Павла Скоропадського, внаслідку могутнього розмаху української революції.

І колишні українські вояки горді з того, що вони служили в Армії, яка постала в ході української революції. Вони вміли тоді і вміють сьогодні чітко розмежовувати українську революцію від російської: наша революція була тісно пов'язана з відновленням новітньої української держави і збройною її боротьбою, — російська революція була пов'язана агресивним імперіялізмом, який зразу-же, чи за Тимчасового Уряду чи за влади Леніна — намагався здавити національні революції в Україні, у Грузії, щоб зберегти єдину неподільну російську імперію. І коли ми будемо святкувати у вільному світі українську національну революцію, то ці наші святкування мають власне протиставитись большевицькому забріханню, що жовтнева революція чи, може, радше контрреволюція приносила волю всім «трудящим», в тому числі й Україні. Ми не можемо знижуватись до того, щоб підпорядковуватись большевицькій термінології, що таке революція, і признавати революційний монополь Москві. Ісаак Мазепа писав правильно «В огні і бурі революції». Небагато вже залишилось тих, що брали в тій революції і в зродженій з неї українській армії активну участь. Але історія України на них не починалась і не кінчається. Вони вже мали за останніх 50-ох років своїх послідовників, так само, як вони самі були ідейними послідовниками Українських Січових Стрільців ще з 1914 року. І члени всіх українських військових формацій, які існували в міжчасі, та українці, що служили всилу обставин також в інших арміях, але ідейно з нами з'єднані, святкуватимуть 50-річчя української національної революції, без якої не було б їхнього війська.

В. Верига

Світовий Конґрес вільних українців*

Вже від довшого часу серед українського громадянства йдуть розмови на тему Світового Конґресу Українців; багато вже писалося про те на сторінках української преси. І тут немає нічого дивного. Світовий Конгрес Українців — це річ нова, якої ми дотепер ще не спромоглися зорганізувати, і через те самий задум гідний уваги та всесторонньої піддержки українців у всіх вільних країнах нашого поселення. Про важливість такого Конгресу зайво розводитись, і тому можна тільки дивуватися, що в колах УККА ця справа так довго затягалась. Правда, не бракує і критичних завваг на тему Світового Конґресу, але ці завваги зовсім не заперечують його потреби, бо вони відносяться в основному до самої майбутньої побудови його, як надрядного тіла всіх централь у поодиноких країнах.

Світовий Конгрес — основа діяльности вільних українців.

Світовий Конгрес Українців, із відповідною його побудовою та незалежною організацією його екзекутиви, повинен би відіграти дуже поважну ролю в житті українців у діяспорі з одного боку, та у визвольній політиці нашого народу на рідних землях з другого. Він повинен стати речником усіх нас, де б ми не жили, аж до часу встановлення суверенної української держави, та основною базою діяльности українського уряду в екзилі. Світовий Конгрес Українців повинен доказати всім нашим скептикам, а ще більше нашим приятелям і ворогам, що ми вміємо не тільки співати плаксиві пісні та молитви про єдність, але вміємо також ту єдність осягнути і дорожити нею. Це зовсім не означає, що поодинокі особи чи організації не мають права різнитися між собою, дискутувати, оспорювати сумнівні тези, тощо, бо це є наші внутрішні справи. Як довго живе суспільство, що цікавиться своїм сьогодні, а ще більше своїм завтра, так довго різниці думок будуть і мусять існувати. Нам ідеться в основному про зовнішню репрезентацію, де всі українці повинні виступати спільно, сконсолідовано.

---

*) Теперішні події, які загрожують Українському Конгресовому Комітетові Америки розбиттям, лише підтверджують побоювання автора в цій статті, написаній перед З'їздом УККА, що наші центральні установи без піддержки своїх складових організацій не мають великих можливостей виконувати свої теперішні завдання, не то брати на себе багато більші обов'язки Світового Конґресу.

Коли дотепер цього не зроблено, помимо численних заходів тих чи інших кіл, то за це треба винувати поодинокі політичні та релігійні угруповання, а зокрема їхніх лідерів. Кожний із них говорить про об'єднання всіх українських творчих сил, але саму акцію об'єднання торпедує змісця, підсуваючи, як базу такого об'єднання, свою власну концепцію, а про іншу і чути не хоче. Кожний починає історію від себе, вважає себе непомильним і єдиноправним речником цілого українського народу. Таке об'єднання, навіть якщо б і було зреалізоване, не було б об'єднанням добровільним, але накиненим одним угрупуванням, диктаторством, яке скорше, чи пізніше мусіло б розбитись. Для здорового і працедатного об'єднання треба компромісів, спільного договорення по лінії золотої середини, а не по лінії одних чи других скрайностей. Саме скликання Світового Конґресу Українців не принесе нам об'єднання, бо він, Конґрес, **повинен бути не початком об'єднуючої акції, але її завершенням.**

І якраз під цим аспектом нам доводиться поставити питання, чи ці передумови є пороблені? Чи українська спільнота в вільному світі дійшла вже до того ступеня вирозуміння та психологічної готовости, щоби створити Світовий Конґрес Українців? Перше питання може видаватися наївним тому, що ми вже маємо нагоду чути багато голосів про потребу Конґресу, читати неодну статтю на цю тему, ба навіть читали ми вже теми доповідей, які там мають бути прочитані. З цього виходить, що переговори йдуть. Але чи вони мають позитивні успіхи — не в справі скликання Світового Конґресу, а в справі його завдань та можливостей, його безпосереднього існування? Якщо закінчення переговорів відкладається вже до самого Конґресу, то це вже є в основі помилковий підхід, бо на конґресі, ані не місце, ані не час вигладжувати розбіжності думок та поглядів на принципові для всіх українців справи.

Сама програма Конґресу — це ще найменша річ, це чисто технічна справа. Найважливішою, на нашу думку, є узгіднення самої побудови Конґресу, як перманентної організації. І якраз тут виходить необхідність психологічної підготови, не так уже широких мас українців, як лідерів різних українських угрупувань. Бо саме вони дотепер не виказали цієї готовости, щоб бодай частинно зрезиґнувати із деяких прероґативів, які собі присвоїли. Покищо немає ознак, щоб якенебудь угруповання на таку «жертву» було готове.

Без сильних крайових централь не буде Світового Конґресу.

Таке негативне твердження робимо не на підставі їхньої настанови до Світового Конґресу, але до своїх центральних установ, як УККА в Америці, КУК у Канаді, ЦПУЕН в Німеччині і т. п. бо побудова Світового Конґресу, повинна бути оперта якраз на таких установах, які мають більше перспектив довшого існування, ніж різні політичні угруповання. Політичні угруповання, які живуть сьогодні, завтра їх

може не бути, на їх місце прийдуть інші, нові, такі, які подиктує життя Але незалежно, які б вони не були, якщо вони руководитимуться здоровим розумом — то вони не зліквідують центральних всеукраїнських установ у поодиноких країнах українського поселення.

Іншими словами, для великого діла, яким ми уважаємо Світовий Конґрес Українців, треба сильно розбудованих центральних громадських установ, які мали б бути моральною і матеріяльною підвалиною Конґресу. І тому, хоч-не-хоч, нам треба ставити ще одно питання, а саме: Чи наші центральні установи всеукраїнського характеру є сильними? Чи вони знаходять всесторонню піддержку всіх громадських і політичних організацій? Нам не розходиться про піддержку на словах, але на ділі, — піддержку матеріяльну, без якої жадна організація, навіть маленька, місцевого характеру, не може діяти.

Відповіді на це питання кожний заінтересований може знайти у фінансових звітах КУК, УККА та інших централь поодиноких країн. І якраз у цих звітах, де стоїть чорне по білому, виказано, чи не найкраще, відношення складових організацій до своїх центральних установ. Багато із них хронічно залягають зі своїми фінансовими зобов'язаннями, нерідко за кілька років. Це є і найкращим доказом, з одного боку — вирозуміння, а з другого — почуття обов'язку та відповідальности тих організацій супроти своєї центральної установи. Переглядаючи ці звіти, — хоч-не-хоч, насувається питання: чому ця, чи інша організація зголошувала добровільно свою участь у центральній установі, коли вона не думає виконувати своїх зобов'язань? А відповідь на це є дуже проста: Ці організації не йшли до всеукраїнських центральних установ, щоб їх розбудувати, щоб їх піддержувати в ім'я всеукраїнських інтересів, а тільки тому, щоб там, бува, не сталось чогось такого, що могло б надщербити їх авторитет, чи взагалі інтереси, щоб у випадку якогось успіху, привласнити собі заслуги, а, якщо б це був неуспіх, то щоб можна було всіх і вся критикувати. Вони йшли до своїх центральних установ з метою накидати всім іншим членам — організаціям цього центрального тіла свою волю, свою тактику, а навіть і ідеологію. Коротко кажучи, вони хотіли зробити із всеукраїнської централі свою власну експозитуру. Якщо це їм не вдається, тоді вони готові знищити її цілком, розгромити, не зважаючи на те, скільки шкоди вони наробили б інтересам українців у даній країні взагалі, а українській визвольній справі зокрема.

Складові організації централь — це сила українських спільнот.

Така настанова до організаційних надбудов вимагає ґрунтовної ревізії, бо тільки в центральних всеукраїнських установах і через них можна гідно репрезентувати інтереси української спільноти. Тільки спільними зусиллями — інтелектуальними і матеріяльними — можна успішно реалізувати великі завдання так на даному терені, як і в світовому масштабі. Тому кожна складова організація центральних установ по-

винна дбати про те, щоб всеукраїнські централі кріпшали і мали забезпечений розвиток на майбутнє.

Ясна річ, що це в свою чергу залежить від життєздатности та діяльности і складових організацій. Тому крайові управи складових організацій повинні дбати про розвиток їхніх клітин у різних місцевостях, щоб вони в свою чергу співпрацювали на місцях з іншими організаціями, розуміється при здоровій конкуренції сил. Створення ґетт, чи ексклюзивности в поодиноких організаціях чи Церквах доведе тільки до остаточної руїни українських спільнот у країнах їхнього поселення.

Приглядаючися низовим клітинам деяких організацій, доводиться з прикрістю ствердити, що деякі з них, у яких колись пульсувало українське життя, сьогодні помалу завмирають і не мають виглядів на довше існування. Занепад низових клітин є рівнозначний із занепадом самих організацій. На це складається ряд різних причин, але одною з них є також занедбання низових клітин таки самими ж їхніми крайовими управами. Їх ніхто не відвідує, замало ними цікавляться — брак особистого контакту, низів із верхами. Дуже часто цей контакт обмежується сухими обіжними листами, в яких ніколи не забувається про одну фразу, а саме: «давайте гроші». Така політика є абсолютно негативна і до добра вона не веде.

У світовому Конґресі не сміє бути почесних місць.

Одначе, крайові управи цих організацій, занедбуючи низи, снують «велику політику на вершинах», намагаються грати провідну ролю в українському суспільно-політичному житті і найбільше пруться до Світового Конґресу Українців, помимо того, що не мають на те жадних реальних підстав. Чому ж вони туди пруться? Немає сумніву, що з метою дістати ще одно почесне місце і на тому кінець. У нас чомусь небагато людей думає про те, що почесних місць — і тільки почесних — немає і бути не може. Почесні місця несуть із собою важкий обов'язок відповідальности, обов'язок праці. Декому здається, що діставшись до екзекутиви Світового Конґресу вони зможуть із більшою повагою підходити до своїх низових клітин і щойно тоді їх відродити. Таким управам треба згори знати, що українського суспільства не можна організувати згори, бо його основа лежить у тій найменшій низовій клітині, і вище, а не навпаки. Для вмираючих чи віджилих організмів і Світовий Конґрес нічого не поможе. Тільки здорові низові клітини можуть забезпечити існування крайових управ, надати їм сили і поваги в цілому суспільстві. А дальше: сильні організації мають звичайно сильний провід, сильні крайові управи і, як такі, вони можуть і повинні поставити на сильні основи наші всеукраїнські крайові репрезентації, які в свою чергу повинні бути запорукою всестороннього розвитку і діяльности Світового Конґресу Українців. Світовий Конґрес Українців повинен бути виявом нашої організованости, нашої сили, нашої єдности. Чи ми готові до такого вияву? Зорганізування Світового Конґресу Українців, який буде існувати тільки для формальности на папері (так,

як ПАУК), не принесе нам ані чести, ані користи. Навпаки — він буде ще одним доказом нашої нездарности та загумінковости.

Чи нам треба Світового Конґресу?

А може нам взагалі не треба Світового Конґресу? Відповідь на це мусить бути тільки одна: «Нам його треба», якщо ми хочемо дивитися сміло в наше майбутнє, якщо ми хочемо порядку на нашому суспільно-громадському та політичному секторах — ми потребуємо одного сильного центру. Якщо ми хочемо хаосу, в якому можуть жирувати різні безвідповідальні особи та угрупування, тоді ясно, що ми ще не дозріли до Світового Конґресу. Нам не треба Світового Конґресу тільки на те, щоб мати ще одного «президента», кількох його заступників та генерального секретаря, бо таких напів-мертвих, або і зовсім мертвих інституцій у нас уже і так забагато.

Світовий Конґрес і УНРада.

Світовий Конґрес Українців повинен бути найвищим керівним органом і репрезентантом усіх українців у різних країнах поселення, громадян різних держав. Він повинен бути їх речником і координатором у всіх важливих всеукраїнських справах. І, як такий, він ані не повинен, ані не може виконувати функцій, які лежать у компетенції Української Національної Ради та її Виконного Органу, які є екзильним урядом України. Тільки екзильний уряд є покликаний репрезентувати незламну волю українського народу до незалежного життя у своїй власній суверенній державі. Світовий Конґрес Українців повинен дати Українській Національній Раді свою моральну й матеріяльну піддержку і, будучи спонзором УНРади, він повинен звернути окрему увагу на те, щоб УНРада була направду всеукраїнською репрезентацією, а не тільки органом тієї чи іншої еміґраційної фракції. Світовий Конґрес Українців повинен постаратися, щоб Україну репрезентувало одно тіло, а не зокрема кожна політична організація, що дуже часто зводить українську визвольну політику до міжпартійної гри, а тим самим обнижує її вартість, приносить більше шкоди, ніж користи, так українцям у поневоленій Україні, як і українцям у вільному світі. Існуючий сьогодні стан в УНРаді, а зокрема в її Виконному Органі, невеселий, бо вона не є репрезентантом усіх національно-політичних угрупувань, ані не має належного персоналу, щоб могла виконувати ту функцію, до якої вона покликана.

Зробім Світовий Конґрес виявом нашої сили, а не прикриттям нашої немочі.

Беручи до уваги всі вище наведені, а також і не згадані тут, справи, ми вважаємо, що Світовий Конґрес Вільних Українців є потрібний, але під умовою, що він буде заверешенням нашої організаційної дії, що він охоплюватиме всі ділянки українського життя у вільному світі. На

жаль, у нас зараз такий стан, що аж ніяк не має виглядів, що Світовий Конґрес Вільних Українців зможе оправдати сподівання, які усе свідоме українське громадянство на нього покладає. І тому варто було б упорядкувати найперше наші міжпартійні відносини, скріпити наші всеукраїнські крайові централі, поробити заходи, щоб у Світовому Конґресі брали активну участь, крім світських, також і наші церковні чинники, і щойно тоді приступати до цієї великої організаційної надбудови — Світового Конґресу Вільних Українців. Нехай він буде виявом нашої сили і нашої солідарности, а не прикриттям нашої немочі, політичної невироблености, а також і політичної та релігійної нетолеранції. До Світового Конґресу Українців треба підходити не тільки з великою обережністю, але і з відкритим серцем і душею, із психологічною підготовою, що він має бути і буде всеукраїнською надбудовою, великою і сильною, бо тільки така інституція може принести нам честь, а українській визвольній справі користь.

100-ЛІТТЯ З ДНЯ НАРОДИН ПРОФ. МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО ВІДЗНАЧЕНО В СЕНАТІ І КОНҐРЕСІ ЗДА

Вашинґтон, Д. К. — Заходом відомого американсько-українського діяча і голови стейтової філії УККА д-ра Антона Жуковського з Норд Дакоти 29-го вересня ц. р. відзначено в Сенаті і Конґресі ЗДА 100-ліття з дня народин видатного українського історика проф. Михайла Грушевського. — Вшановано проф. Грушевського не тільки, як світової слави науковця, — історика, культурного і політичного діяча, але в першу чергу, як Першого леґального обраного Президента Української Народної Республіки.

Бажаючи довести до відома американського світу про 100-ті роковини цієї небуденної української постаті д-р А. Жуковський виготовив лист-меморіял про діяльність проф. Грушевського, головно як культурно-політичного діяча. На його ж прохання д-р Любомир Винар, редактор «Українського Історика»» і науковий секретар Українського Історичного Т-ва, написав коротку статтю про проф. Грушевського, як історика і науковця. Д-р Любомир Винар виготовив також коротку бібліографію праць професора Михайла Грушевського.

Всі ці матеріяли д-р Жуковський вислав обом сенаторам і конґресменам з Північної Дакоти до Вашинґтону, Д. К. і вже 29-го вересня ц. р. перед полуднем на засіданні Сенату ЗДА дост. Сенатор Мілтон Р. Янґ виголосив коротку промову про проф. Грушевського з пропозицією, щоб Сенат ЗДА вшанував першого Президента Незалежної України. — Рівночасно запропонував втягнути до Конґресового Рекорду листа д-ра Антона Жуковського, голови Стейтової Філії УККА з півн. Дакоти і статтю д-ра Любомира Винара. По полудні також сенатор Квентін Бурдік з Норд Дакоти, коротким словом вшанував проф. Грушевського. Подібну акцію провели в Конґресі ЗДА, конґресмени з Норд Дакоти, Дост. Марк Андрувс і Ролянд Редлин.

Б. Підгайний

Чи підвищувати ранґи?

(Дискусійне)

Проблема яку хочу порушити, не нова. Про неї всі знають, її дискутують, одобрюють або опрокидують. Але ніхто ще не зайняв до неї прилюдного становища. Коли підвищено в ступені якогось старшину, з старших чи новіших українських військових формацій, а поминено його колегу чи близького знайомого, то ситуація ставала дійсно незавидною. Підвищеному в ступені старшині ставало ніяково перед колегами, а колеги вишукували різні інші титули, інженерів, докторів тощо, щоб лише не потребувати уживати нового ступеня. Їм ставало чомусь стидно і новий титул не міг пролізти їм через горло. І власне про це і йдеться в цій статті: Потрібні чи не потрібні тепер підвищування старшинських ступенів? Корисні вони для нашої спільноти в діяспорі чи ні? Надають ці підвищення ваги нашому комбатантському відтинкові чи може його осмішують?

Я не маю претенсії вияснити і розв'язати одною статтею такої замотаної справи і подати рецепту, яку всі заінтересовані прийняли б і під нею підписалися. Я був би дуже вдоволений, коли б більше авторів забрали слово в цій справі і щоб вив'язалася дискусія на цю тему. Темперована редакціями ця полеміка повинна б довести до путньої розв'язки. Але в однім будуть читачі зі мною згідні: Припинити підвищування старшинських ступенів до часу, доки справа не буде вияснена і всіма заінтересованими одобрена.

Мені відомо, що між Головною Управою Братства І-ої УД і ген. П. Шандруком заіснувало домовлення, що ген. Шандрук, як внескодавець до Міністерства Військових Справ при Державному Центрі УНР на чужині, в справі підвищення ступенів колишніх старшин І-ої УД, буде засягати опінії в Братстві. А як стоїть справа з тими дивізійниками, які не є об'єднані в Братстві? А як з усіма іншими колишніми військовиками?!

Кожний, хто був в Дивізії знає, що критеріями на старшину не завжди були найкращі осяги у вояцькій поставі чи знанні військового діла. Збіг обставин, щастя тощо, часто рішали про те, щоб дістатися до старшинської школи. Вимаршовуючи на фронт під Броди, Дивізія не мала подостатком старшин. Це особливо відчувалося по стрілецьких сотнях, де одиноким старшиною був командир сотні. Всі три чотові — це були звичайно молоді підстаршини, які щойно закінчили німецькі підстаршинські школи і майже всі були кандидатами до старшинських шкіл. Але коли прийшов наказ призначити найкращих підстаршин до старшинських шкіл, командири сотень стали дійсно перед дуже трудним рішенням. З одної сторони справа вимагала добитися того, щоб ми мали якнайбільше наших модерно вишколених старшин, значить, післати до

старшинських шкіл якнайбільше і якнайкращих. З другої — сотня мала йти на фронт і треба було комусь провадити чоти і групи до бою. Тимбільше, що принаймні дев'ятдесят відсотків вояцтва ніколи в бою не були.

Я наведу приклад як я, тодішній командир 3-ої сотні 30-го стрілецького полку, рішав цю проблему і які елементи рішали про те, хто йшов до старшинської школи. Найкращого мойого підстаршину, Богдана Тарнавського, залишив я в сотні як команданта 1-ої чоти і моїм заступником, обіцяючи йому післати його до школи на другий курс, вже з фронту.. А його побратим, дуже добрий вояк і підстаршина, який провадив у мене 3-ту чоту, після поранення мене і Тарнавського, перебрав і провадив у бою цілу сотню, а отримав зі школи опінію «політично непевного». Не знаю, звідки німці довідалися про його зв'язки з нашим підпіллям і тією опінією замкнули йому дорогу до старшинських шкіл. Маю на думці нинішнього вченого, д-ра Романа Дражньовського, голову Т-ва «Броди - Лев». Таких прикладів назбирав би багато.

Я не хочу цим сказати, що до школи пішли лише «гірші». Ні. Це була б неправда. Я хочу лише підкреслити, що сотки наших молодих вояків, які у нормальніших умовинах легко дослужилися б навіть вищих військових ступенів, чистим збігом обставин старшинами не стали. Багато з них доказало свою здібність в часі бою, виконуючи функції старшин, або нині, на інших, цивільних ділянках, кінчаючи університети і займаючи поважні становища чи то в науці чи в різних професіях. Невже ж вони мають постарітися старшими стрільцями тоді, коли, їх щасливіші товариші можуть без особливого труду перескочити в полковники? Чи, йдучи в погоні за ступенями, мають вони вишукувати нелегальні дороги і різного роду протекції, щоб перескочити в старшини?

Підвищення і номінації переводить Міністерство Військових Справ у Виконному Органі УНРади, очолюване тепер ген. Вовком. Але який відсоток українців в діяспорі знає про існування такого міністерства і про його діяльність? Не вчисляючи людей партійно неоформлених, чотири поважні політичні середовища не входять в систему УНРади: Гетьманське і УГВР-іське середовища, ЗЧ ОУН і ОУНз. Ніхто не переводив ще підчислювань, але можна б прийняти, що поважна частина українців в діяспорі не визнає УНРади, а тим самим наданих нею старшинських ступенів. Хоч відомі випадки, де члени політичної групи, яка стоїть в опозиції до УНРади, прийняли номінації і підвищення в старшинських ступенях.

Крім Міністерства Військових Справ при УНРаді, яке підвищувало чи надавало старшинські ступені, існували інші політично-військові формації, які уважали, що мають подібні мандати і компетенції. Кілька років після закінчення другої світової війни ЗП УГВРади покликало до життя Військовий Центр при ЗП УГВР і заанґажувало до праці в тому військовому осередку ряд колишніх високих старшин з армії УНР, Червоної армії і УПА. Цей Військовий Центр, попри своє головне завдання розрібки стратегічно-оперативних плянів на випадок збройного повстан-

ня в Україні та опрацювання і видавання фахової військової літератури (видана друком в Мюнхені «Картографія» і «Праця штабів»), займався також реєстрацією боєздатного старшинського і підстаршинського складу. Кваліфікуючи старшин за знанням військового діла, роду зброї та функції, яку даний старшина мав би виконувати на випадок збройного зриву на Рідних Землях, Військовий Центр при ЗП УГВРаді зверифікував багато старшин а деяких, відповідно до їх знання, потреб та наміченого завдання, підніс до вищого старшинського ступеня. Номінації і підвищення були переслані до відома УГВРади в Україні.

Головне Командування УПА переслало за кордон повідомлення про номінації старшин в Україні і деякі підвищення в старшинських ступенях для старшин, перебуваючих на еміграції. В тому самому часі отримали деякі колишні вояки і старшини УПА золоті бойові хрести за особливу відвагу в безпосередній боротьбі з ворогом.

Можливо, що більшість читачів чує про це перший раз, але це є факти, яких ані заперечити ані забути не можна. А об'єктивно беручи, всі три чинники: Міністерство Військових Справ при УНРаді, Військовий Центр при ЗП УГВРаді і Головне Командування УПА при УГВРаді мали у відповідний час таке само право відносно номінування нових старшин і підвищування ступенів. Одначе підхід і критерії до того права були дещо відмінні у кожного з вичислених трьох чинників.

УГВРада затверджувала внески Головного Командування УПА про номінації нових старшин і піднесення в ступенях, бо треба було комусь компетентному вести відділи УПА в бій з ворогом. Зрештою, новоіменовані старшини кінчали підпільні старшинські школи, численні курси тощо і набирали бойової практики і знання, прямо з поля бою. Подібні критерії перебрав Військовий Центр при ЗП УГВРаді на еміґрації. Щоб добитися підвищення в старшинському ступені старшини мусіли студіювати військове діло, набирати більше теоретичного знання та працювати практично у Військовому Центрі. Щодо переших підвищень в ступенях старшин Міністерством Військових Справ при УНР не можна мати жадних застережень. Воно нормально водиться, що після закінчення війни всіх старшин, які брали участь у війні, автоматично підвищується в їх ступенях. Не зробили цього чужинецькі команди у відношенні до наших старшин, які там служили, доконав цього наш політично-військовий чинник. Проте, послідовно треба було б провірити всіх тих колишніх старшин української національности, які служили в чужих арміях і про яких забули і чужі і свої. Їм також належало б зревідувати ступені. Тут належало б також вичислити такі імена як полк. Коновалець, ген. Чупринка-Шухевич, полк. А. Мельник і такі інші, які не були в системі УНР, але ввійшли в історію визвольних змагань і про яких це Міністерство досі не згадало ні словом. Вони згинули з ворожої руки в боротьбі і підвищення їх в ступенях чи надання їм найвищого бойового відзначення принесло б повагу і честь передусім для того чинника, який цього доконав би.

Але не зовсім серйозно виглядають підвищення в ступенях колишніх старшин двадцять років по закінченні війни. Часто ті старшини не мали нічого спільного з жадним військом більш сорока років. Зрештою навіть, як хтось нині дуже активний на комбатантському секторі, або займає високий пост у партійному середовищі, це зовсім не кваліфікує його до вищого старшинського ступеня. Правда, йому належить признання, евентуальна грамота чи пропам'ятна медаля, але в ніякому разі ступінь старшини генерального штабу. Колишні хорунжі чи поручники УГА і Армії УНР чи УСС повинні бути горді з того, чим вони були в часах визвольних змагань. Це були ступені, які вони собі тоді заслужили, часто і кров'ю оплатитли. Вони можуть бути на них горді, так як гордиться ними ціле наше суспільство. Випрошені підвищення в полковники такими аргументами, мовляв, нехай це буде написано в посмертній згадці, нікому ані користи ані чести не принесе.

Відомо, що УТГІ і УВУ надають докторати. Але ще ніхто не чув, щоб за збирання датків на ці високі школи отримав хтось докторат. Щоб його отримати, треба мати закінчені університетські студії, зробити докторську працю, оборонити її перед визначеним професорським збором, видрукувати в приписаній кількості і вплатити відповідну оплату. Після закінчення тих усіх формальностей проголошує дана висока школа вислід у своєму бюлетені. Так водиться в цілому культурному світі.

Чому ж не зробити чогось подібного і на військовому відтинку? Чому, щоб стати доктором якихось наук, треба працювати, вивчати дану ділянку науки, видержати іспит, надрукувати працю, заплатити оплату, перейти різні формальності тощо, а в полковники можна часто перескочити з поручника без найменшого труду? Такі явища є абсолютно неповажні і шкідливі.

Коли ж наші вищі військові кола уважають, що треба підвищувати старшинські ступені чи номінувати нових старшин з тих підстаршин, які, маючи всі дані, лише через збіг обставин старшинами не стали, тоді треба піднайти відповідні форми і опрацювати вимоги.

Читаємо в нашій пресі, що УВУ в Мюнхені зорганізував під час вакаційних місяців відповідні курси-виклади для охочих робити докторат з україністики. Чому ж не зробити чогось подібного на військовому секторі? Хоче хтось підвищення старшинського ступеня, нехай попрацює. Це, розуміється, повинно стосуватися тих кандидатів, які з огляду на вік чи інші специфічні умовини не можуть ходити до нормальних старшинських шкіл чи військових академій в країні свого поселення. Думаю, що не було б надто тяжко створити відповідне екзамінаторське тіло, визнане всіма існуючими комбатантськими організаціями. Це тіло опрацювало б вимоги для тих, які хотіли б отримати старшинський ступінь і спеціяльні теми-завдання для тих, які хотіли б поглибити своє військове знання та осягнути вищий старшинський ступінь.

Таким чи подібним способом здобуті старшинські ступені чи підвищення не приносили б нікому сорому. Вони могли б навіть надавати більшої ваги нашій еміграції. Старшини гордо носили б заслужені ранги, а окруження не потребувало б стидатися їх уживати.

Р. Колісник

Де Ґолль, Европа і Україна

Кожна доба витворює людину, яка стоїть вище своїх сучасників і вказує нову дорогу для будучих поколінь. Такою людиною сьогоднішньої нашої доби є генерал де Ґолль, який завдяки своєму виглядові, став улюбленим об'єктом карикатуристів, а своїми потягненнями — центральною фіґурою політиків. Його називають різно: і «людиною минулої доби» й «політиком, який дивиться на світ крізь смертельну призму — римський погляд на політику, як засіб сили». Не зважаючи на все, західні політики поступаються йому крок за кроком, а комуністичні, у власному інтересі, його слухають, бо він заставляє до цього і одних і других.

Атомова бомба — символ сили.

Після війни де Ґолль мав досить часу роздумувати над долею Франції і світу, бо йому, за винятком короткого першого періоду, не вдалося увійти тривко в політичне життя повоєнної Франції, аж до часу, коли альжирська війна створила гостру кризу. Коли він прийшов до влади, мав свої тверді переконання, між якими розбудова атомової бомби для Франції була на першому місці. Хоча атомова бомба для Франції не має сьогодні великого стратегічного значення, коштує великі суми грошей та натрапляє на спротив ЗДА, він рішився, що модерна держава не може навіть думати про якесь політичне значення без посідання атомової зброї.

Тому не дивно, що за його управління пожвавлено будову атомової бомби, яку вперше випробувано під час відвідин Хрущова до Франції. Тепер він на дорозі до будови водневої бомби, хоча незабаром нові оборонні винаходи можуть зменшити її значення.

Суверенність — друга передумова політичного впливу.

Другим переконанням де Ґолля є те, що держава без повної політичної суверенности не може мати великого впливу в світовій політиці. Обмеженнями політичної суверенности для Франції, на думку де Ґолля, була Европейська Економічна Спільнота, яка вспіла закріпити за собою деяку понаддержавницьку політичну владу, та НАТО (Північно-Атлянтійський Союз), який діяв на основі кількох міждержавних договорів, що обмежують її членів у політичних діях.

Де Ґолль повів перший наступ на ЕЕС. Першим його кроком було «вето» на заяву Британії вступити в члени цієї спільноти. Він був свідомий того, що, якщо Британія стане повним членом ЕЕС, роля Франції змаліє, а тим самим впливи ЗДА зростуть у Европі. Пізніше через

різні тактичні ходи та погрози він зумів звести ролю Економічної Ради до суто господарського чинника, спротивившися перетворенню її в надрядний політичний чинник, і тим самим скріпив становище Франції, не зважаючи на спротив усіх інших членів Спільноти.

Другою жертвою у поході де Ґолля до великої політики, впало НАТО, організація, яка стала забороло м супроти комуністичного світу в Західній Европі, після 2-ої світової війни. Він заявив, що Франція у 1969 р. виступить з НАТО, яке сьогодні не має практичного значення, тому, що СССР перестав бути небезпекою для Европи, бо сам загрожений в Азії, та зажадав негайної евакуації баз НАТО з французької території. Сьогодні НАТО без Франції — це організм без хребта. Без Франції якась стратегічна оборона Західньої Европи не можлива, якщо не хочеться негайно вживати атомової зброї. Де Ґолль своїм рішенням убив двох зайців: він примусив ЗДА зревідувати свою оборонну стратегію, яка дотепер не брала на увагу негайного вжиття атомової зброї, на випадок нападу СССР на Европу, та звільнив Францію від міжнародніх зобов'язань, що обмежували її свободу рішень; але дальше користає з т. зв. «атомової парасолі» ЗДА на випадок війни.

Після такого солідного тренінґу на своєму «городі», де Ґолль приступив до політичної гри на міжнародньому полі.

Европа від Атлянтику до Уралу.

Щоб звернути на себе увагу, кожний гравець мусить виказати непересічну вмілість, яка стягнула б на нього очі кожного зацікавленого у грі. На політичному полі таким засобом завжди були політичні гасла Успіх такого гасла у великій мірі залежав від його актуальности, тобто від практичних користей чи шкоди, які воно могло принести інтересам зацікавлених народів. Чим такий клич загальніший, тим більші має шанси успіху, бо кожний сподівається скористати щось для себе. Та найбільше думають скористати з проголошення такого гасла самі його творці, бо вони можуть якнайкраще інтерпретувати його за своєю вподобою. Гасло де Ґолля, це — «Европа від Атлянтику до Уралу».

Що де Ґолль думає під тим гаслом? Перше, найбільше ясне, це те, що він уважає, що Европа сама повинна розв'язувати свої питання, без впливу Америки, яка воліла б бачити розв'язання европейських спорів у постанні з'єдинених держав Европи, щось на зразок ЗДА. Тому Франція вжила всіх можливих заходів, щоб позбутися впливів ЗДА в Европі.

Але як мала б виглядати Европа за концепцією де Ґолля — досі годі встановити. У теперішній політичній структурі, якийсь Союз від Атлянтику до Уралу важко собі уявити — не то його здійснити. Але хто може явно виступати проти такого грандіозного та шляхетного задуму? Такий задум в інтересі СССР, бо він усе підтримував і змагав до різних з'єднань, у яких він мав би вирішальний вплив. А чому він не мав би мати цього впливу й у такій концепції? Чейже — це продовжен-

ня політики колишніх російських царів, які пропагували подібний «союз» під плащиком панславізму. Для Китаю, що його Голль почав підтримувати, мабуть, для противаги ЗДА концепція де Голля Европи від Атлантику по Урал, — це передача цілого Сибіру азійцям. Для Франції — це, вперш у міру, престиж, як творця цієї ідеї та співпартнера атомової потуги СССР. Проте найважливішою проблемою сьогодні в Европі залишається таки Німеччина.

Німеччина — ключ до будуччини Европи.

Розглядаючи практичні можливості такої Европи де Голля, зразу виринають питання, що їх неможливо, або важко розв'язати. По-перше, що мало б статися з азійською частиною Росії? Чи СССР схоче добровільно зректися своїх теперішніх сфер впливів, про які Росія мріяла від довгих століть? Де Голль думає, що Росія не так сильно закріплена в Сибірі, як це багатьом виглядає, і що вона мусітиме, скорше чи пізніше, поступитися експансії Китаю. По-друге, як розв'язати питання з'єднання Німеччини?

Це друге питання стосується однаково Росії і здобутих нею впливів після 2-ої світової війни, як і всіх інших держав Европи, Британії і ЗДА. Які пляни снує де Ґоль та які СССР — годі з певністю сказати. Проте ясно, що ніодна держава в Европі, включно з Францією і СССР, не бажають сьогодні з'єднання Німеччини. Кожний вдоволений її поділом і, внаслідку виключенням загрози збоку німецького военного потенціялу. Не вдоволені лише німці. Вони ніколи не погодяться на «дві Німеччини» й будуть шукати доріг для найкращої для них розв'язки.

Тому, щоб мати престиж і противагу атомовій зброї Франції, німці стараються бодай мати доступ до співкерівництва атомовою зброєю НАТО разом з ЗДА. Вони погодяться навіть на номінальний доступ до плянування атомової стратегії в рамках НАТО, бо цього вимагає сьогодні їхній престиж. Якщо Захід не знайде задовільної розв'язки в питанні Німеччини, тоді, дехто слушно передбачає, Німеччина втратить віру в Захід і зверне свої очі на Схід. Тоді творцями «Нової Европи» не буде Франція, але Німеччина і СССР.

Такі пляни мала спершу Німеччина Гітлера, який заключив був т. зв. пакт Рібентропа-Молотова, що вможливив вибух 2-ої світової війни. Союз Третього Райху з СССР мав більше можливостей практичного здійснення мрій про панування над світом, як якінебудь спроби співжиття Німеччини з Заходом. Серед німців завжди нуртувала сильна течія, яка вважала, що їм легше дати раду «темним» москалям, ніж «рафінованим» англо-саксам, бо Франція без допомоги Британії і ЗДА не мала ніколи шансів встоятися проти Німеччини. Росіяни свідомі таких можливостей, але вони з досвіду, не довіряють і побоюються німців навіть як співпартнерів. Тому СССР воліє тримати їх роз'єднаними і сподіватися на «перевиховання» німецького народу.

При цьому не можна забувати про можливості альянсу двох найбільших потуг — ЗДА і СССР. Обидві вони стоять перед загрозою швидко зростаючої потуги в Азії — Китаю, який, посідаючи невичерпний людський матеріял і атомову бомбу, вибрав свій незалежний шлях у міжнародній політиці. При такому укладі сил, Европа могла б вдержати своє значення, об'єднуючися довкола Европейської Економічної Спільноти, яку де Ґоль відкинув, як політично небажану для Франції. Можливо, що з цих міркувань Франція визнала Червоний Китай, для якого кожний союзник сьогодні є дуже цінний.

А де місце України в такій Европі?

Говорячи про Европу де Ґолля, нас найбільше цікавить місце України, яка «десь» лежить на просторі «від Атлянтику до Уралу». Де Ґолль не бере під увагу долі малих держав, бо вони у такому европейському союзі не мали б кращої долі, як її зазнали балтійські держави в 1940 р. Для них двері були б відчинені тільки в одному напрямку. Тому українські політики назагал не дуже ентузіястично сприймають ідею Европи від Атлянтику по Урал.

Де Ґолль виявив хіба ясно своє становище щодо України, відвідуючи Київ під час свого побуту в СССР. Там він промовляв до зібраних бюрократів Української ССР й не забув добавити фразу, як це зробив був у Москві, російською мовою, що не свідчило про почуття такту гостя в чужій хаті ані про щирість його відданости національній ідеї. Він не старається навіть натякати на права неросійських народів у СССР, хоча дуже ясно підтримує право на своїй землі В'єтконґу. Як бачимо, політика постійно була міряна різними стандартами в той самий час — для одних таке мірило, а для других зовсім друге. Політика керується лише інтересом своєї держави й тому самовизначення у В'єтнамі має зовсім інакше зрозуміння як самовизначення на Україні; самовизначення може бути виборене власними силами поневоленого народу.

Поминаючи все інше, українці можуть навчитися з постаті де Ґолля багато. В першу міру, він ще зайвий раз доказав, що для осягнення успіху і значення народу треба сильного й вмілого провідника, який став би понад голови всіх і повів би їх сміливими кроками в майбутнє. Не сміє він одначе забувати про теперішні вимоги та обмеження можливостей, тобто про «реалітети», які в нашому політичному житті бачиться радше такими, якими ми хотіли би їх бачити, а не такими, якими вони вдійсності є. Де Ґолль своєю гордістю, терпеливістю, витривалістю, рішучістю і патріотизмом, може служити прикладом кожному провідникові. За таким провідником піде ввесь нарід, як пішов за де Ґоллем розчленований на незлічимі партії та фракції французький нарід. Чи не таких провідників нам, мабуть, найбільше бракує?

Зенон Стефанів

Органи вищого військового керівництва

Згідно з конституційним законом З'єднаних Держав Америки — Президент є найвищим зверхником і головнокомандувачем всіх збройних сил під час миру і війни. В уступі II, § 2 конституції, його функція, як головнокомандувача — зафіксована на першому місці. Також і в тексті військової присяги є окрема точка: «Урочисто присягаю... що буду підкорятися всім наказам Президента З'єднаних Держав...».

Виконуючи конституційну владу найвищого командування збройними силами, Президент визначає і вирішує головні напрями в плянуванні военного підготування та загальної стратегії на випадок війни. Департамент (міністерство) Оборони на чолі з секретарем та його асистентами, Комітет Об'єднаних Шефів Штабу, як також і секретарі окремих видів збройних сил — армії, фльоти і летунства — є допоміжним інструментом в руках Президента в керівництві військом. Вони є тільки довіреними дорадниками і виконавцями постанов Президента, який одначе сам несе повну законну відповідальність за всі свої рішення.

Законодавчим актом про безпеку і оборону держави з 1947-го року та доповненнями до нього з 1949, 50, 52 і 58 рр. постановлено реорганізувати вищі військові установи, зуніформовані в спільному департаменті оборони. Устійнено також, для уникнення дублювання в командуванні — службові взаємовідносини між Президентом, секретарем оборони, секретарем армії, фльоти і летунства, об'єднаними шефами штабів та бойових військ усіх родів т. зв. команд. Такі заходи в значній мірі усувають доволі часті непорозуміння між чільними військовиками і цивільними секретарями мілітарних департаментів.

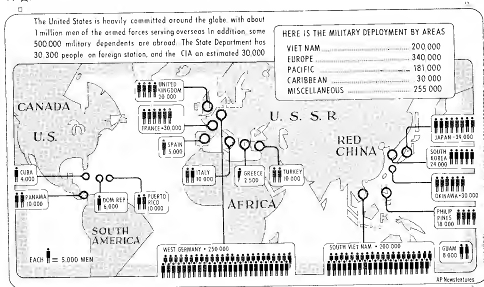
Таким чином утворено дві дороги наказодавства в порядку підлеглости. В ділянці оперативній — від Президента до секретаря оборони, звідси через Комітет Об'єднаних Шефів Штабів до головнокомандувачів поодиноких команд діючих військ, в кожний час готових до военних акцій. Таких команд є тепер дев'ять: Аляскинська, Атлянтійська, Карібська, Европейська, Тихоокеанська, Морська Східньоатлянтійська і Середземноморська, Континентальна та Повітряної Оборони, а також дві спеціяльні команди стратегічної резерви: повітряностратегічна і ударна. Далі, в ділянці адміністративній: від Президента до секретаря оборони, звідти до секретарів армії, фльоти і летунства в справах адміністрації, вишколення, спорядження та необхідного логістичного забезпечення збройних сил всіх родів.

Для допомоги Президентові в його прерогативах командування і політичного керівництва утворено в 1947 р. постійну надрядну установу на найвищому державному щаблі. Це — Державна Рада Безпеки, дорадчий, а не вирішальний орган Президента, в справах, що стосуються ста-

н...лення внутрішньої, зовнішньої і мілітарної політики в зв'язку із безпе-... і оборонним підготовленням держави.

Державна Рада Безпеки складається за законною постановою з п'яти членів: Президент, віце-президент, державний секретар, секретар оборони та директор уряду надзвичайного плянування, що є також членом кабінету Президента. Далі, 6 членів призначених Президентом: секретар фінансів, директор бюджетового департаменту, голова комітету об'єднаних шефів штабів, директор головного розвідчого управління, директор уряду інформації і особливий повірений Президента в справах державної безпеки. Засідання ДРБ скликає Президент в міру конечности, вони відбувають таємно, в приявності тільки членів, без протокольних записів та інших письмових поміток.

Уряд Надзвичайного Плянування є дорадчим органом Президента у визначуванні напрямків плянування, керівництва і правильного співвідношення у здійснюванні повної — невійськового характеру — оборонної програми. Сюди належать справи цивільної оборони, продукції, заготівлі, розподілу, транспортування необхідних припасів, ефективного використовування робітної сили, завідування стратегічними запасами і т. д.

Державній Раді Безпеки підлягає Головне Розвідочне Управління (С. І. А.). Директор цього управління, що є членом ДРБ, має законний обов'язок, в інтересі державної безпеки, координувати всю діяльність окремих специфікованих розвідчих служб, в тому числі і дуже важливої військової розвідки, з її трьома розгалуженнями — армії, фльоти і летунства. Головне Розвідочне Управління об'єднує і доповнює працю всіх цих розгідок. В такий спосіб розвідча служба стала цілістю в системі

державної безпеки і є підставою формування военної політики держави також і під час миру.

З доручення Президента секретар оборони здійснює оперативне керівництво збройними силами через комітет шефів штабів, а в інших справах через своїх помічників і департамент армії, фльоти і летунства.

До комітету шефів штабів входять: його голова, що є і членом Державної Ради Безпеки та шефи штабів армії, фльоти і летунства. Командувач Корпусу Морської піхоти бере участь в засіданнях КОШШ у справах, що відносяться до морської піхоти. Шефи штабів є головними і найбільш авторитетними військовими дорадниками Президента, ДРБ і секретаря оборони у військовому аспекті оборони держави. Вони розробляють военну доктрину в зв'язку з іншими елементами підготови і провадження війни. В цьому допомагає їм Об'єднаний Штаб Збройних сил, до якого входять штабовці всіх родів військ.

Крім цього головного, із стратегічним засягом діяння, штабу, — існують штаби окремих видів озброєних сил: армії, повітряних військ, морських операцій і корпусу морської піхоти.

Юрій Тис-Крохмалюк

Мілітарні вимоги часу

Сильне конвенціональне військо є і надалі буде речником основної сили та відстрашаючим чинником для аґресора. Проте, коли ворог матиме намір вжити ядрову зброю, конвенціональні війська не є вистачальною обороною у війні. У такому випадку, багато говориться про можливість активної оборони засобами партизанської стратегії. Однак не слід переціняювати тієї форми війни, бо не кожна нація має до диспозиції потрібні до цього передумови: терен, організаційні можливості і людський матеріял. Врешті, можна сказати загально, що дотеперішні фактори війни зазнали в наших часах невидних, а проте рішальних змін. Уже останні так звані малі війни, з В'єтнамом включно, виявили, що приходиться брати під увагу інші моменти, з яких найважливішим є ставити спротив аґресії з якнайменшими втратами людей, гроша і матеріялів, при якнайбільшій видайності тих засобів. Для кожної, великої чи малої нації, математика і калькуляція грає у війні найбільшу ролю.

Які форми прибере наступна війна ,сьогодні не можуть сказати і найвизначніші фахівці, чого доказом є дотична література, отже книжки і статті у військових журналах, в яких автори ставлять дуже розбіжні тези. Загально береться під увагу досвід минулої світової війни і місцевих «малих» воєн, з яких на особливу увагу заслуговує війна у В'єтнамі, її евентуальне поширення, та ситуації в інших країнах Азії і Південної Америки.

Нема сумніву, що і ми повинні поцікавитися докладніше проблемами нашого часу, який опинився на грані нових великих воєн. Поцікавитися на те, щоб бути готовими до прийдешніх подій, які не повинні нас заскочити. Бо нема гіршого духового стану громади, як її утеча від «прикрих» проблем у щоденні справи, з думкою, що «це не наше діло», або, що «ми не можемо мати ніякого впливу на події». Таке пасивне становище було засадничою причиною наших невдач у визвольних війнах, коли події заскакували нас і змушували до необдуманих і неоправданих реальними умовинами дій, від мобілізації українських дивізій, до безпідставних надій на махнівські явища революційних років.

Говорю про цілість нації, отже про українських людей у краю і на еміграції, бо в цілості прагнень народу до політичної мети не має значення територія тимчасового замешкання людини. Зате вирішним чинником є те, чи відповідальні люди вивчили питання, чи розуміють вимоги історичного процесу і часу, чи — може — керуються почуваннями та аматорськими імпровізаціями, яких одиноким джерелом є безвартісні і шкідливі емоції.

Коли прийде до великої війни, багато націй стане перед загрозою втратити свою політичну і державну незалежність. Але пережити війну і зберегти свободу зможе тільки та нація, яка для батьківщини

віддасть жертви крови і життя. Ця відома у військовій літературі теза не заперечує згадані на початку статті стратегічній математиці, а тільки доповнює її. Державні народи докладають нині усіх заходів, щоб в разі потреби диспонувати потрібною силою, щоб відстрашити агресора, силою моральних і матеріяльних чинників. Це відноситься теж подекуди і до поневолених народів: бо нині, є хто у центрі історії чи ні, але кожна нація, кожний нарід своєю політикою вникає у світову політику.

Сьогодні ніяка нація не може дозволити собі на відпочинок, у тому переконанні, що вона створила вже достатні сили спротиву. Через постійні зміни у політиці мусить змінятися і політика навіть найменшого народу. Можемо стежити за цим досхочу із сторінок преси. Ось Іран (Персія) із ворожого наставлення до комуністичного бльоку, перейшла нагло до сяк-так приязних стосунків з ним, а советська преса, яка шаха Ірану лаяла донедавна грубими словами, раптом ставила його за зразок найкращого володаря у світі. Хто і з ким буде у союзі в разі війни, передбачити неможливо. Тому проблематичним було б розраховувати на приязнь, чи союз, а навіть на невтральність сторонніх держав, і тому слушною є у нашому випадку теза про «власні сили», дарма що деякі іґноранти кепкують з неї. Ця теза є нині основою політики і приготувань мілітарного характеру всіх держав світу.

Одним з чергових чинників, як пережити війну — є постійна воля до найвищих зусиль боронити екзистенцію нації. Дефетизмом було б психічне наставлення, що кожний спротив безуспішний, або шукання розв'язки у «реалітетах» сучасних днів. Тільки у сильній, витривалій волі до оборони лежить момент відстрашення ворога: в тому захована непевність калькуляції агресора, чи його акція не спричинить витрати сил неспівмірних до осягів, або чи на удар готова до оборони нація не відповість ще сильнішим протиударом. Проречисто говорить про це постава Фінляндії і Швайцарії: якщо ці обидві маленькі держави не зуміли би зорганізувати сильний спротив, або не були готові тотально змобілізувати свою оборону, то їхня історія була б пішла іншими рейками.

У випадку війни, кожна нація має тим більше значення, чим сильнішими є її озброєння і моральна сила. Навіть найбільш співчутливий союзник не буде рахуватися з нацією, яка не проявляє ніякого зусилля, або дуже мале, щоб забезпечити своє існування. Вислід домовлень буде тим кращий для малої держави, чим поважнішою буде її рішучість боронити свої національні інтереси, чим більше вона матиме дивізій, літаків і ракетної зброї.

Проте така ситуація має своє значення для майбутньої війни тільки в певних межах. Ніяка держава не прийде слабшій державі з допомогою ядровою зброєю, щоб з успіхом оборонити її від ворога. І поміч взагалі є непевною, бо її розглядатимуть не з погляду інтересів малого союзника, а з погляду інтересів війни в цілості. Не може сподіватися нічого малий союзник, який перед війною не подбав за влас-

не озброєння і не зорганізував оборони для власного суспільства. Пригадаймо такий історичний приклад: в час другої світової війни Гітлер мав намір зачіпити Швайцарію, але відкинув цю думку, коли дістав звіт, що швайцарці приготовилися до тотальної оборони і замінували в горах усі дороги. Втрати у такій тереново важкій війні з населенням приготованим до останніх сил боронити свою незалежність, були б такі великі, що треба би стільки дивізій, що ціла акція не оплачувалась би. У тому часі альянти теж мали охоту наскочити на Швайцарію, щоб випередити німців. Тільки заява, що швайцарці боронитимуть доступу всім напасникам, звільнила ту малу державу від небезпеки будьчиєї окупації.

Ніяка держава не буде помагати іншій, коли вона не має у цьому власного інтересу. Сьогодні атомова зброя, без огляду на її кількість, надзвичайно збільшує шанси збереження суверенности держави. Тут маємо дві можливості: атомові ґранати і бомби вистрілювані артилерією і ракетами — це тактична атомова зброя. Це поважна відстрашаюча сила, яка підвищує набагато активний оборонний потенціял. Для порівняння варта тямити, що одна атомова ґраната сили 15 кілотон відповідає трихвилинному обстрілові 7.200 гармат середнього калібру. При цьому відпадають тисячі вояків обслуги, транспорти стрілива і ціла логістика, та ще й — куди легше затаїти існування однієї атомової гармати, аніж забезпечити тисячу гармат проти знищення ворогом.

Стратегічна або оперативна атомова зброя має особливе значення, нераз уже обговорюване на сторінках нашого журналу. А втім, у всіх тих випадках досі ще немає ясного окреслення, що є тактичною зброєю і де починається стратегічна. Існують теж розбіжні думки, які калібри атомових стрілен належать до конвенційної війни та як запобігти переходові однієї форми війни в другу.

Не входячи в подробиці, треба ствердити, що у випадку відстрашення не грає ролі кількість атомової зброї, а тільки її існування взагалі. Тому зросло набагато політичне значення Франції і червоного Китаю, відколи вони мають дві чи три атомові бомби. Тому вперто вимагає права диспонувати атомовими головками» Західня Німеччина (що передало б на її «власність» магазиновані на території Німеччини американські атомові «головки»), старається за тактичну атомову зброю Нассер, а далі Ізраїль, Швайцарія, Швеція, та інші. Бо щоб осягнути атомову зброю, — для цього теж не треба ані особливого знання ані особливо великих коштів; треба тільки боронитися і зберегти біологічну силу нації. Хто її не має, той не рахується у політиці, а тим самим і у війні. Хто її не має, має всі дані втратити незалежність внаслідку повільного натиску з боку сусіда, відлуплювання території по частинам, отже тактикою комуністів, або як її звуть тактикою різання «салямі».

За десять років атомова зброя може мати поширення на цілому світі, так, як свого часу кулемети, або ґранати, чи як конвенціональна артилерія. Малі держави, поневолені народи у революції і визвольні вій-

ська матимуть більше користи з тактичної атомової зброї, як великі і багаті агресори і окупанти. Історія нераз виказала, що ніякими заборонами не спинити розвою техніки, а ще більшою ілюзією є змагання недопустити до поширення нової бойової техніки для вжитку слабих і поневолених народів. Може настати ситуація, що власне масове поширення атомової зброї та облегшені можливості дістати її спричинить остаточне знищення сил, які все ще не визнають елементарних прав людини і народів до свободи.

Залізняк
бунчужний УПА

Виселення українців і боротьба УПА

В другій половині 1944 року залишав уже українську землю гітлерівський наїздник, сплюндрувавши її вздовж і впоперек та забравши сотні тисяч чоловіків і жінок на каторжні роботи до Райху. На зміну гітлерівському окупантові повертався знову московсько большевицький окупант, який у своєму военному поході на Захід наставляв силою багнетів місцеві комуністичні уряди. Так постав також польський т. зв. Люблинський уряд Польської «Людової» Республіки.

Збройним рам'ям українського народу під час другої світової війни і після її закінчення була одинока Українська Повстанча Армія (УПА), що ставила збройний спротив усім окупантам України, німецькому гітлеризмові та московському й польському комунізмові. УПА, здана виключно тільки на власні сили народу, вела цю нерівну війну проти большевицького і польського окупантів, хоч уже два роки минало, як війна в Европі скінчилася. Все ж, УПА здобувала великий боєвий досвід, пристосувала нову тактику, що давала змогу продовжувати боротьбу й мати поважні успіхи. На Західньо-Українських землях, за т. зв. лінією Керзона, під червоною Польщею відділи УПА зводять безперервні бої з багатократно більшими силами ВП (Войско Польське). Сотні УПА прориваються з оточення ворожих дивізій, промощують і продовжують свої пробої зброєю і амуніцією, здобутою часто на тому ворогові.

В таких обставинах діяв курінь УПА Тактичного підвідтинка «Холодного Яру» в Перемищині, під командою майора Байди. Були там 4 сотні сотенних командирів: Громенка, Бурлаки, Ластівки і Крилача. Сотня сотника Громенка мала за оперативний терен діяння 4-ий район організаційного Надрайону в коліні ріки Сян, частинно Перемиського і Березівського повітів, разом 17 сіл і кілька присілків. Сотня нараховувала три чоти, а командирами чот були Бартель, Іменний і Залізняк. Чота складалася з 4-ох роїв, рій по 10 стрільців.

Передбачуючи концентрацію ворожих сил, Головне Командування УПА і Провід ОУН Закерзонського краю скликали відправу командного складу куреня і революційного підпілля «Холодного яру» Перемищини в лісі між селами Трійця і Крайна на 19 квітня 1947 року. На відправі командири сотень одержали інструкції і завдання на випадок, якщо польський комуністичний уряд виселить українське населення. Тоді курінь УПА під командою Байди мав перейти в пропаґандивному рейді в Західню Німеччину.

Між 25 квітня до 3-го травня 1947 року на Лемківщину прибула ціла друга армія ВП (Війська Польського) в силі до 95.000, не враховуючи тих, що вже були там раніше. В складі тих польських військ було до 30% совєтських офіцерів і спеціяльних військ НКВД. Військо

приїхало в повному бойовому виряді і мало всі допоміжні роди зброї.

Крім того постав потрійний військовий союз — СССР, Польща і Чехословацька Республіка, які в травні 1947 року підписали умову про спільні дії задля знищення відділів УПА.

Проти чотирьох куренів УПА — курінних командирів: Рена, Байди, Залізняка і Беркута, що діяли в Сяніччині, Перемищині, Ярославщині і Грубешівщині, вислано стотисячну польську армію. Протягом кількох днів та польська армія під назвою «Вісла», що означало виселення українців, викинула силою усе українське населення Лемківщини; деякі села дістали лише пів години готування до вивозу. Виселення виглядало, як дикий татарський наїзд. Викинувши в такий жорстокий спосіб в кількох днях українське населення Лемківщини, 25.000 польських вояків переїхали в Перемищину.

В ночі на 22 квітня 1947 р. через ріку Сян в селі Добра переправилась частина поляків з вантажними автами і польовими кухнями та заквартирувалась в селах Добра, Улюч, Брижава, на присілку Присада (Явірник Руський) і Селиськах.

28 квітня 1947 р. до двох годин часу польські вояки виселили п'ять українських сіл — Улюч, Грушівку, Яблоницю, Волю Волоцьку і присілок Загути. Забрали людей хіба лише з тим, що вони могли взяти в руки з собою, та вивели під сильним конвоєм.

29 квітня 1947 р. польське військо вивезло далі такі села: Поруби, Гуту і присілок Нетребка, в такий самий спосіб. Ніччю сотня Громенка відійшла до пустого вже села Грушівка забрати геть деяке знаряддя залишене господарями, як сокири, пили, жорна і т. п. Ми були свідомі того, що польське цивільне населення з другої сторони ріки Сяну кинеться грабувати залишене українське майно. Ми замінували одну хату, в якій було збіжжя.

30 квітня 1947 р. о год. 9:30 вибухла міна в селі Грушівка: таки когось стрінула заслужена кара за крадіж українського майна. Поляки зробили облаву в Грушевськім лісі, і переходили яких 50 метрів попри наші становища. Не виключивши можливости, що поляки захочуть стягнути більші сили, щоб нас окружити і знищити, сотенний Громенко наказав залишити становища і оборонним «ромбом» сотня відійшла лісом на старі, кращі до оборони становища за т. зв. Ґудз. Після обіду зі с. Явірник Руський в сторону с. Сельська переїхало 16 вантажних автомашин з військом.

Вечером сотня відійшла в Ґдичинський ліс напроти села Ясенів, де люди не були ще вивезені. Кухарі пішли до села замовити вечерю. Мужчини, жінки і дівчата приходили до лісу пращатися зі сотнею, бо сподівалися, що їх можливо завтра вивезуть. Дехто з стрільців прощався з своїми батьками, які були з цього села, останній раз. Людей, яких вивезли тому два дні, забрали до Сянока. Кухарі принесли вечерю і сотня повечеряла, пращаючись останній раз з цивільним населенням того села.

1-го травня 1947 р. поляки перевели облаву в Брижівському лісі 3-го району. Сотня квартирувала в лісі над присілком Рибне. О год. 17-ій зі сторони с. Липа до с. Явірник Руський переїхало 4 автомашини і 14 підвод та 30 польських вояків. Вечером наша розвідка ствердила, що села Ясенова не вивезено. Перша чота Бартля відійшла на присілок Рибне, а друга і третя чоти та сотенний почот відійшли в ліс над село Ясенів. Замовлено в селі вечерю. Один рій вислано до с. Володж за харчами.

2-го травня 1947 р. над ранком сотня відійшла в Грушівський ліс на старі становища. Курінний командир Байда вислав о год. 15-ій команданта Петю з одним роєм в перший район під Перемишлем на зв'язок до інших трьох сотень — Бурлаки, Ластівки і Крилача. Вечером перша чота підійшла до пустого вже села Воля Волицька, друга і третя чоти та сотенний почот підійшли на полі під село Володж. Тут також селяни і дівчата вийшли попрощатися останній, може, раз із сотнею, бо сподівалися, що і їх кожної хвилини вивезуть. Сьогодні вивезли село Ясенів.

3-го травня 1947 р. Над раном сотня відійшла на вчорашні становища. Десь дальше в лісі було чути кулеметні стріли; це напевне поляки робили по лісах облави. В сотні заряджено поготівля. По полудні сотенний Громенко дав мені наказ відійти з чотою в 3-ій район на зорганізування харчів. О год. 15-ій я зголосив сотенному свій відхід в 3-ий район. З роєм ройового Рубача пішов до с. Брижава, два рої Чорного і Гонтара пішли на присілок Закутя, назначивши збірний пункт для зустрічі. Назбиравши трохи хліба чота верталася до сотні. По дорозі лісом стрілець Вовк випадково побачив убитого нашого стрільця Бурого з другої чоти Іменного, який долучився був 1-го травня до сотні, і під час польської облави в Брижавському лісі, окружений польським військом, застрілився з десяти-зарядки. В третьому районі поляки вивезли село Липу і присілок Цапури. В 4-му районі з села Явірник Руський поляки приїхали до польського с. Діброва. В селі Володж поляки арештували священика і дяка.

Неділя 4-го травня 1947 р. ранком я дійшов з чотою на вказаний нам сотенним Громенком збірний пункт, але, не заставши там сотні, ми відійшли на вчорашні становища, де сотня дальше була на постою. Ми звітували сотенному про свій прихід, про найновіші вістки з 3-го району і про знайденого стрільця Бурого. Бунчужний сотні розділив зібрані харчі по чотах. О год. 16-ій сотенний Громенко вислав рій ройового Лози похоронити стрільця Бурого, стрілець Вовк пішов з ними показати місце. Там на місці похоронили його колишні бойові співдрузі. Вечером сотенний вислав коменданта Польової жандармерії Нічного з двома стрільцями і роєвого Калину з першої чоти на присілок Рибне на розвідку. Курінний капелян о. Кадило перед вечером відправив тиху Службу Божу в лісі. Вечером сотня відійшла до опустілого села Воля Волоцька варити вечерю, виставивши кругом села стійки. Стійковий, який був під школою (школа стояла на полі, за 200 метрів

від села) заалярмував, що з лісу до села йдуть поляки. Щоби не розконспіровувати себе на постою в селі, сотенний дав наказ відійти в ліс, не скінчивши варити вечерю. Поляки зловили стійкового стрільця Лиса з першої чоти, якого при відступі сотні чотовий Бартель не стягнув зі стійки. Поляки обскочили його з-позаду, звідки він їх несподівався. Коли ж усі інші вернулися до сотні, які були вислані в терен на розвідку чи з іншими завданнями, сотня відійшла лісом на т. зв. Ґудз, таки не повечерявши.

Понеділок, 5 травня 1947 р. Ранком сотня відійшла на другий природний пункт, Ґудз-гору, де ще ніколи не квартирувала. День був трохи тепліший. О год. 16-ій з села Селиська в сторону міста Бірчі поїхало 10 автомашин. Вечером кухарі (кожний рій мав свого кухаря) пішли в потік варити вечерю і заразом снідання. Ніч була холодна. Вночі автомашини знову верталися до села Селиська.

6-го травня 1947 р. Сотня дальше на місці. Вже зраня було чути стріли в Делягівському лісі, напевно поляки робили облаву за сотнею, а сотня у віддалі 3-ох км. сиділа в іншому лісі. Зорець подав, що 9 автомашин з с. Селиська поїхали на присілок Присаду. Вздовж дороги, попри села (які були вже вивезені) Поруби, Гута, Ясенів, Нетребка, Рибне і Явірник Руський, поляки тримали застави, можливо для охорони їх автомашин. День тепліший. Зорець повідомив, що поляки йшли через спалене польське село Борівниця. Наказано поготівля. За хвилину поготівля відкликано, бо поляки пішли в противну сторону. Перед вечером сотенний вислав розвідку в 3-ий район, в надії, що там нема так багато ворожого війська, як в нашому 4-ому районі. Кухарів вислано в глибокий потік варити вечерю. Ніч тепліша.

7-го травня 1947 р. Сотня дальше на тих самих становищах. Повернулася розвідка з терену і 3-го району і повідомила, що в 3-му районі польське військо квартирує в селі Брижава і на присілку Підвулюцьке. В нашому терені перейшли вечером поляки через с. Воля Волоцька до с. Володж, а в селі Улюч вони теж квартирували. О годині 7:30 ми повечеряли і поснідали. О год. 8:30 поляки перейшли з присілка Присада через кол. с. Борівниця в Борівницький ліс. По полудні було чути вибухи гранат в борівницькому лісі. Вечером о год. 20:30 сотня відійшла в 3-ий район. Я скінчив читати книжку «Наша земля». Маршуємо цілу ніч, на год. 2-гу сотня зайшла в Ляхавський ліс, коло села Ляхава.

8-го травня 1947 р. сотенний Громенко зарядив перерву. Сотня поснідала і о год. 5-ій відійшла дальше лісом в сторону села Ляхава. Перша чота чотового Бартля, маршуючи на чолі, раптово напоролась на ворожі кулеметні серії, що пішли по стрілецькому ряду. Сотня миттю залягла і відповіла вогнем по ворогові. Ворожі стріли замовкли, ворог утік. Була година 5:30. Сотня завернула лісом на ліво і перейшла в інший бік лісу. Це мабуть, ворожа засідка, яка нас обстріляла, але побачивши нашу більшу силу, відступила. Сотня маршуючи лісом, зайшла недалеко села Ліщавка, там поставила кругову оборону і за-

квартирувалась через день. Шосою Бірча — Сянік сунули цілий день з гуком вантажні автомашини. День погідний, без перешкод. Ми думали, що за нами піде погоня. Вечером командант Петя, вертаючись з 5-ма стрільцями з першого району, що відійшов ще 2-го травня на зв'язок, сліпим припадком натрапив на нашого стійкового, який спрямував їх до сотні. Принесли деякі новості. В першому районі вивезли цілком українське населення, а села заблньоковані поляками. Впала санітарна криївка, у ній згинули — фармацевт Магістер, санітарка Зена, зв'язковий сотенного Бурлаки стр. Кучер. Ночуємо на тих самих становищах.

9-го травня 1947 р. Сотня дальше залишилася на тому самому місці. Коло години 9-ої в селі Ліщавці почули ми густі стріли, в сотні розпоряджено поготівля. Стріли не втихають і завсіди в тому одному і самому місці. Догадуємось, що поляки вправляли гостре стріляння в селі. Коло полудня стріли в селі Ліщавці втихли. День теплий. Перечитав книжку «Холодний Яр». Вечером кухарі зарізали малого бугайчика, що його сотня привела з собою з 4-го району. Повечерявши, о год. 21-ій сотня відійшла.

10 травня 1947 р. Цілу ніч перемаршувавши, над ранком сотня зайшла в Липський ліс, над селом Липа, вибрала оборонні становища і там заквартирувалась. День гарний і спокійний. Перед вечером утік зі стійки стрілець Щипавка, радом зі с. Явірник Руський. Після вечері сотня відійшла з місця постою в інший комплекс лісу, бо ми лякалися, що дезертир Щипавка зголоситься до польського війська та зрадить наші становища.

Неділя, 11 травня 1947 р. Ніччю сотня перейшла в Жогатинський ліс і почекала, як розвидніється, щоб вибрати догідні становища для оборони. Ще вечером сотенний Громенко вислав на розвідку коменданта Петю з 4-ма бойовиками до села Пядкува, де залишилося від вивозу ще в 1945 році 15 мішаних (польсько-українських) родин. Над ранком зв'язкові вернулися до сотні та принесли такі вістки: У вівторок, 6 травня в облаві на Делягівський і Лубенський ліс, що переводили поляки, згинули в Лубенськім лісі (над с. Пядкува) 10 повстанців. Між вбитими було п'ять боєвиків СБ з четвертого району — Дуда, Ванька, Довбуш і Медвідь. Бойовика Чорного поляки схопили живим. Бойовик Медвідь був ранений, ВП взяло його живим, але він подорозі помер. З сотні Громенка згинули два стрільці — Свист і Бульба, які були вислані в терен. З сотні Крилача в тому самому часі згинули зв'язкові-курієри, стрільці Перець і Соловій. 9-го травня вивезли решту села Явірник Руський, (частинно те село було виселене в 1945-6 роках до УРСР) та присілки Рибне і Присаду.

12 травня 1947 р. Сотня дальше квартирує на тому самому місці. День погідний, тепелий. Стрільці на відпочинку, латають обуву, направляють уніформу, чистять зброю. Перед вечером покликано до сотенного чотових і ройових сотні на відправу. Курінний командир Байда закликав усіх тримати порядок і чуйність в сотні, українського

населення уже нема, ворог старається усіми силами нас знищити, ми мусимо достосуватися до найгірших обставин, які нас чекають, не заломлюватися тим, що ворог викинув українське населення, вірити, що дамо собі раду, поки в українського повстанця зброя в руках. Декому дав догану. Після закінчення відправи всі розійшлися до своїх чот.

13 травня 1947 р. Сотня дальше на місці. Зраня руханка і молитва «Боже Великий». День погідний, теплий. О год. 14:30 чути стріли в стороні села Котів. Наша стежа повідомила, що ВП в силі одної чоти пішло до с. Котова. Сотня в поготівлі на становищах. Зі с. Котува (також виселене) ВП відійшло через присілок Морохів. Сотенний Громенко заповів відмарш сотні на год. 24-ту.

14 травня 1947 р. Після тригодинного маршу сотня зайшла в маленький лісок т. зв. Крецка, недалеко села Іскань, де ворог найменше міг нас сподіватися. День дуже теплий, і сотня пересиділа в тому ліску. Вечером сотня підійшла полем ближче до села Іскань, в якому залишилося лише 7 мішаних родин, бо село виселили ще в 1945 році, а село ми вже давно спалили, щоби не дати поселятись полякам.

15 травня 1947 р. О год. 1-ій сотня відійшла в малий лісок т. зв. Знахів коло Пядківських Залазків. Поляки робили облави за сотнею по більших лісах, а сотня квартирувала по кущах. Була б гірша справа, коли б ворог віднайшов сотню в таких кущах. День теплий і спокійний. Вечером вислано розвідку в терен. Розвідка повернулась і повідомила про рух ворожих військ. Сотня о год. 23:30 відійшла.

16 травня 1947 р. Над раном сотня зайшла в ліс над кол. польським селом Лончкі. День спокійний. Сотенний Громенко каже мені вислати рій ройового Рубача до Руського Села на збірку харчів. В тому селі над самою рікою Сян залишилися три родини. Ройовий Рубач відійшов з роєм за дня лісом, бо треба було зробити дороги понад 10 км. Вечером рой. Рубач повернувся і приніс трохи хліба.

17 травня 1947 р. Сотня на тому самому місці. Перед вечером ройовий Чорний з 3-ої чоти відійшов з своїм роєм до села Лончки (Лучки) на організацію харчів, а сотня відійшла на т. зв. Обарач (Делягівського лісу) варити вечерю. Ройовий Чорний з своїм роєм привів дві корови, за які видав поквітування, що корови забрала УПА. Сотня, повечерявши, швидко відійшла, бо поляки з села Лучки напевне зголосять війську про забрані корови і піде за сотнею погоня.

18 травня 1947 р. Неділя. Сотня над ранком зайшла на старі становища на т. зв. Ґудз. День минув спокійно. Перед вечером сотенний висилає розвідку в терен і до санітарної криївки в лісі над селом Воля Волоцька. Зв'язкові повернулися і принесли сумну вістку: санітарна криївка висаджена мінами в повітря. В криївці згинули погеройськи, не здавшися ворогові: районовий санітар Яромир, харчовий стрілець, що завідував харчами — Крук, стрілець Тихий, що мав з минулої зими відморожені ноги, стр. Тятий, родом з Руського Села, що був ранений в ногу рік тому і стрілець Човен з сотні сотенного Крилача, стр. Шпак з присілка Рибне; його батька і маму вбила польська

цивільна банда з с. Борівния зимою 1945 році, підпалила хату і кинула вбитих в огонь; стр. Човен був на лікуванні в криївці. Криївку-сан-пункт зрадив стрілець Свистун з села Лубно з-за ріки Сяну. Він попався живим у руки поляків, не видержав тортур і показав криївку. Стрілець Свистун був ідейним вояком, вже старший роками, коло 40 років.

19 травня 1947 р. Сотня дальше квартирує на місці. Перед вечером сотенний дав мені наказ відійти з чотою на місце сан-пункту, можливо, що вдасться відкопати і витягнути тіла побитих геройських жертв в криївці і їх належно похоронити. Обережно підходимо і перевіряємо кущі, чи нема часом засідки. Перевіривши кругом добре ліс, ми поставили стійки і зблизилися до криївки, слідкуючи за кожним кроком, чи нема заложених мін, і так ми прийшли над яму, де була побудована криївка. Кілька метрів далі лежали перев'язка-ґаза з 30 метрів, простирала, набійниці, боклажка стрільця Крука і светер стрільця Шпака, алюмінійова банька з топленим маслом і деякі санітарні прибори. Не заходилися відкопувати, бо не було що. Я відійшов з чотою на присілок Вишинки (с. Яблониця) до стрільця Заяця, де на його подвір'ї була закопана пшениця, але пшениці не застали, лише порожню яму. Пшеницю знайшли і витягнули польські цивільні грабіжники з села Невістка з другої сторони ріки Сян. Я повернувся на місце постою сотні на год. 24-ту, і звітував сотенному Громенкові про виконання завдання.

Розвідка, яка пішла до села Володж повернулася також і принесла новості, що сан-пункт видав санітар Летючий зі села Воля Волоцька, він зрадив також криївку в селі Володж, де переховувалися два місцеві підпільники, заступник районового референта Луговий і господ. резидент Кавка; оба застукані в криївці поляками, застрілилися, а не здалися живими.

20 травня 1947 р. Сотня дальше на місці. Розвідка з бойовиків СБ вернулась і боївкар Ферко (з с. Павликома) повідомляє, що поляки квартирують в с. Пядкува. Сьогодні до сотні долучилися господарський резидент Смик з села Явірник Руський, господ. резидент Могила з своїм молодшим братом, госп. резидент Крига з с. Улюч (родом з с. Лубно з-за р. Сяну), стрілець Ґудзик з с. Поруби. Сотенний Громенко вивів команданта Петю з 3-ма бойовиками в 3-ій район на розвідку.

За рікою Сян (на польській стороні) поляки робили облави; видно, що нас таки хтось бачив і доніс.

22 травня 1947 р. Сотня дальше на тих самих становищах. О год. 10-ій чути серії стрілів від с. Борівниця. Наш зорець з дерева повідомив, що польське військо йде розстрільною від присілка Рибне полем і лісом через спалене с. Борівницю аж до ліса Улюцкого, в нашому напрямі. По нараді сотенного з курінним Байдою, командири рішають, відійти з тих становищ, що були на скраю ліса, та перейти на другий Ґудз коло Руцького. Стягнено стійки і сотня залишила становища, перейшла на другий Ґудз і зайняла оборонні становища; це були старі становища сотні. Розстрільна ворога щораз наближалася ближче

і ближче, до наших становищ. Стрільці поправляють краще і маскують свої становища, оглядають і перечищують зброю. Зорець зорить з найвищої ялиці і повідомляє про всі ворожі рухи. ВП розтягнуло свою розстрільну від Делягівського лісу аж до села Улюч, до ріки Сян, довжиною на 15 км. Від Делягівського лісу тримають застави. Таким чином поляки окружили цілий комплекс Улюцького, Грушівського і Борівницького лісів і йдуть в напрямі р. Сян, де давно поробили застави. Обчислюємо, що в облаві у тому обширі бере участь ціла дивізія польського війська. Такій силі одна сотня не зможе встоятися.

На швидку руку курінний Байда і сотенний Громенко рішили зійти з становищ і йти проривом через ворожу лінію, яка йшла розстрільною, один коло другого. Наказ — сходити з становищ. Порядок маршу — перша, друга і третя чота маршувати. Сотня зійшла стрілецьким рядком з Ґудза в напрямі Грушівського лісу. Командири Байда і Громенко на чолі сотні. Йде наказ по лінії, виконувати точно накази командирів, підпустити ворога на найближчу віддаль, на наказ вдарити по ворогові з усієї зброї і з криком «слава»! перерватися черз ворожу розстрільну, тримати віддаль, тихо поводитися. Година 12-та, полудне. Сотня вже розчленувалася на вказану віддаль один від другого, прямуючи до ворожої лінії. Кожний стискав зброю і мовчки наставлявся на небезпечний бій. Сотня вже віддалилася пів кілометра від наших становищ на Ґудзі. Вже чути польську команду ворожої лінії, ще хвилина, дві і ворожа розстрільна недалеко нас. Нерви напружуються, серце починає скоріше битись. Кожний зорить вліво, звідки наближається ворог. Наказ: на становища. Залягли. Кожний підібрав собі закриття, маскуючись. Кулеметники підбирають добрі становища і поле обстрілу. Наказ — стріляти на наказ, а на свисток атакувати. Секунди нетерпеливого чекання. Вже з-поза дерев лісу видно силюети ворожої розстрільної з готовою зброєю до стрілу. В нашій розстрільній гробова тиша. Кожний вибирає собі свою жертву і бере на ціль. А ворог підходить все ближче і ближче. І раптово — вогонь! На правому нашому крилі першої чоти, де ворожа розстрільна була найближче, (до 20 метрів), під гураганним нашим вогнем, ворожа лінія зразу розбита. Це сталося так блискавично, що в двох хвилинах, наша перша чота вже була позаду ворожої лінії. На ліве крило нашої розстрільної третьої чоти, що була дещо дальше, ворог, що заліг в паніці в потічку, відкрив вогонь з флангу. Даю наказ — вогонь вліво. Нашим вогнем змушуємо ворога до втечі і в бігу перебігаємо на зади ворожої лінії. Може в десятьох хвилинах бою, ми розбили ворожу лінію. Прорив удався. Сотня маршуючи розстрільною, відв'язалась від ворога, який стріляв «Богові в вікна», вже позаду нас. Наші втрати в тому прориві були: три вбиті; сотенний інтендант Глуз, з села Брижава, стрілець Дорошенко з першої чоти Бартля, з с. Павликома, і районовий політвиховник Калина, родом із східніх земель України. Не відомо, що сталося з двома цивільними, які були при сотні без зброї, брат резидента Могили і один з села Поруби. Ворожі втрати нам не відомі.

Сотня зайшла лісом над село Улюч і там зайняла оборонні становища, сподіваючись погоні. Перед вечером сотня перейшла дорогу в лісі, між селами Борівниця — Улюч, обезпечивши заставами перехід дороги, і зайшла в ліс за т. зв. Кружки.

23 травня 1947 р. Після цілонічного маршу сотня над раном зайшла в Жогатинський ліс на колишні свої старі становища. О годині 8:30 зорець з дерева повідомив, що ВП, йде нашими слідами. Сотня відійшла з місця постою, маскуючи старанно за собою сліди, і лісом зайшла над П'ятківські залазки і там заквартирувала. Перед вечором вислано розвідку до с. П'ядкува. Кухарі зварили картопляну зупу. Розвідка вернулась і принесла деякі новини. Село Поруби заселили по виселених українцях польським населенням, а зі села Іскань сім родин перепровадилися на польську сторону за ріку Сян.

Курінний командир Байда відійшов від сотні в перший район, біля Перемишля, пов'язатися з іншими трьома сотнями — Бурлаки, Ластівки і Крилача. З ним відійшли зв'язкові з охороною. Сотня відійшла о год. 24-ій з того лісу.

24 травня 1947 р. Сотня зайшла в малий лісок коло с. Іскань, на колишнє старе місце. День теплий, спокійний. Вечером сотня зійшла в потічок варити вечерю. Вислано з кожного роя по трьох стрільців за картоплею на присілок Соколи. Інтендант Гупало (на місце вбитого інтенданта Глуза) відійшов з 9-ма стрільцями до села П'ятка, але вернувся з нічим, бо в селі було польське військо. Стрільці принесли картоплю і кухарі зварили ще снідання на год. 2-гу, бо не було відомо, що принесе найближчий день.

Неділя, 25 травня 1947 р. Сотня, поснідавши, відійшла з місця постою на шосу Іскань — Бахів. Чолове обезпечення повідомило, що ВП їде на конях. Сотня в поспіху завернула назад, щоб не розконспірувати місця постою сотні. Три польські їздці, мабуть стежа, переїхали попри сотню, не зауваживши нас. Хоч ми могли усіх зліквідувати — ми не хотіли розконспіровувати свого місця. Сотня перейшла шосу між селами Бахів — Березка. Вже розвиднілося, як сотня зайшла в Бахівський ліс над шосою і там зайняла оборонні становища. Опівночі сотня відійшла дальше.

26 травня 1947 р. Сотня над ранком, о год. 3:30 зайшла в т. зв. Лубенський ліс. Подорозі маршу сотенний Громенко вислав один рій ройового Калини з першої чоти Бартля до села Гута-Березка, де залишилося кількох польських мешканців, розглянутися за худобою. Ройовий Калина привів одну корову і «зорганізував» для себе чоботи, бо ходив майже босий. Корову кухарі зараз убили, а м'ясо розділили на рої. О год. 18:30 заповіджено збірку сотні для відсвяткування свята Героїв. Сотенний політвиховник Зорян відчитав доповідь і молитву революціонера. По закінченні свята, сотня розійшлася на свої становища. Сотенний вислав розвідку до с. П'ядкува, а рій ройового Рубача з третьої чоти Залізняка післав на Присадку (Руського села) зоргані-

зувати дещо з харчів. Розвідка з П'яткуви вернулась і повідомила, що ВП дальше квартирує в селі, у віддалі 3-ох км. Ніч переспали на місці.

27 травня 1947 р. Сотня дальше квартирує на місці. День гарний. ВП робить сьогодні облаву в лісах, як села Бахів, Ясениця, там, де ми вчора квартирували. О год. 18-ій розвідка пішла знову до села П'яткува, а вернувшись повідомила, що від кількох днів, у селі П'ядкува було біля 500 польських вояків, які сьогодні ранком відійшли на облаву в Бахівський ліс.

28 травня 1947 р. Сотня дальше на тих самих становищах. День дуже гарний, спокійний. Перед вечором сотенний вислав ройового Калину, трьох стрільців з ПЖ (Польова Жандармерія) і двох бойовиків СБ над с. Яблоницю, де вони мали перейти на другу сторону р. Сяну до польського села і купити корову на м'ясо. Роєвий Рубач і стр. Павук відійшли на другу сторону Сяну під м. Дубецько купити деякі ліки. ВП квартирувало знову в с. П'яткува. Перед вечором залунав вибух міни на полі біля с. П'яткуви. Це напевно ВП висадило нашу криївку. Мабуть, ВП робило довший час засідку біля криївки, але, ніхто не приходив, то рішили її висадити в повітря.

29 травня 1947 р. Після тригодинного маршу сотня зайшла в Липський ліс. Поснідавши печеною картоплею, яку спекли в Лубенському лісі, кожний клався відпочивати на становищах. Виставлено обезпечення і зірця, як і завжди. О год. 12:30 тривога: ВП робить облаву в лісі. Десять автомашин і 10 підвод поїхали в напрямі присілка Присада, Явірника Руського. Сотенний наказав стягнути стійки і сотня відійшла дальше лісом. Лявіруючи закритим тереном, сотня проскочила через дорогу між селами Котів — Рудавка, які були уже пусті, і перейшла в інший комплекс лісу недалеко с. Сівчина. Таким способом виминули облаву ВП. Там перебули ми до год. 19-ої. Тому, що о год. 17-ій утік стрілець Оріх з першої чоти чотового Бартля, сам родом з села Павликома, та забрав з собою кріса стрільця Сороки, ми були певні, що стр. Оріх здезертирував до ВП. Тому сотня була змушена негайно відійти з того місця, щоб Оріх не напровадив туди поляків. По дорозі через с. Котів стрільці набрали в селі картоплі, зайшли знову в Липський ліс і зварили вечерю. О год. 24-ій сотня відійшла дальше.

30 травня 1947 р. На годину 3-тю, сотня зайшла в Добрянський ліс третього району. До сотні долучився ройовий Калина з ПЖ. Не зорганізували нічого, бо вздовж ріки Сяну, на дорогах і стежках в лісі, поляки тримають застави. Прийшов до сотні курінний командир Байда, що відійшов був 23 травня. Зв'язки пірвані, і курінному не вдалося зв'язатися з трьома іншими сотнями. Вертаючись по дорозі до сотні, ройовий Калина стрінув вбитого на т. зв. Моргах брата резидента Могили. Виявилось, що він, замість йти з нами вперед до прориву, подався назад і, мабуть, напоровся на поляків, які вбили його. Сотня зайняла становища на скраю лісу на горбочку біля села Добрянка і там перебула день та залишилася на місці ночувати.

Червень 1947 року.

Неділя, 1-го червня 1947 р. Сьогодні Зелені Свята. В таких жорстоких обставинах, без українського населення, наша сотня приготовлялася до того Свята. Стрілецтво вже виголодніле, змарніле, постійні марші, лявірування численними бльокадами, рух з місця на місце, напруга нервів, це все робило своє. День дуже гарний, аж сама природа вказувала на святочний настрій. Сотня дальше на тому самому місці. Розділено на сотню по кускові магазинованого м'яса і трохи меду — це для відзначення Зелених Свят. На вечерю кухарі знову підготовили з тертої картоплі галушки. По обіді літак-двоплатівець (ми називали його кукурудзяник) розкидав понад лісом летючки. В наголовку летючки «До збаламуцоней банди УПА». Поляки закликали зголошуватися зі зброєю до властей ВП, бо пізніше вже нікому не буде пощади. Стрільці збирали летючки, читали, кожний по своєму інтерпретував, насміхаючись та згадували, що коли польські вояки з підпільної АКА чи ВІН («Армія Крайова» і «Вольносць і Нєподлеґлосьць») повірили комуністам і зголосились, то швидко віcх їх виарештували. О год. 18-ій збірка сотні, курінний капелян о. Кадило відправив тиху Службу Божу і Панахиду за поляглих вояків УПА. По Богослуженні політвиховник Зорян відчитав польську летючку перед сотнею, а курінний командир Байда давав свої коментарі, і спитав, чи хтось хоче зголоситися, бо це краще одверто зробити, аніж потайки дезертирувати. Курінний доктор Шувар дав короткий політ-огляд про нашу боротьбу УПА і незавидне становище українського народу під комунізмом. Сотня після того розійшлася на свої становища.

Понеділок, 2-го червня 1947 р. Сотня о год. 2:30 поснідала і дальше залишилась на місці. Коло год. 9:30 прибіг стрілець Козак з першої чоти Батля, що був на стійці від сторони с. Ляхова, і зголосив, що ВП помаршувало краєм лісу в сторону с. Ляхава. Сотенний Громенко зарядив поготівля. О год. 10:30 стійковий з другої чоти Іменного зголосив, що ВП йде розстрільною лісом і є вже недалеко наших становищ. Сотенний Громенко скомандував — перша, друга і третя чота бігом розчленуватися в розстрільну в напрямі ворожої розстрільної. Ще не вспіли якслід всі чоти в розстрільну, як перша чота вже відкрила вогонь по ворожій наступаючій лінії. Таки на бігу наша сотня розгромила ворожу лінію, прорвалася на зади ворожої лінії. На полі бою третьої чоти кілька польських вояків, між ними поручник 37 полку Колобжек, з пістолею в руках підганяв польських вояків і кричав «до пшоду, нє уцєкаць». Той польський поручник згинув, а його пістолю забрав сотенний інтендант Гупало. Сотня в прориві в бігу старалася відв'язатися від розбитого ворога. Ворог розгромлений, лише з флангів стріляв по нас. Не відбігли ми яких 300 метрів, як нагло наша розстрільна дістала сильний чоловий ворожий вогонь, галуззя і листя дерев сипалося від ворожого вогню. Нашому відступові заступила друга ворожа лінія, що зайняла становища на горбку лісу, а ми були в роз-

стрільній в долині. Під таким сильним ворожим вогнем, сотня змушена була залягти. Тут зв'язали нас чоловим боєм. Не було часу тримати бій, бо позаду формувалася щойно розбита перша ворожа лінія і коли наша розстрільна залягла, то ворожий вогонь на хвилину притих. По нашій лінії пішов наказ «сильний вогонь і стрибками вперед». З гураганним нашим вогнем підбігаємо від дерева до дерева вперед до ворожої розстрільни. Ворог знову відкрив концентричний вогонь по нашій наступаючій розстрільній. Використовуючи секунди, то залягаючи то схоплюючися, стрибками вперед, під вогнем щораз ближче підступали ми до ворожої розстрільни. В лісі клекотіло від шуму вогню, метер за метром посувалися ми вперед. Мене нараз щось запекло у лівому клубі. Майнула думка — ранений. Біля мене лежав по правій стороні чотовий політвиховник третьої чоти Горко, кричу до нього, «Горко, я ранений». Він стрибком підскочив до мене, крови не видно, хвала Тобі Боже. Обосторонній вогонь не вгавав. Ворог закидав нашу розстрільну уже ґранатами. Наш ґранатометник стрілець Макар бив зі свого крісового ґранатомета по ворожих кулеметних гніздах, деякі ворожі кулемети замовкли. Наказ пішов по лінії, приготовити ґранати, на свисток закинути ґранати і прорватись. З-позаду уже чути було стріли першої розбитої ворожої розстрільни. Нас уже окружували. Сотенний Громенко дав знак свистком закинути ворога ґранатами і йти до прориву. Після вибуху наших ґранат, з гураганним вогнем і криком «Слава» — ми розбили ворожу розстрільну, та миттю перебігли ворожі становища. Впродовж півгодинного бою наша сотня пробила другу ворожу лінію. Перебігаючи на зади ворога, наша розстрільна знову дістала сильний ворожий вогонь з правого фланга. Ворог, мабуть, закинув своє розбите ліве крило і хотів нас бльокувати та зв'язати знова боєм. Перша чота чотового Батля звернула свій вогонь по ворогові.

Сотня в поспіху відв'язалась від ворога. Ворог припинив погоню. Далеко наша розстрільна не відбігла, як знова ворог заатакував нас від фронту. Це третя ворожа розстрільна загородила нам дорогу відступу. Кожний уже мокрий з поту, уста засохли, спрага, в такому наступі вперед що 5 метрів, то знова два метри назад, у повному виряді, плащ, торба, запасове білля, це все тяжіло, ставало на перешкоді й робило життя нестерпним. Під ворожим вогнем наша розстрільна знова залягла. Ворог закинув нашу розстрільну ґранатами і з криком до «пшоду» пішов у наступ. Сотня відкрила сильний вогонь, ворог заляг. З черги, ми наступали на ворожі становища. Такої халепи сьогодні ми не сподівалися. Вибухають наші ґранати і знова з криком «слава» вперед. Ворог не видержав нашого вогню. Сотня клином розділила ворожу розстрільну і звернула вогонь у двох напрямках. Ми пробилися через третю ворожу лінію, яка не ставила такого сильного спротиву, як друга лінія. Ворог вислав за нами погоню, обстрілюючи нас з-позаду. Третя чота Залізняка відбила ворога і, тримаючи заднє забезпечення, в поспіху відв'язалась від ворога. Ми перейшли в комплекс Кузьминського лісу. В догідному місці зайняли кругову оборону на випадок даль-

шої погоні. Сьогоднішній бій і пробій через три ворожі лінії ВП тривав дві години. Наші втрати: сімох ранених, чотовий Іменний від осколків гранати, стрільці — Каштан і Гайворон з третьої чоти Залізняка, стрільці Назар і Грім з першої чоти Бартля, кулеметник Смик з другої чоти Іменного і стр. Гудим з ПЖ. Каштан і Гудим, оба важче ранені, куля перебила кість руки. Ворожі втрати нам не відомі. Здобуто 1 ППС (автомат), одну пістолю, один кріс і далековид. На становищах принесли стрільці в їдунках води. Кожний гасив спрагу з виснаження, обмились і відпочили. В кишені свого плаща я знайшов здеформовану крісову кулю, що мабуть «рекошетом» відбилася від каменя і застрягла в плащі. Це був той удар і почуття рани в лівому клубі, що я їх відчув був. Доктор Шувар, доктор Сян і санітарі Зірка і Орленко перев'язували і обмивали рани. Кожний оповідав свої пригоди з бою. Після прориву трьох ворожих ліній, наші втрати були мінімальні. Сотня пересиділа спокійно на становищах до вечора, після чого знова відійшла, — не припинивши нерівного бою.

Д-р Лев Рубінгер

Листопадовий Зрив у Золочеві

Більше, як чотиролітня війна і пов'язані з нею труднощі з прохарчуванням, застій у промисловості і всі інші тягарі й нещастя та особливо запальні революційні гасла, що пливли зі сходу, створювали смертельну загрозу для старої австрійської імперії, яка в історії відіграла не одну рішальну ролю. Кожний нарід, що входив тоді в склад австрійського цісарства, думав вже власними державницькими категоріями. Всюди йшла підпільна підготовча праця до остаточного перебрання австрійської монархії. Впарі з тим під впливом подій на Великій Україні українське громадянство Галичини зактивізувалося.

Гаряче прагнення боротьби за визволення «братів українців з московських кайдан» втрачало вже своє значення і свою силу, бо за річкою Збручем відродилася вже українська держава і над золотоверхим Києвом маяли українські прапори. І ці великі події не могли не відбитися на настроях галичан, які були ще під Австрією. Тепер у їхні серця вливалася нова сила, нове бажання стати господарем на своїй прадідівській землі.

Та хоч австрійське цісарство тріщало в своїх основах, то українці в себе в хаті мали шовіністично настроєного, активного і сильного ворога — поляків.

Місто Золочів є одним із більших міст східньої Галичини. Його передмістя та поблизькі села мали великий відсоток прибулих з заходу поляків. Поляки, що фактично були при владі, спроваджували мазурів, якими ввесь час під кожним оглядом опікувалися, як польською фортецею, на українській землі. І от, у такій-то польській фортеці, українці мали взяти владу в свої руки. Кожний необдуманий крок у таких умовинах міг був довести до поганої поразки.

Виходячи з таких міркувань, вже на два тижні перед першим листопада 1918 р. відбувалися наші таємні наради. Душею цих нарад був заслужений громадський діяч, адвокат д-р Теодор Ваньо. З військовиків на цих нарадах бували: сотник Гнат Стефанів, пор. Н. Вовк і я, як поручник скорострільної сотні. Стало на тому, що до переведення перевороту треба було негайно підготовити підстаршин та стрільців 35-го австрійського стрілецького полку, що стаціонував у Золочеві. Ми розділили між себе функції ось так: сот. Стефанів обіймає команду міста, пор. Вовк займе залізничу станцію і приготує поїзд для транспорту військових частин до Красного, а я з кулеметною сотнею і одною чотою займу Красне, роззброю мадярські частини, які там стаціонували, обсаджу військом двірець у Краснім і роззброюватиму всі військові частини, які приїджатимуть туди, і спрямовувати їх не на Львів, а на Тернопіль.

Коли такий плян ми прийняли, ми почали підготовляти підстаршин та стрільців 35-го стрілецького полку на випадок перевороту. І тут треба було бути обережним, підходячи до кожного зокрема і вивідуватися про його думку на випадок спроби перебрати владу в українські руки. І так у короткому часі ми знали, як підстаршини і стрільці того австрійського полку ставляться до запланованого зриву.

Дня 31 жовтня 1918 року, полковник 35-го полку наказав збірку старшин. Сот. Стефанів, підозріваючи, що може полковник довідався про наш плян і хоче нас виарештувати, доручив мені не йти на збірку, але підготовити кулеметну сотню, на випадок, коли б полковник його, Стефанова арештував, щоб тоді я заарештував штаб полку, казав затрубіти на тривогу і того ж таки вечора, 31 жовтня, перевів переворот.

Ось так сот. Стефанів пішов на збірку, але попередив мене, що буде стояти біля вікна і на випадок його арештування дасть мені знак білою хустиною, а тоді я маю увійти з вояками до залі, де відбувалися збори, заарештувати штаб і його звільнити.

Я наказав поготівлю у кулеметній сотні, казав підготовити амуніцію і фельдфеблеві доручив тримати «школу», не розбираючи кулеметів, з тим, що як я крикну «алярм» всі миттю мають з кулеметами і амуніцією станути на подвір'ї і чекати на дальший наказ. А сам я проходжувався попід казарму і дивився у вікно, біля котрого стояв сот. Стефанів, чи не появиться біла хустина. Хвилі вичікування видавалися мені роками. Збірка тривала коло одної години. Коли вона скінчилася, вийшов сот. Стефанів і поінформував мене, що завтра, цебто першого листопада, рано о 7-ій годині має відбутися збірка цілого полку і він, Стефанів, має виголосити «Фатерлендіше Реде». З уваги на такий стан справи, я відкликав поготівля своїх кулеметників.

Ніччю з 31 жовтня на 1 листопада приїхав кур'єр зі Львова і сказав, щоб о 8-ій годині ранку зайняти Золочів і округу.

Коли відбувалася збірка полку, першого листопада о 7-ій годині ранку, сот. Стефанів виголосив «Фатерлендіше Реде» і на закінчення заявив: «Коли почуєте голос трубки на алярм — всі маєте зібратися на подвір'ї, і чекати на дальший наказ».

І так коло 8-ої години заграла трубка на сполох. Всі вибігли на подвір'я, старшини і стрільці — чехи, поляки, німці — не знали, що це значить. Коли вийшов полковник, сот. Стефанів підійшов до нього і зголосив йому, що українці перебирають владу в свої руки.

За той час пор. Вовк і я сформували свої частини. Перший підійшов пор. Вовк до сот. Стефаніва і зголосив, що чекає на наказ. «Зайняти залізничий двірець» звучав наказ. Опісля я з кулеметною сотнею і одною чотою підійшов до сот. Стефаніва і зголосив слухняно, що чекаю на наказ. «Зайняти Красне». Старшини інших національностей стояли наче оторопілі, і не могли вийти з дива, як це все так відбулося зорганізовано наче на військових вправах.

І так, сот. Стефанів зайняв місто Золочів, пор. Вовк зайняв залізничий двірець і приготовив мені поїзд до Красного. Після завагонування моєї частини, я від'їхав до Красного. Зайняв залізничу станцію у Краснім, а не

будучи певним, чи мадяри, які стаціонували в тому місці не ставитимуть спротиву, я розвинув розстрільну і в бойовій формації підійшов до центру міста. Довідавшись, де команда мадярів і хто є їх комендантом, я окружив будинок військом, а сам з двома стрільцями ввійшов до середини. Заставши коменданта в будинку, зголосив йому, що тепер українці перейняли владу, і прсоив, щоб він дав наказ своїй частині скласти зброю. Він спершу вагався, але коли побачив біля мене збройний відділ, погодився. Я негайно змінив сторожу біля табору поворотців з російського полону, а на другий день постарався за поїзд і всіх мадярів поворотців витранспортував з Красного. Коли місто очистив від мадярів, тоді обсадив залізничий двірець скорострілами і почав роззброювати всі австрійські військові частини, які їхали з України, і спрямовував їх не на Львів, а на Тернопіль. Найбільше мав я клопоту з польськими частинами, які не давали себе роззброювати і викрикували «свінє рускє, мисліцє же ми оддами вам бронь». Але коли я загрозив, що стрілятиму по вагонах, і коли вони побачили, що кулемети готові до стрілу, здавали зброю. Коли перестали їхати транспорти австрійських поворотців зі сходу, призначено мене комендантом кулеметної команди при групі «Схід» під Львовом у сот. Букшованого. Так отже перебрання влади в українські руки в Золочові обійшлося без проливу крови.

Якщо визвольні змагання не довели нас до цілі, то на це склалися різні причини, на всякий випадок найменше тут можна обвинувачувати українського вояка. Ми склали блискуче іспит, серед тих дуже невідрадних та складних відносин.

В. Сім'янців

ДВА СПОГАДИ

І КОНЯМ ВУХА МЕРЗНУТЬ

Була то та, вікопомна ніч, коли наша, уже маленька Армія, переходила залізницю, поміж розташуванням червоних і білих москалів. Пройдемо непомічені — спасені. Попадемося — хто що зна...

Заборонено було: курити, говорити та взагалі, як дотепкували хлопці, по можливості й не дихати і в ніякому разі не зідхати. А коли б хтось чхнув — бо мусів, так в душі (мовчки) йому, не бажати нічого іншого, як гладеньку дорогу в самісіньке пекло, до головного люципера і зразу на рожен.

Мовчазні, наїжені, насторожені посувались колони.

А ось і та залізниця. За нею ніби воля! Запілля ворогів.

Дістав я завданячко:

Проїхати залізничий насип, переїхати виїмку із наступного насипа за закрутом, стежити по залізниці — чи не буде руху. Зауважене відразу ж донести. Може бути потяг, а може бути і броневик. Не спускати очей з залізничого напрямку. А вітер з морозом прямо таки дме в обличчя, ріже.

В коротеньких інтервалах проїжджала перевірка — таки важливе завдання!

Спершу було ніби і нічого. Але за якийсь час відчувалося, що таки холодно, а потім стало трохи моторошно, що чоловік геть замерзне. Зліз з коня, щоб хоч трохи загрітися, заховатися за нього — він же в кожусі. І отут почалася кумедія. Кінь намагався стати хвостом до вітру, а свою головешку пхав мені під рамена. Ховав вуха — не інакше. Я його повертаю в напрямку до вітру, а він наровить і пхає свою довбешку за мене.

Крутилися кінь і я на тому не широкому насипу, все намагаючись сховатися один за одного. А коли переправа щасливо закінчилася і мене зняли з того місця, я сидячи в сідлі, ліг коневі на шию і руками грів йому вуха. Коні не люблять, як їх брати за вуха, а тут моє «одоробало», аж шию піднімало — видно таки мерзли йому вуха. А кінь вояцькому вершникові — брат, дружина, приятель, найближча душа...

СТЕПКІВКА

Степківка, це село недалеко від Гумані. Там ми були на Різдво 1919-го року. Свята провели таки гучно.

Там у мене, хорунжий Горол̇іс-Горський випросив обіцянку, що большевицьку посвідку (я мав липову з Гомеля) про «звільнення з 45-тої совєтської дивізії», віддам йому. Це пізніше я й зробив. Він згадує про неї у своєму творі «Холодний Яр». Але не знав я тоді, щото він наробить під моїм прізвищем.

«З пісні слова не викинеш» — так і оце, що нижче напишу. Мабуть таки треба написати. Є в тому щось доброго і щось, чого не варта було б

згадувати. Інакше Степківка була б таким постоєм, яких так багато було і які так мало чим відрізнялися один від одного. В Степківці шукали ми і знайшли, як нам ставитися до свого командира сотні.

Командиром нашої сотні став, ще перед тим сотник Соловйов. Той самий Соловйов, що згодом наробив поганого розголосу в часі нашого перебування за дротами в Польщі. Застрелив він одного нашого старшину, що мав висловити сумнів, чи й доказами підтримав своє твердження, що Соловйов сам себе підвищив в старшинський ступінь.

До нашої сотні прийшов Соловйов в часі нашого відходу з кордонів на Харківщині в районі Січеслава, чи може й в самому Січеславі.

Одного разу, сам він почав оповідати мені про себе, ми мали коні в одному вагоні, лежали на сіні. І добре пам'ятаю, що назвав він себе «юнкером (юнаком) якоїсь російської кавалерійської школи. Незаперечним є, що в Богданівський полк він вступив як нестаршина. Говорив він «па-русскі» вимовляючи небагато українських слів, перекручуючи їх, і був переконаний, що говорить по-українськи, «ґроші, авєс, нє можу, патрібна».

Був він стрункий, високий на зріст, щось було в ньому з московського джиґуна, включно з гаворенням, так ніби йому не туди язик стояв, затинаючись на «р». Тієї звички він, правда, скоренько позбувся.

Гарна кавалерійська шинеля «сиділа» на ньому. В поведінці не нахабний — радше тоді, здавалося, скромненький. Їзду і службу в кінноті знав дуже добре. Але був він чужий, не наш — і це, так ніби, насторожувало. Та і сам він в сотенне козацьке товариство не влазив.

Як там було у нашого вищого начальства не знаю, але одного разу ми побачили Соловйова поручником. А потім і сотником і командиром нашої сотні. Сотня в більшості прийняла його, як командира, як невідкличне лихо. Ми звикли до наших старшин. І командиром кінної сотні був звичайно один із кращих старшин в полку. Командири нашої сотні ставали і командирами нашого полку, як ось сотник Колісник.

В бою Соловйов був спокійний, розважний — і це цінили в сотні. В атаку ходив з маленьким бравнінґом і вже під час самого «гарячого» позичав у когось шаблю, або списа. (Нарікали ті, кому приходилося «позичати» зброю, але загально, це імпонувало).

Накінець створилися коректно холодні відносини між козаками і сотником. І це не погано.

Але у сот. Соловйова з'явилось, може, як реакція на наше коректно холодне ставлення, бажання нас принижувати. Щоб було може ясніше — у сотні було багато вояків з повною середньою освітою, були і такі, що вже розпочали і вищу. З нашої сотні потім закінчили вищі студії чоловік до двадцяти. Решта сотні — з незакінченою середньою школою, з фахових шкіл, семінаристи, і два фельдшери. Неграмотним був тільки один та й того навчили читати і писати.

Принижування одних перед другими, раніше ніхто з старшин не робив і не ділив нас. Тяжко це ділення приймали оті «старі козаки» — ядро сотні, які пошану в сотенному товаристві здобували таки своїми ділами і в ті «старі козаки» міг попасти тільки той, хто на фронті показав, хто він.

Соловйов почав ділити сотню, сам визначати ліпших та гірших. Майже завжди, по-нашому, не впоряд. А головне, це не відповідало традиціям сотні. Як наслідок почалися прояви підлабузнювання сотникові. Почалося; спершу дуже обережне, настроювання одних проти других. Почався поділ на інтеліґентів і так собі козаків. Соловйов шукав «любови» між козаками отакою дорогою. Ті, що він їх охрестив інтеліґентами, були здебільша згадане «старе козацтво». А були це хлопці ще з Києва, з 1917-го року в полку. Але ж Соловйов був одним із наймолодших і в полку і в сотні.

Використав він і заповіджене, загальним наказом, скріплення дисципліни в Зимовому поході, щоб хапатися за всяку дрібничку, з погрозами польових судів, хоч випадків непослуху взагалі не було, як не було й шукань «викручуватися» в службі. А те його застрашування судами, тільки дражнило людей та зраджувало його лють. Страхом любови не купиш. Служили ми у своїй Армії і любили її понад усе.

Михайло Р. (лишився там), мудра голова, скликав нас до однієї хати. Розказав оте, що всі знали і чого зміст я намагався передати вище. Хлопці пригадували випадки, які яскраво ілюстрували стан. Інтеліґентнішої частини сотні Соловйов не злюбив, м'яко кажучи, або правильніше — він її зненавидів. Накінець, Михайло заприсяг нас усіх з цілуванням шаблі, що надалі будемо ще уважніші до наказів сотника і все виконуватимемо без найменшої тіні якогось незадоволення, хоч би його накази одверто були скеровані проти нас, але не проти Армії.

А Соловйов продовжував свою гру. Чим небезпечніше діло — туди стромляв нас. І на радість нашу ми завжди вилазили «сухі», іноді і на диво Соловйову. А він старався робити пакості хлопцям. Тільки що хтось приїхав, скажім, з розвідки, ще з конем не впорався, а вже знову їдь з донесенням. А ті «любимчики» собі гарненько відпочивали, а їх коні теж.

Треба було розбурхати сумління тих, хто користали з «ласки». Їх було небагато, але вже були. І їх скоро було дуже мало. Коли сотенному нічого не можна було сказати, так бунчужний все чув і все знав. А все ж та гарна гра велася аж до переходу в Польщу за дроти.

Чого хотів сотенний Соловйов? Потроху це вилазило. Українська армія для нього не була ніколи тим, чим була для нас. Він хотів би бачити у нас тільки антибольшевиків, а ми були наперед українцями, і тому що українці — то й антибольшевики, бо большевики були — москалі.

С. Музичка

Паніка під Фелькермарктом

У спомині «По капітуляції» («Вісті» — липень 118), в одному з розділів, п. В. Гоцький розказує про паніку під містом Фелькермакт, де на короткий час зупинились частини запасного полку Української Дивізії. Немає сумніву, що це цікава подія і варто було б, щоб теж інші свідки того пам'ятного дня забрали своє слово і подали свої враження. Ходить про те, що опис п. Гоцького аж надто загальний, недокладний і в дечому розходиться з дійсністю. Особливо незрозуміло мені, чому п. Гоцький приписує великі заслуги пор. Тищенкові. Він дослівно говорить таке: «...завдяки притомності ума того ідейного старшини, нам удалось уникнути масакри та тітовського полону»... За словами Автора, пор. Тищенко був героєм дня. На жаль, хоч як гарно воно звучить, в цьому мало правди.

Таки на початку розділу про це, як почалась паніка, її причини, п. Гоцький драматизує і скривлює дійсність. «Врешті задеренчав скоростріл і то десь недалеко. Потім ще кілька пострілів з автоматів і тиша»... А дальше, коли ад'ютант командира полку сказав, що тітовці в місті, «нарід, не чекаючи на жадні вказівки, кинувся тікати...» І так почалась паніка. Партизани підсунулись до місця, де таборував запасний полк, відкрили стрілянину, а нарід дав ногам знати... Згідно з даними, які подає п. Гоцький, паніка мала свої поважні причини.

Мої спостереження дещо інші.

Коли наша виздоровна сотня (ґенезунґс компані) під командою пор. Тищенка прибула на місце збору за містом Фелькермаркт, там ми зустріли інші частини запасного полку майже повністю розміщені в просторому саді. В одному місці ми, ціла сотня, теж затаборували і з нами був пор. Тищенко, хор. Б. і наші підстаршини. Дехто таки зразу роззувся, інші взялись за «ферпфлеґунґ», а дехто просто ходив і шукав за знайомими. Усюди було гамірно і панував спокій. Нікому може і не здавалось, що це був кінець війни. Таки на самому початку я завважив, що весь час було чути густу стрілянину з автоматів, скорострілів і навіть поодинокі вибухи гранат, чи протипанцерних «п'ястуків». Це було дуже близько, в далині за садом. Тому, що ніхто тією стріляниною не тривожився, я з цікавости, і дещо схвильований, почав розпитувати. В кількох випадках я дістав ту саму відповідь: це стріляли наші хлопці з підстаршинської, чи старшинської школи, мовляв, війна скінчилася, а вони не мали нагоди собі постріляти...

Ця стрілянина, чи як каже п. Гоцький «деренчання» не була від партизанів, а просто наші хлопці стріляли на жарт. На це я маю інший доказ. Коли я проходився, нагло нобачив командира полку Маркса, який приїхав з міста. Він був дуже лютий, зараз же приступив до кількох старшин і почав репетувати. Говорилось про стрілянину. Я виразно чув його слова: «Я не хочу більше чути жодного стрілу!»... Він наказав, щоб

стрілянину негайно припинити. Якщо б це стріляли партизани, як думає п. Гоцький, такий наказ був би не на місці. Якщо б наші стріляли до партизан, тоді це теж важко було б зрозуміти. Вони стріляли, а ми лежали і прохолоджували ноги...

Командир полку відійшов і дійсно стрілянина скоро затихла. Хочу сказати, що це була вся стрілянина, яку я після того чув. Однак недовго після відходу командира, може п'ять-десять хвилин, счинилась метушня. Ті, що були близько дороги, почали тікати. За ними кинулись інші. Хтось гукнув, що партизани близько. Ніхто жадного наказу не давав і ніхто про ніщо не інформував. Кожний діяв на власну руку. Важко мені повірити, щоб адьютант зараз по приїзді командира, так собі гукнув до стрільців, мовляв, тікайте, партизани в місті... Дехто говорив мені пізніше, що це вермахтівці пустили таку «паролю». Я особисто, таки в перших хвилинах думав, що це ті «наші хлопці», яким заборонено стріляти, тепер встругали ще одну «гецу»... Мене дивувало те, що не чути було жодних стрілів. Де тоді партизани, думав я...

Це була справді суматоха. Заки я дістався до дороги, я виразно бачив пор. Тищенка і хор. Б., які таки босоніж з чобітьми під пахою кинулись вперед. Вони в товпі загубились. На дорозі курява, хто чіплявся воза, його скидали. Невеличка група, розсіяна, зараз подалась через дорогу до поблизького лісу. Більшість трималась дороги. По обидвох боках дороги лежали наплечники і все інше барахло. Я, опинившись на дорозі, готовий був теж кинути і свій наплечник (у мене була незагоєна рана на плечах), однак мій добрий друг Г. відрадив і старався помогти. І він, практичний чоловік, дуже бідкався, що так інші без роздуму «покидали свої клямоти» на пропаще. В одному, чи двох випадках з одного розкиненого наплечника він витягнув нові шкарпетки, чи сорочку... Я не дивувався, наплечники не мали своїх власників.

Але послухаймо, що каже дальше п. Гоцький: «Мені ж, як не військовій людині, зразу стало ясно до чого така панічна втеча може довести. Мені вдалось зловити пор. Тищенка та переконати його, щоб старався в першу чергу створити охорону нашого транспорту та якось зупинити панічну втечу...» Виходить з цього, що заслуга тут в першій мірі не пор. Тищенка, а п. Гоцького. Він «зловив пор. Тищенка і переконав»! І розуміється пор. Тищенко, за словами п. Гоцького, почав негайно діяти і «йому вдалося одне й друге»... Значить, пор. Тищенко спинив панічну втечу і забезпечив транспорт. «Коли люди», говорить Автор, «побачили, що хтось про них думає, що хтось старається їх охоронити, то й самі заспокоїлись і до оборони зібрався добрий гурт людей»... Усе воно, наче в казці...

Не хочу сумніватися, що п. Гоцький міг говорити з пор. Тищенком, але ніколи на початку паніки. Я в перших хвилинах паніки згубив і пор. Тищенка і хор. Б., які подались вперед. Пройшло може пів години і стрільці, не чуючи жадних стрілів і не бачучи нікого за ними, а може просто з утоми звільнили біг. Полк. Губер перший почав нас збирати при помочі підстаршин і скоро ми ішли зорганізованою колоною. До цього часу,

від початки паніки, я таки не бачив пор. Тищенка. Щойно після того, як ми ішли вже групою, ми його здігнали. Отже він не був позаду, а далеко вперед. І тут пригадую ще один інцидент. Схвильований полк. Губер його запитав: «Оштуф. Тіщенко, гдє ваші люді?..» Пор. Тищенко змішано йому відповів: «Вони вперед, я саме стараюсь їх здігнати...» Тоді полк. Губер йому відрубав: «Ось вони, я вам їх зібрав, а ви навіть їх не пізнаєте...» Якщо пор. Тищенко справді плянував якусь стратегію з п. Гоцьким, тоді чому він про це не поінформував полк. Губера. Зрештою, чому він був далеко вперед...?

Будучи в сотні пор. Тищенка аж до приходу до Фельдкірхен, мені таки важко зрозуміти і повірити в це, що говорить п. Гоцький про нього. З яким наміром творить п. Гоцький цей міт недійсности, годі збагнути. Я не хочу сумніватися в ідейність і патріотизм пор. Тищенка, однак тут таки багато переборщення. Маю враження, що п. Гоцький був в одному з батальйонів, а ніколи в сотні пор. Тищенка. Дивно отже, що пор. Тищенко залишив свою сотню і давався «переконати» невійськовій людині... Чейже в своїй сотні він мав досвідчених підстаршин і стрільців... Чому тоді організувати «оборону» з «шрайберів» і рекрутів, які або не мали вишколу, або не мали зброї...

Щодо цього, що німці не хотіли передати команди, це фраза, яка багато не говорить. В який спосіб мали передати команду нашим під час паніки? Може вони втратили голову, може зовсім їх не цікавила жадна боротьба, знаючи, що це кінець війни. Зрештою в паніці це часто буває, що не раз звичайний підстаршина може командувати, як немає нікого. Не сумніваюсь, що були німці неприхильні до нас, однак того не можна узагальнювати і всю вину складати на них. Для прикладу, полк. Губер держався нас до кінця; те саме «шпіс» виздоровчої сотні, який надзвичайно нами опікувався, будив кожного ранком, розпитував англійців про все.

Відносно самої паніки під Фелькермарктом, я таки ще сьогодні переконаний, що небезпеки великої не було, щоб не сказати, жадної. Говорити про «масакру» і «полон» це лише переборщувати. У Фелькермаркті були англійські танкові частини і я не думаю, щоб партизани в білий день хотіли з нами зводити бій і брати нас в полон. Після того я мав нагоду бачити партизан на дорозі, які лише приглядались нам мовчки і нас не зачіпали, а в мене одна партизанка хотіла купити (!) пістолю, яку я щойно продав за п'ятдесят папіросів англійцеві перед зложенням зброї. До приходу англійців, в деяких місцях постою, партизани старались розброювати, але пізніше ні.

У спомині треба представляти речі такими, якими вони були. Особливо, коли хочемо приписувати комусь великі заслуги. Часами з дрібних моментів робимо міти і творимо героїв, може лише тому, що минуле далеко за нами. Такі спомини, крім хвилевої розваги, нікому більшої користи не приносять і не є вони жадним документом часу.

Ф. Кордуба

Генералітет проти Гітлера

На німецькому книжковому ринку появилися такі студії які подрібно аналізують причини опозиції проти А. Гітлера:
1. Dieter Ehlers: Technik und Moral einer Verschwörung — Der Aufstand vom 20. Juli 1944;
2. Joachim Kramarz: Stauffenberg — Das Leben eines Offiziers;
3. "Vollmacht des Gewissens", том I і II.

Використовуючи дозвіл окремих видавництв на зредагування статті, основаної на матеріялах вищезгаданих студій, звернемо тут особливу увагу на найважливіші причини, які викликали спротив проти політики А. Гітлера. Часто стрічаємося із твердженням, що німецький нарід у цілості солідаризувався із політикою і генеральними імперіяльними настановами Гітлера. В дійсності такі твердження не відповідають правді. Від самого початку приходу до влади Гітлера в 1933 р. проти нього постала опозиція, яка за тоталітарних умов провадила активний або пасивний спротив. Головним ядром спротиву був старшинський корпус збройних сил, із такими центрами:

— в Генеральному Штабі збройних сил, ген. Л. Бек і ген. Ф. Гальдер. (обидва шефи Ген. Штабу);

— обороні (Абвегр-і), адм. В. Канаріс і ген. Г. Остер (обидва шефи закордонної розвідки і оборони Начального Командування Вермахту — ОКВ);

— штаб Армійської групи Середина на Сх. фронті, ген. Г. Трешов;

— загальне військове управління на чолі з ген. Ф. Ольбріхт-ом;

— штаби зах. армій на чолі з ген. К. Г. Штільпнаґелем і ген. Е. Роммельом.

Між цивільними опозицію творили:

— соціял-демократичні діячі на чолі з Ю. Лебер-ом і ген. секретарем проф. спілок, відділ транспорту К. Міредорфф-ом;

— окруження посадника Ляйпціґу К. Ф. Герделер-а;

— окруження фахівця права війни і народів при ОКВ, ґрафа адв. фон Г. Я. Мольтке;

— нелеґальні уповноважені проф. спілок із своїм окруженням, кол. мін. Гессії В. Лейшнером і христ. проф.-спілковцем Г. Кайзер-ом;

— в мін. закордонних справ окруження державного секретаря Е. Фрг. фон Вайцзеккера (який був визначним німецьким дипломатом);

— окруження кол. пруського міністра фінансів Й. Порітца;

— окруження німецького посла в Римі У. Гасселя;

— окруження ґрафа Кл. Штавффенберґа, ґраф Шенк ф. Оберст.

Вище згадані осередки спротиву проти Гітлера відіграли найважливішу ролю у підготовці демократичної змови в тоталітарній державі, завершеної атентатом на Гітлера 20 липня 1944 р. Опозиція проти

Гітлера не могла прибрати широких розмірів, бо в тоталітарній націонал-соціялістичній системі панувала специфічна мораль, обоснована ідеологією того ж націонал-соціялізму. Крім вище згаданих опозиційних осередків супроти націонал-соціялістичної диктатури, між німецьким народом було багато інтеліґенції, яка пасивно намагалась протиставитись «фюрерові» і за це багато з її кругів попало до концентраційних таборів або були винищені.

Ідеологія націонал-соціялізму — це феноменальне явище в історії німецького народу. Ця ідеологія та випливаюча із неї мораль були безбожні. Гітлер, творець націонал-соціялістичного руху вимагав від усіх німців твердости, брутальної безпощадности й безкомпромісовости у підборі методів боротьби проти всіх противників. Його мораль основувалася на еґоїзмі, сваволі, сліпому послухові і відданості «фюрерові». Альтруїзм такої моралі мав поглибити німецький національний еґоїзм, рівночасно він був безсовісним у відношенні до інших народів і рас, оцінюючи за добро тільки те, що мало служити інтересам «святої батьківщини». «Райхсфюрер» Гіммлер у виголошеній 4 жовтня 1943 р. промові на нарадах групового націонал-соціялістичного проводу в Познані, м. ін. сказав: «Незалежно від того, чи інші народи живуть у добробуті, чи гинуть від голоду, це може цікавити нас лише так довго, доки ми їх, як невільників потребуємо для нашої культури. Чесними, вірними і товариськими ми повинні бути тільки до споріднених з нами кровно, більше до нікого. Це наш найсвятіший закон на майбутнє. Наша дбайливість і наш обов'язок, це наш народ і наша кров; про них маємо думати і ними піклуватися, для них працювати і боротися, а не за ніщо інше. Все інше для нас байдужнє».

На таких моральних засадах мала скріплюватися німецька панівна раса, перед якою Гітлер поставив ціль опанувати найперше цілу Европу, опісля інші континенти та володіти цілим світом. Тому Гітлер виходив із такого засновку: «Ми знаємо, що коли ми виграємо цю війну, тоді щойно наш цілий нарід зможе правильно зажити над наповненою мискою світу». Під таким, а не іншим аспектом провадив Гітлер війну за т. зв. «Нову Европу», в якій панівною нацією мав бути тільки німецький нарід.

На превеликий жаль, моральні засади гітлеризму й його ідеологія знайшли відгук і серед інших народів, знайшовши свідомих чи несвідомих прихильників, з неґативними наслідками для політичної атмосфери і внутрішніх відносин. Тільки упадок гітлеризму і трагедія Німеччини ліквідували ті настрої.

На протязі 12-ти років гітлерівська пропаґанда кормила німецький нарід фразеологією, в якій не було дійсних християнських вартостей. Заперечувалося особисту свободу, любов ближнього, толерантність, покірливість, людську гідність, співчуття, об'єктивність і людяність. На місце цих шляхотних прикмет застосовано найбільш огидні методи боротьби проти всіх тих земляків, які не погоджувалися із «мораллю» диктатури та проти всіх німецьких народів. Вартість морально-політич-

ної скалі ІІІ-го Райху опиралася на ірраціонально-динамічних компонентах ідеології націонал-соціялізму. Головне місце в динаміці займала ненависть до всіх противників націонал-соціялістичної ідеології і була узаконнена Нюренберзькими законами. Головною силою диктаторського порядку були партійні СС з'єднання, виховані на засадах націонал-соціялістичної моралі. Як відомо, майже всі пруські старшини і службовики були з переконання християнами; пруське вояцтво було найкраще здисципліноване, тому Гітлер вірив, що з ним буде міг чинити, що тільки захоче. Змова 20 липня 1944 р. проти Гітлерівського режиму — це найкращий доказ, що Гітлер дуже помилявся у своїх сподіваннях. Усі учасники змови проти режиму, голови держави і начального вождя збройних сил ІІІ-го Райху були дійсними християнами, тому вони пішли за голосом християнської моралі, ламаючи присягу зложену «фюрерові», щоб боронити честь свого народу. З'єднання СС, які не мали нічого спільного з християнською мораллю, до кінця існування ІІІ-го Райху залишилися вірними Гітлерові, його ідеям і моралі.

Гітлер усіми силами змагав до «відхристиянізування» життя німецького народу, тому обі німецькі Церкви позбавлено права забирати голос у специфічних політичних проблемах. Вправді на протязі 1935 - 1937 рр. Гітлерові вдалося закріпити побудову партійно-поліційної держави, але рівночасно йому не вдалося зліквідувати засади християнської моралі, на началах якої постала й діяла проти нього опозиція. Поліційний апарат під кермою Гіммлера, як централізований орган диктатури в своїй діяльності спирався на слідуючих трьох засадах: 1) «Правом є тільки все те, що є корисне для народу». 2) «Право й воля «фюрера», це одно»! 3) «Адольф Гітлер — це Німеччина, Німеччина — це Адольф Гітлер!» Тому етап націонал-соціялізму в історії Німеччини перед 1945 р., це перехідний, короткотривалий період «бестіялізму» (окреслення Ґрільпарцера), обоснований німецьким расизмом з чисто імперіяльною цілеспрямованістю побудувати континентальну імперію в Европі, доповнити її територіяльними надбаннями в Африці. Дальшим перспективним пляном Гітлера було, щоб ІІІ-ий Райх став світовою потугою, готуючись до повалення потуги ЗДА. В праці А. Гітлера «Майн Кампф» знаходимо підкреслене слідуюче речення: «Німеччина або буде світовою потугою, або нею ніколи не буде!» («Майн Кампф», вид. Мюнхен 1933, стор. 741). Гітлер під гаслом «Нова Европа» не думав про об'єднання Европи у вигляді «пан-европейського руху», він стремів до здобуття керівництва над цілою Европою, щоб можна було протиставитися загрозі світової гегемонії північно-американського континенту. Гітлер не був реалістом, на це вказує багато його фантастичних плянів. Він, м. ін. вірив, що Німеччина об'єднається із Англією проти ЗДА.*)

---

*) H. Picker, Hitlers Tischgespräche im Führerhauptquartier 1941-1942. Verlag A. Hillgruber u. M. Vogt, Stuttgart 1965 S. 145.

Мотиви й цілі змови проти Гітлера

Від самого початку приходу Гітлера до влади (1933 р.) постала опозиція-змова, яку можна назвати «партією миру». Змовники згуртовані в кількох групах докладали всіх зусиль, щоб не допустити до вибуху 2-ої світової війни. Коли ж війна вибухла, вони робили все можливе, щоб чимскорше вона була покінчена. Ген. Л. Бек готуючи пасивний спротив проти Гітлера, м. ін. висунув такі гасла: «Для «фюрера» проти війни, проти бонзократії, кінець із чека методами, привернути правовість у Райху, мир з Церквами, свободу думки». (З промов ген. Л. Бека Ферстер, стор. 106). Отже внутрішньо-політично ці гасла були подумані як еволюційна дія чистки, а не як революція. Змовники, дійсні патріоти, керуючися реальними можливостями III-го Райху були свідомі того, що політика Гітлера, зокрема його плянована імперіяльна війна принесе для німецького народу катастрофальні наслідки. Тому вони були свідомі того, що без повалення гітлерівського режиму їм не вдасться осягнути запляновaних цілей. Сам атентат 20 липня 1944 р. був актом для приспішення закінчення війни. Воєнна стратегія Гітлера в очах змовників була божевіллям. Вони не були пацифістами, беручи на увагу міжнароднє політичне положення, заздалегідь правильно оцінювали наслідки воєнної стратегії «фюрера», яка потягне за собою «вину національної крови» і буде чорною плямою в історії німецького народу. Їхня совість керувалася паралельно реально-політичними і моральними мотивами. Вони в повній свідомості ламали зложену «фюрерові» присягу, виступаючи проти катастрофальної політики Гітлера і проти хибної воєнної стратегії цього «геніяльного дилетанта». Змовники — це фронт дійсних фахівців воєнної штуки старої школи, тому всі вони знали, що значить бути здисциплінованим. Свою здисциплінованість усі вони підпорядкували добру свого народу, а не Гітлера, який себе вважав за Німеччину. Проти «запалу націонал-соціялістичного вірую» вони протиставили розсудливе воєннознавство, власні дипломатичні і адміністраційні здібності. Реально-політичні атути змовники дістали після 1938 року, після конференції в Мюнхені, після перемоги на Заході в 1940 р. аж до розгрому, після атентату на Гітлера 20 липня 1944 р. Керуючись реально-політичними мотивами, в ім'я добра народу, вони хотіли скрутити голову потворі і в цій їхній настанові вирішальними були тільки етичні засади, тому атентат 20 липня 1944 р. німецькі воєнні мемуаристи називають «повстанням совісти». Цей атентат був скерований передусім проти методів гітлерівського режиму, який нищив усіх інакшедумаючих, інакшеоцінюючих політичне положення. Рівночасно цей атентат мав закінчити варварство концентраційних таборів, в'язниць і екзекуцій німецьких патріотів і інших національних противників гітлерівського режиму й поневолювання їхніх народів. Генеральною напрямною усіх змовників були демократичні і соціяльно-демократичні мотиви спротиву тоталітарній системі. Тому вони плянували на місце цієї системи впровадити центрально-федеративну конституцію (на зразок теперішньої,

діючої в Німецькій Фед. Республіці), соціял-демократичну доктрину й реформовані поняття. Також були пляни відновити конституційну монархію із християнською соціяльною програмою.

Ген. Л. Бек у своїх промовах звертав увагу, що націоналізм не має права стосувати імперіяльну політику на европейському континенті, бо така політика експансії в ім'я здобуття «життєвого простору» для німецького народу ніколи не буде здійснена. У своїх передбачуваннях ген. Л. Бек в нічому не помилився. Він згинув, як один із змовників проти Гітлера смертю спричиненою режимом. Ген. Л. Бек, та разом із ним багато його однодумців віддали свої життя на шибеницях, зламавши присягу «фюрерові», але зате всі вони були вірні своїй нації, бо все робили, щоб не допустити до катастрофи.

Останні два акорди драми III-го Райху

У висліді аналізи студій, згаданих на початку нашого огляду, доходимо до пригнобливих висновків. Драма націонал-соціялістичного III-го Райху, яка розігралась на протязі 12 років, дуже багато причинилася до упадку християнських моральних і етичних засад у міжнаціональному житті. Гітлеризм разом із російським большевизмом мають багато спільного. Напр., доктрина Леніна-Сталіна про конфлікти — ідентична з гітлерівською. Також у гітлеризмі вихідною точкою була криза простірного капіталізму. Тому, що світ вже поділений і загосподарений старими капіталістичними потугами, молоді динамічні народи не мають іншого виходу, як тільки війною завойовувати собі «життєвий простір». Таке завойовування в розумінні Гітлера було «справедливою війною». В цьому та в інших прикладах є багато подібностей філософії Федера, Розенберґа та інших гітлерівських теоретиків і ідеологів із філософією Леніна-Сталіна. Також на відтинку культури, гітлеризм визнавав за переможну тільки культуру німецького народу, а російський комунізм уважає, що передовою культурою між слов'янськими народами є виключно російська культура. В обох — в гітлеризмі і російському комунізмі дуже чітко ідентичні собі расові настанови, які мали б переважати національні питоменності інших культурних націй. Гітлеризм і російський комунізм придержуються одної засади, іншонаціональні культури треба знищити, щоб здійснити «злиття націй». Гітлеризм нищив іншонаціональні культури, тому він спричинився до упадку західньо-европейської цивілізації, того найшляхетнішого, багато історичного експерименту в ділянці людської свободи, який записала історія, — а постала криза знов же є причиною хаосу в світі. Гітлеризм довів до деґенерації культури і це явище після закінчення 2-ої світової війни було наявне серед німців.

Гітлеризм був безпощадний супроти всіх інакодумаючих, німців і інших націй. Він намагався підпорядкувати «фюрерському» принципові все, — політику, стратегію, економіку, культуру, соціяльну проблематику та ін. Фюрер мав заступати християнську мораль і етику, він мав стати символом добра. Тому гітлеризм був проти Церкви, яка стояла

й стоїть на сторожі морально-етичних засад. Змовники проти гітлерівського режиму в більшості були віруючими християнами, тому вони не могли погодитися із звироднілим націоналізмом, який діяв на шкоду німецького народу і був загрозою для всіх не-німецьких націй. Патріоти-змовники пішли шляхом рішучого спротиву, активного й пасивного, бо організовано «страйк генералів», саботовано виконання наказів Гітлера, заздалегідь інформовано альянтів про стратегічні пляни «фюрера». В повній свідомості всі змовники-патріоти допускались злочину головної зради супроти Гітлера з наказу власної совісти, для добра цілого народу, на шкоду злочинного націонал-соціялізму. І у висліді під кожним оглядом виправданої постави змовників-патріотів супроти диктатури, драма III-го Райху була розіграна першим акордом, атентатом на Гітлера 20 липня 1944 р., якого доконав полк. граф Шенк, фон Кляус Штавффенберг. Мораль цього відважного полковника буде світити прикладом для майбутніх поколінь, бо він на першому пляні поставив добро народу, а не «фюрера», якому склав присягу. Невдалий атентат був закінчений трагічним акордом для змовників-патріотів. Вислід цього мольового акорду був такий, що гітлерівський режим арештував і запроторив до концентраційних таборів коло 7000 німецької інтеліґенції. Крім цього зліквідовано: ген.-марш. 2, ген.-полк. 2, ген.-лейтн. 4, ген.-май. 11, адм. 1, полковників 35, майорів 11, капітанів 6, поліційних през. 2, корветних капіт. 1, ген. штабу суддів 2, прелатів і священиків 4, адвокатів 6, унів. професорів 5, інтеліґенції різних фахів 58 осіб. Жниво смертних засудів, виконаних на шибеницях — жахливе.

1944-ий рік, у якому прозвучав акорд драми, вже закінчував існування III-го Райху. Не зважаючи на гітлерівську пропаґанду, що т. зв. «вундерваффе» допоможе «фюрерові» досягнути воєнних цілей, вже ніхто не вірив в перемогу. На всіх фронтах німецьке вояцтво було нездатне до дальшої офензивної війни. Стратегія Гітлера кожного дня зазнавала все нових невдач, що вже в 1938 р. передбачав шеф ген. штабу разом із своїм окруженням полк. Л. Бек. Зірка «фюрера великонімецького народу» на очах усіх згасла. Наближався другий і останній акорд драми III-го Райху — примусова капітуляція. І не допомогли Гітлерові його останні оборонні заходи, всенародня мобілізація для оборони батьківщини, з бравурою розпочата в 1939 р. друга світова тотальна війна кінчиться смертним акордом «геніяльного дилетанта» — Адольфа Гітлера і націонал-соціялізму. Примусова капітуляція, повна катастрофа, відповідальність за другу світову війну цілого німецького народу, наслідки війни, чорна пляма в історії німецького народу, яку мабуть, ніколи вже не зможуть вибілити майбутні покоління. В цьому останньому акорді Гітлер також психічно заломився, бо признав, що «німецький нарід не є особливою расою, яка могла всього доконати. Вищою расою є народи Сходу, тому перед ними майбутність!»

Драма 12-тирічного режиму гітлеризму мимохідь породжує у здорово думаючих українців потребу глибокої застанови й проаналізування минулого. Зокрема ця аналіза стосується політичних орієнтацій у визвольній боротьбі.

О. Го.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТУНИ – „ЛІТАЮЧІ КОЗАКИ“!

Закінчення певного періоду в житті людини залишає тривалий спогад на ціле життя. Найбільше радости та вдоволення, а заразом приємних спогадів приносить кожному закінчення шкільної науки. Кожний, що кінчав гімназію чи університет з приємністю згадує той день «ґрадуації», коли в великій параді вручувано абсольвентам їхні дипломи.

Закінчення школи — ґрадуація — це нераз початок життєвих успіхів молодої людини. Знаємо з пресових повідомлень, що спеціяльні врочистості, супроводять ґрадуації випускників військових академій, коли то молоді старшини розходяться по різних частинах, щоб засвоєне знання якнайкраще зужити для добра своєї батьківщини.

Звичайно абсольвенти видають спеціяльний «звіт» — клясову пропам'ятну книгу, яка являється історією кляси, а заразом і пам'яткою на майбутнє, згадкою про викладачів, приятелів молодости, про молодечі стремління та життєві пляни.

«Літаючі козаки».

16 жовтня 1965 р. на літунській базі «Вебб» у Тексасі, відбулась ґрадуація і роздача дипломів 41 молодому старшині, американського літунства — кляси 66-С, які впродовж вишкільного періду називали себе «літаючими козаками», а відзнакою у них був червоний тризуб на чорному полі. Ця ґрадуація джетових літунів була тим цікава, що слова «Україна» й «український» були не тільки загально вживаними, але й всіми шанованими.

Це вперше в ґрадуаційних церемоніях котроїсь американської військової школи стільки було сказано про Україну, і оце вперше також 40 абсольвентів різного національного походження, засвоїли собі досить основне знання про Україну, її історію, її змагання, та вперше також український тризуб був відзнакою частини.

Хор. Степан Олек, отой 41-ий абсольвент школи українець з походження, народжений в Америці, був промотором «українізаційної» акції у своїй частині. Його ініціятиві треба завдячувати, що відзнакою вишкільної частини став «тризуб», його і його батька ініціятиві треба завдячувати, що видання пропам'ятної книги спонзорували українські інституції, м. ін. Катедра св. о. Миколая, церква св. Йосафата, правосл. Катедра св. Володимира, правосл. церква св. Софії, Відділ УНС, ОДУМ. ОДВУ, МУН, Золотий Хрест, Спорт. Т-во «Леви», Т-во бізнесменів і професіоналістів, Українська Щадниця «Тризуб» — всі організації з Чікаґа; (проте ні одна українська комбатантська організація, яких на терені Чікаґо є декілька. Чому?!).

Відділ «Літаючих Козаків» у авіяції США із своєю емблемою — Тризубом.

Я не хочу твердити, що оця подія переважить терезки нашого визволення, що американський уряд покінчить з мосвкофільською політикою й не перейде на українофільську.

Ні!

Хочу, однак підкреслити, що завдяки патріотичному — не вузько партійному — наставленню однієї особи, українська визвольна справа здобула певне число гарячих приклонників, які стали нашими приятелями. Не тільки Команда і Управа школи, але й вищі командири; не тільки самі курсанти і їхні родини, але й запрошені гості та літуни бази були свідками теплих слів подяки президента кляси, хор. Роберта Бакстера, який у присутності командира школи полк. А. Ф. Таутє, головнокомандуючого тихо-океанських повітряних сил ген. Гунтера Гарріса молодшого та інших вищих старшин літунства, зложив для батька хор. Ст. Олека, інж. Миколи Олека і для тих українських організацій, що допомогли видати пропам'ятну-ґрадуаційну книгу, найщирішу подяку.

Ще ніколи на таких урочистостях стільки не говорилось про Україну, не цікавилось активністю американських українців. Хор. Ст. Олек, як єдиний українець з походження у школі, виголосив також промову.

«Літаючі козаки», як вони себе називали, одержали свої «крила», одержали й різні призначення.

●

Пропам'ятна книга абсольвентів кляси 66С, оправлена в чорну півшкіру, з червоним тризубом, по лівім боці, малими мініятурами джетів, білим написом «Літаючі козаки» — робить гарне зовнішнє враження.

На 74-ох сторінках доброго паперу є поміщені знімки команди школи, інструкторів і абсольвентів. Для кожного курсанта є присвя-

чена ціла сторінка, де, крім знімки в парадній уніформі, є знімка коло учбового літака, з тризубом на лівому рамені.

Для українців найцікавішою є перша сторінка книги «Клесс 66С Салютес», що подаємо в українському перекладі:

«Рідко коли появляється така дедикація, як оце в пропам'ятній книзі (випускників військової школи, — прим. О. Го.). Ще рідше кляса має щастя мати спонзором патріотичну групу, з якою лучать її сильні цілі. Ця патріотична група виявила безмежне довір'я до кляси 66С, ставши фундатором вишкільної відзнаки та пропам'ятної книги.

Український тризуб був гербом у безчисленних битвах, обороняючи західній світ і все що найдорожче — свободу й волю. З глибокою пошаною і зобов'язанням до світлих традицій тризуба носить його кляса 66С, і є готова продовжувати оборону тих вартостей, які і він (тризуб) обороняв.

Кляса 66С з пошаною присвячує оцю книгу американцям українського походження».

Під час урочистостей на базі, я був зворушений, бо ніколи раніше не чув я стільки висловів симпатій до українців та їх змагань. «Я думаю, і я є переконаний, що ми здобули багато приятелів» — були слова інж. Миколи Олека, колишнього старшини американських збройних сил, батька молодого старшини — літуна.

Слід відзначити, що мґр. Орест Городиський написав коротку історію тризуба, яку було без застереження прийнято вищою військовою владою. Не була це легка справа, написати історію тризуба, де було б сказано, що тризуб являється українським гербом, а заразом здатним, щоб його носили на мундирах вояки іншої держави.

Як вислів вдячности, під час родинного прийняття в Чікаґо, хор. Степан Олек передав мґр. Орестові Городиському пропам'ятну книгу кляси з відповідною дедикацією.

Відтепер, гарно виконаний мосяжний тризуб на спеціяльному щиті, приміщується на стіні відзнак школи, як відзнака кляси 66 С.

Августин Штефан

Українське військо в Закарпатті

(Продовження)

III. Виправи Української Галицької Армії до Закарпаття р. 1919.

До Закарпаття р. 1919 відбулися чотири виправи УГА. 1) До Ясіня 7 січня, під командою чет. Степана Зибачинського, пізніше пор. Віктора Воробця. 2) До Ясіня-Сигота в днях 13 - 17 січня, спочатку під командою пор. Степана Глушка, від 16 січня під командою сотника д-ра Дениса Маєр-Михальського. 3) До Волівця-Мукачева, в днях 15-17 січня, під командою старшини з Стрийського коша. 4) До Ясіня, дня 5 лютого, під веденням сот. Івана Роґужинського. Про цю останню виправу пише тільки Василь Ґренджа-Донський.[23]) Ясінь був тоді довший час відрізаний від західнього світу через румунську окупацію Сигота, тому про цю виправу мадяри не знали, а галицькі часописи не згадували про неї, щоб не дразнити мадярів і румунів.

Перші три виправи описують різно. Д-р Лонгин Цегельський, керівник Секретаріяту закордонних справ, у своїх споминах пише, що секретар військових справ, полк. Дмитро Вітовський, розпочав виправи на власну руку, не спитавши уряду.[24])

Сотник Микола Алиськевич в статті про експедицію на Закарпаття в «Літописі Червоної Калини» за р. 1931 пише: «Полк. Вітовський боронився перед висилкою військ на Закарпаття... натомість д-р Голубович (голова Уряду був за висилкою допомоги... бо братам закарпатцям треба помогти. Не було в цій справі виразного вирішення...»[25])

Д-р Володимир Бемко, сотник УГА в статті «Виправа на Закарпаття», цитує повище твердження сот. Алиськевича і порівнюючи з висловом д-ра Л. Цегельського пише: «Насвітлення, як бачимо, зовсім суперечні, але є дані на те, що експедиція була вислана без відома д-ра Євгена Петрушевича».[26])

Однак наступні дані доказують, що однаково президент Петрушевич, як його Уряд (мабуть, за вийнятком Л. Цегельського) знали про виправу до Закарпаття.

Автор цих рядків дня 27 жовтня 1918 поїхав до Відня і 29-го передав листа о. Августина Волошина до посла Юліяна Романчука в спра-

---

[23]) В. Ґренджа-Донський: Покрив туман співучі ріки... На Зустріч Волі. Ужгород, 1928. Стор. 127.

[24]) Л. Цегельський: Від леґенд до правди, Америка, Філядельфія, 18 березня 1960, число 52.

[25]) Цитовано з д-р В. Бемко: Виправа на Закарпання в "Українська Галицька Армія", видав хор. УСС Дмитро Микитюк, Вінніпеґ, 1958, стор. 247.

[26]) Д-р В. Бемко: с. с. стор. 428.

ві інформацій і вказівок про Закарпаття. Посол Романчук був дуже зайнятий (здається, того самого дня виїхав з Відня) і просив послів д-ра Кирила Трильовського та д-ра Степана Смаль-Стоцького, щоб вони дали усні інформації. Крім них ще посли д-р Євген Петрушевич та д-р Лев Бачинський вели розмови з автором цих рядків. Усі вони говорили тоді, що Закарпаття буде частиною України і «ми Вас заберемо».

Д-р Осип Дудикевич, адвокат у Воловім у Закарпатті, колишній старшина УГА, у статті «Гуцули за Соборну Україну...» писав, що на засіданні Української Національної Ради в Станиславові в днях 2 і 3 січня 1919 делеґати «Угорської України» Клочурак і Клемпуш заявили, що Закарпаття хоче прилучитися до Соборної України.[27])

Президент д-р Петрушевич на засіданні прийняв делегатів Закарпаття і ще того дня вислав д-ра О. Дудикевича до Сигота, щоб там на засіданні Народньої Ради під головуванням д-ра Михайла Бращайка поінформувався про ситуацію. Д-р Дудикевич розмовляв з д-ром М. Бращайком і чув, як на засіданні промовець за промовцем жадав прилучення «Угорської Руси» до України. 5 січня д-р Дудикевич вернувся до Станиславова, здав звіт президентові Петрушевичеві і зараз другого дня відділ УГА перейшов границі і став в Ясіні.

Д-р Л. Цегельський у своїх споминах пише про делеґатів Закарпаття в Станиславові,[28]) але він помилявся щодо дати — пишучи про половину січня 1919, — і додає «Президент Петрушевич привітав делеґатів кількома словами, висказуючи надію, що так, як Галичина об'єдналася з Придніпрянщиною, так і Закарпаття увійде в одну, соборну українську державу».

В Мадярщині від місяця листопада 1918, були хаотичні відносини. Ліндер Бела, міністер військових справ в каґінеті ґр. Михайла Каролія, публічно проголосив «Не хочу бачити вояків» і розпочав прискорену демобілізацію.[29]) Публічний порядок утримували лише такі військові відділи, які добровільно не демобілізувались. В Закарпатті в багатьох містах це були «сейкели» з Семигороду, які не хотіли вертатися до дому, бо там були румуни. Однак, мадярське військо майже не ставило спротиву окупуючому румунському, чеському і т. д. війську. Так, напр., Чеська Народна Рада вислала тільки 50 (п'ятдесят) жандармів, щоб вони зайняли головні точки в Словаччині і вони були успішні.[30])

Дня 13 листопада 1918 Українська Національна Рада ухвалила тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської Монархії.[31]) В артикулі II. цього

---

[27]) Нова Свобода, Хуст, 1 січня 1939, стор. 4 - 5.

[28]) Л. Цегельський: о. с. Америка, 19 березня 1960, чис. 53.

[29]) Genius Kis Lexikona, Budapest, 1931, p. 884.

[30]) Edgar P. Young: Czechoslovakia, London. 1938, p. 65.

[31]) Сидір Ярославин: Визвольна Боротьба на Західньо-Українських Землях у 1918 - 23 рр., Філядельфія, 1956, стор. 89.

закону сказано, що українські частини бувших угорських комітатів Спиш, Шариш, Земплин, Уг, Берег, Угоча і Мармарош належать до Західньо-Української Народньої Республіки.

Дня 15 листопада 1918 щоденник в Будапешті «Аз Ешт» (Вечір), у зв'язку з переговорами Української Національної Ради з Мадярською Народньою Радою в справі взаємного перевозу українських і мадярських воєнно-полонених подав розмову з послом Володимиром Сінґалевичем з підтитулом «Українці хочуть Ужгород і Мукачів». На запит співпрацівника «Аз Ешт», чи українська делегація говоритиме про політичні взаємини Мадярщини й України, голова української делеґації відповів так: «Цей момент **не придатний на політичні розмови.** Наша конституанта, як і слід було чекати, проголосила **з'єднання всіх українських земель. Це відноситься і до північно-східньої Мадярщини, де живе пів мільйона українців. Очевидно, була мова і про Ужгород і про Мукачів.** Я не можу відповісти на запит, чи наміряє Українська Національна Рада, яка придержується вільсонівських принципів, військово обсадити північно-східню Мадярщину, я не стратег, та коли Українська Національна Рада дійсно хотіла б обсадити цю територію, то я це не сказав би вам тут у Будапешті».

Всі ці дані показують на те, що галицька влада хотіла прилучити Закарпаття до України, але в першій мірі мирним способом, головно тому, бо одночасно вела розмови з Мадярщиною про доставу муніції. Однак, коли румуни наблизилися до Марамороша а чехи до Ужгород-Мукачева, та стало ясно, що мадярське військо не ставить спротиву, то галицька влада рішилася на військову експедицію, щоб попередити румунів і чехів.

Треба ще згадати, що мадярська преса писала про галицьке військо більш прихильно, як румунське, чеське і навіть і польське. Це треба пояснити тим, що мадяри знали про гарну дисципліну УСС та з великим огіршенням писали про жидівські погроми польських леґіонарів у Львові. «Аз Ешт» підкреслив, що українці того часу обсадили Львів в найкращім порядку, та коли польські леґіонарі прибули до Львова, українських вояків там вже не було. «Аз Ешт» повідомив і про те, що жидівська національна преса у Відні вимагала загального бойкоту поляків.[32])

1. Виправа до Ясіня. Мадярофільський адвокат — Іван Гощук скликав на день 18 грудня 1918 збори гуцулів до Сигота, щоби проголосити вірність Мадярщині. Однак гуцули не дали йому докінчити промови, стягли його з трибуни і поставили рахівського адвоката д-ра Михайла Бращака на голову зборів. Збори проголосили з'єднання Закарпаття з Україною і вибрали Гуцульську Народню Раду, яка присягла на синьо-жовтий прапор, що буде завжди боронити права українського народу.[33] У відповідь на це мадярська влада вислала 600 сейкелів на Гуцульщину, з них 250 розтаборувалося в Ясіні.

[32]) Аз Ешт, Будапешт, 28 і 29 листопада 1918.

[33]) Augustin Stefan: From Carpatho-Ruthenia to Carpatho-Ukraine, New York, 1964, pp. 20 - 21.

В Ясіні поручник 85-го австро-мадярського полку Степан Клочурак і підстаршини того самого полку брати Клемпуші, Дмитро Німчук, Іван Гундяк і Василь Копанчук зараз по сигівських зборах начали організувати гуцулів і вислали до Станиславова делегацію, яка заявилася за єдність, як це описано вище, і просила військової помочі.

Попередньо згадані дані, перш за все стаття д-ра Дудикевича, говорять про те, що президент Петрушевич і влада вирішили дати неофіційну поміч і вислати малий відділ війська з більшим числом старшин для організації закарпатського війська. На самий Свят-Вечір 6 січня 1919 року в Окружній Команді в Коломиї поручник д-р Петро Зволинський дає потрібні вказівки четарям Євгенові Поповецькому, Юркові Циганюкові та Степанові Зибачинському, як захопити Ясінь на перший день свята Різдва Христового.

7 січня о годині 4-ій по полудні в касарні 36 полку ім. гетьмана Івана Мазепи три старшини, 6 підстаршин, 14 стрільців і два ясінські гуцули були готові до вимаршу. Кожний з них мав карабін, 50 набоїв, пістоль Штеєра та дві ручні ґранати. Скоростріли мали собі здобути від мадярів. Команду відділу перебрав четар Ст. Зибачинський. Вечером відділ всів до товарового вагону, який по кількох хвилинах був причеплений до кінця особового поїзду. Машиніст знав, що перед Ясіням він мав сповільнити поїзд на кілька хвилин, щоб стрільці могли вискочити з вагона. Поїзд вирушив з Коломиї коло 11 год. вечора і о 2-ій годині по півночі став перед Ясіням і члени виправи повискакували.

Тим часом Степан Клочурак в Ясіні — який знав про виправу — розділив своїх озброєних гуцулів на відповідні позиції з наказом, що коли почують гуркіт поїзду, мають приступити на поміч галицьким воякам і кинутися на сейкельські війська.

Четар Циганюк з чотирма стрільцями та з кільканадцять ясінськими гуцулами окружив станцію і захопив бюро руху та телефон. Решта галичан разом з відділом Клочурака наскочили на касарні і без бою взяли в полон коло 250 мадярських вояків, одного майора і чотирьох старшин. В руки українців дісталися чотири скоростріли, 260 крісів та поважна кількість амуніції, ручних ґрант і харчів.

Другого дня Різдва, як почало зоріти, ціле Ясіня опинилося в руках гуцульських повстанців. Того ж самого дня прибуває з Коломиї з своїм відділом поручник Віктор Воробець і перебирає команду.

Мадярських полонених стерегли під командою четаря Поповецького 14 галицьких стрільців і відділ озброєних гуцулів. Але їх треба годувати а гуцули самі мали мало що їсти. От і стали вони радитись, що їм з полоненими робити? Одні радили витопити їх в Тисі, другі знову, щоб їх вистріляти і так позбутись.

Але на то встав Степан Клочурак і сказав: «Щоб не казав світ, що гуцули варвари, або якісь дикуни — ми не сміємо це зробити. Краще наженім їх домів». Дехто з повстанців почухавсь, але врешті мусіли згодитися на те, що сказав Клочурак. Нагнали мадярських вояків, але

офіцерів їх ще передержали тиждень, а врешті й тих пустили, щоб не кормити дармоїдів.

До реорганізації гуцульських відділів взявся поручник Герасим. Він склав чотири сотні та з них Перший гуцульський курінь. Крім того зорганізував Другий батальйон, так, що до вечора в Ясіні 800 гуцулів враховано до сотень, які разом з 60 вояками і 9 старшинами УГА були під командою пор. Воробця.[34])

9 січня пор. В. Воробець, Дм. Німчук, Василь Клемпуш і гуцул Гусак поїхали до Сигота на переговори з мадярами. Про це А. Сана на основі мадярських часописів пише так: «На запит сигітського владного комісаря Зомборія, на якій підставі було Ясіня зайняте і яка ціль окупації, пор. Воробець відповів, що він заняв Ясіня з 60 вояками, але на це він не дістав уповноваження ані від української влади, ані від іншої установи. Він тільки сповнив бажання русинів Ясіня, які повідомили його, що румуни готуються обсадити Мараморський комітат. Він має на меті дати військову організацію русинам, щоби в разі румунського або чеського нападу, була до розпорядження відповідна збройна сила для відбиття нападу, бо спостережено, що мадярська влада не могла поставити потрібної збройної сили для відкинення подібних окупацій. Мадярський владний комісар запротестував проти цього обсадження. Пор. Воробець прийняв це до відома».[35])

Денник «Аз Ешт» з 12 січня пише іронічно про акцію пор. Воробця, але подає такі інформації, як А. Сана з додатком, що пор. Воробець заявив, що в суботу, 11 січня вернеться з своїм відділом до Галичини (що, очевидно, було вигадкою мадярського кореспондента).

11 січня ясінська залога розброїла на двірці п'ять сотень мадярських вояків, які верталися з фронту поїздом до дому. Забрали від них чотири скоростріли з повними лентами набоїв, кількасот рушниць, револьверів, шаблі і військову кухню. Того ж дня зорганізували ще одну гуцульську сотню. Тепер вже всі сотні мали кріси й амуніцію.[36])

2) Виправа до Ясіня-Сигота. 12 січня Окружна Військова Команда в Станиславові дала наказ пор. Степанові Глушкові виїхати до Закарпаття для скріплення куреня пор. В. Воробця. Коло 400 вояків та 20 старшин виїхали поїздом через Надвірну і Делятин до Ясіня. Між старшинами виправи були, крім вище згаданих, сот. Микола Саєвич, чет. Гафтанюк, підхор. Н. Перг, підхор. Забадюк, чет. Ковч, чет. Посацький, чет. Семанюк, хор. Білецький. Машиністом поїзду був Дмитро Борисюк, палячем Данилюк.[37])

---

[34]) В. Ґренджа-Донський: о. с. стор. 58 - 60, 79. Ґренджа-Донський пише, що галицький відділ і гуцули роззброїли мадярів в ночі із 6 на 7 січня. Ст. Зибачинський: Випад галицьких військ на Закарпаття, Літопис Червоної Калини, ч. 7 - 8, липень - серпень 1932. Ст. Зибачинський пише, що організатором був четар Герасимович.

[35]) Alexander Szana: Die Geschichte der Slowakei, Bratislava, 1930, p. 259

[36]) В. Ґренджа-Донський: о. с. стор. 91 - 96.

[37]) Ця інформація від сина Дм. Борисюка, проф. д-ра Мирослава Борисюка.

Дня 13 січня вирушили з Ясіня перші відділи гуцульсько-галицької армії в долину і після невеликої перестрілки обезброїли мадярське військо в Квасах. Під проводом відважного підстаршини Василя Копанчука перший відділ помаршував до Білина і розбив тамошню мадярську сотню. Переслідуючи втікачів мадярів, В. Копанчук погнався одинокий наперед і сам розброїв сорок мадярів.

В тім самім часі командант другого відділу, підстаршина Іван Гундяк з невеликим своїм відділом побив на багато більший відділ сейкелів в Узькиріках і забрав від них коні та зброю. З гуцулів один був тяжко ранений.

14 січня ці відділи наступають на Рахів і через кілька годин бою «на багнет», розбивають реґулярне мадярське військо і мадярсько-німецьку місцеву міліцію. Рахівські українці під проводом популярного Петра Попенка з зброєю в руках помагали гуцульській армії. Мадяри мали кількох убитих і ранених, гуцули кількох ранених. Один галицький вояк був смертельно ранений і помер того самого дня. Рахівські гуцули сповнили його останню волю і поклали його тіло на сани та відвезли до Галичини, де він забажав спочити.

Назначивши Василя Клемпуша (Ст. Зибачинський пише, що підхор. Н. Перпа) військовим комендантом Рахова і Петра Попенка головою громади, гуцульсько-галицькі війська пішли на Вишів-Требушани, де ще держалося заднє крило сейкельських недобитків. Ще тільки почало світати і вже двірець був вичищений від мадярів. Незабаром під ранок побачили українські вояки, що через ліс надходить маса народу в процесії з хоругвами і за ними священик в ризах, о. Олексій Марина. Перед вагоном команди о. Марина і провідник революціонерів Василь Йосипчук виступили та іменем цілого населення витали визвольну армію. З мужчин мало хто вернувся з процесією домів, бо разом з Василем Йосипчуком вступили в ряди гуцульської армії.

За кілька годин перші відділи під проводом Дмитра Німчука були вже в Бичкові, де стрінув їх сильний вогонь сейкелів та місцевої мадярсько-німецько-жидівської міліції. Вже було кілька ранених, коли Дмитро Клемпуш з своїм відділом обійшов через гори противника. Мадяри дісталися у вогонь з двох боків і розбіглися, сейкелі в напрямку до Сигота, а члени міліції до своїх хат. 16 січня на наказ української команди члени міліції здали свою зброю громадському урядові.

Коли сигітський владний комісар довідався про зайняття Бичкова, телефонічно запропонував команді дальші переговори і просив вислати делеґацію до Сигота. Наступ на короткий час припинено і пор. Воробець, Василь Клемпуш та Дм. Німчук поїхали до Сигота, віддаленого коло 8 миль від Бичкова. Владний комісар обіцяв автономію і великі права в «Руській Країні», але вимагав, щоб галицькі війська залишили Гуцульщину та щоб гуцули склали зброю. На це встав Василь Клемпуш і заявив: «Повстання роблять самі гуцули, а не Галичина. Наша Народня Рада рішила відірватися від Мадярщини і приключитися до України. Ми воюємо за переведення цього рішення і будемо далі воювати та зброї не

здамо. Ми запросили галицьке військо для забезпечення порядку». Делеґація вернулася до Бичкова без нічого і зараз розпочато наступ на Сигіт.

16-го рано відділи Дм. Німчука і Дм. Клемпуша стояли вже в передмісті Сигота під мурами Сигітської Комори. Гуцули вночі на плечах винесли три скоростріли і притягнули гармати. Мадяри почали відступати, але один їх відділ сильно боронив малу станцію. Однак, коли заторохкотіли українські скоростріли і грянули їх гармати, і той відділ здав позиції. Вправний скорострільчик Дмитро Клемпуш добився до електрівні і відтяв дорогу з головного двірця на захід, так, що відділи Німчука скоро обсадили і цей двірець, роззброїли та арештували стаційну команду на чолі з мадярським підполковником. Ось так Сигіт був зайнятий і чотириста гуцулів і дві сотні галицького війська пор. Ст. Глушка та пор. В. Воробця закватирували в сигітських касарнях. Одночасно обсадили міський дім, пошту й інші публічні будинки і вивісили на них синьо-жовті прапори.

Українська делеґація Сигота хлібом і сіллю вітала гуцульське військо. Прийшла і жидівська делеґація і заявила свою льояльність та охоту до співпраці. Жіночий комітет під веденням старших пань Медведевої та Анни Грабар зайнялися раненими, між якими лежав один з організаторів, Іван Клемпуш, який був ранений в голову.

Скоро надійшла і головна частина війська з головною командою. З ними український гарнізон нараховував коло тисячі вояків. Команду цілого війська перейняв сотник д-р Денис Маєр-Михальський, команду Сигота передано пор. Степанові Глушкові.

Мадярський щоденник «Аз Ешт» з 18 січня (що вийшов 17-го вечером) писав: «Воробець, український надпоручник з коло 300 вояками вмаршував до Сигота. Українці негайно обсадили двірець, міський дім, пошту і інші урядові будови. В міськім домі поставили українську командантуру і вислали сторожеві стійки, інакше не вмішалися до життя міста, навіть проголосили, що нічого не будуть реквірувати, бо мають власний провіянт. Однак міське населення дуже непокоїлося, бо люди довідалися, що значна частина війська це не галицькі вояки, але збиранина з горішньої Мадярщини, яка пристала до українського війська при наступі із Ясіня до Сигота і всюди грабувала та розбивала». Останнє речення — це злобна вигадка кореспондента «Аз Ешт»-а. Гуцульське військо поводилося здисципліновано, навіть не реквірувало, забирало тільки зброю і військове майно від мадярських вояків. Мадярська влада видавала урядове повідомлення про рухи українського війська на Гуцульщині і ніде не згадує про грабежі або розбишацтва. Ці повідомлення були, між іншим, друковані у віденському щоденнику «Арбайтерцайтунг»,[38]) але «Аз Ешт» давав перевагу власним кореспондентам й інколи не містив урядового повідомлення.

---

[38]) Arbeiter-Zeitung, Wien, 16, 17, 19. I. 1919.

Сигіт був в українських руках не цілих два дні. Вночі з 16 на 17 січня сигітські мадяри і жиди зібрали 50 возів з візниками і під проводом мадярського надпоручника Кіндріча (мабуть румунського походження) послали їх до Великої Бані по румунське військо. 2000 румунських вояків, 30 старшин під командою полковника Джорджеску 17-го рано були вже лише 12 миль на полудне від Сигота при Фаркашреве і напали на українську розвідку. Тому, що Окружна Команда в Коломиї наказала вимпнати всякий бій з румунами як також з мадярами, сигітська команда вислала до румунів під білим прапором парляментаристів. Румунська команда була добре поінформована про українські сили і відмовилась переговорювати з українцями та дала наказ на наступ. Щоб випередити несподіванку, українці почали відступати в напрямі на головний двірець й одночасно вагонувати зброю, набої та невеликий провіянт. Навантажений потяг під охороною кількадесять гуцулів, якими командував хор. УГА Притика, з двома скорострілами та з одною гарматою рушив до Ясіня.

Тимчасом румуни без боїв вмашерували до Сигота та окружили місто з заходу та сходу. Щоби видістатися з окруження група пор. Воробця так само почала вагонуватися до відвороту. Сотник Маєр-Михальський, сот. Саєвич і пор. Глушко зайняли місце біля машиніста Борисюка. Вояки мали досить ручних ґранат і везли з собою три скорострілн. Коли поїзд виїхав з великої станції, румуни розпочали обстріл і на малій станції, в Сигітській Коморі, кількасот румунів з засідки били з своїх крісів і п'ятьох скорострілів просто в поїзд, який незабаром зупинився, бо частина рейок була зірвана. Українці відстрілювалися своїми скорострілами і кидали ґранати, але мусілн залишити поїзд, бо в ньому з'явився вогонь. Почався нерівний бій, бо румуни були у великій перевазі. У висліді бою 41 українець поляг, коло 150 було ранених і понад 400 вояків і 20 старшин попались в румунський полон. Румуни ограбили полонених з одягів, чобіт і грошей і відставили їх вглиб Румунії, так здорових як і ранених. Після 9-місячної неволі румуни звільнили 19 старшин і 320 вояків та відставили їх на Дністер. Коло 200 стрільців згинули в брутальній румунській неволі.

У виправі на Сигіт згинули чет. Гафтанюк, чет. Поповецький, підхор Забадюк, залізничник Данилюк, раховський гуцул Петро Попенко та понад 30 стрільців і гуцулів. Між раненими були пор. Воробець, чет. Ковч, чет. Посацький, чет. Циганюк, гуцули Василь Клемпуш, Василь Копанчук, Микола Сабадюк та коло 150 стрільців і гуцулів.

Про перемогу румунів мадяри, жиди і німці негайно сповіщували сусідні села і станції з закликами, щоби мадярсько-німецько-жидівська міліція знову зібралася та вигнала гуцульських повстанців.

Дмитро Німчук після зайняття Сигота українцями виїхав був до близького Бичкова і зібрав там 400 добровольців-гуцулів, якими мав вигнати мадярське військо з Хусту. Але не маючи досить зброї і амуніції, він не міг розпочинати акції і вийшов на станцію, щоб поїхати

до Сигота по кріси. На станції була вже мадярська міліція і Німчук ледви міг вихопитися на поїзд, що з невеликим віддідом гуцулів прямував до Ясіня. Тимчасом у Вишові міліція требушанських жидів-німців-мадярів обезброїла тамошню гуцульську чету. В цей момент над'їхав сигітський поїзд. Хор. Притика з кількома вояками зіскочив з поїзду і відкрив скорострільний вогонь та врятував загрожену чету, забравши її на поїзд. В Рахові коло 200 членів мадярсько-німецької міліції напали на невелику залогу Василя Клемпуша. Тут так само допомогли скоростріли сигітського поїзду і Василь Клемпуш та його відділ дісталися до Ясіня.

В Ясіні на короткий час знову запанували мадяри, але незабаром Ясіня перетворюється в Гуцульську Республіку, про що буде мова пізніше.[39])

3. Виправа до Мукачева. Щоденники «Аз Ешт» в Будапешті і «Арбайтер-Цайтунґ» у Відні дня 17 січня 1919 проголосили наступне урядове повідомлення пресового бюра мадярського міністерства військових справ, з дня 16 січня: «Українське військо посувається по залізничній лінії Стрий-Мукачів і обсадило прикордонне село Волівець».

Виправу на Мукачів організував запасний кіш в Стрию.[40]) «Арбайтер-Цайтунґ» у Відні з дня 22 січня подає, що провідником (мабуть комендантом) виправи був колишній посол до парляменту Рожанковський. З другого боку д-р Л. Цегельський у своїх споминах (див. відсилку ч. 24) пише «За яку годину отаман Теодор Рожанковський виїхав з нотою (до мадярського уряду дня 14 січня, див. пізніше). Не можливо, щоби от. Рожанковський того самого дня вів виправу до Мукачева і віз ноту до мадярського уряду. Комендантом виправи був хтось з старшин стрийського коша і він з 500 вояками дня 15 січня виїхав з Лавочного і через Волівець та Сваляву без спротиву мадярської міліції прибув поїздом до Мукачева і закватирувався у порожніх касарнях.

Пхор. Юрко Гарасимів у своїх споминах[41]) пише, що він, та військовик Сташків і пластуни Ільків, Луців і Якш виїхали з Стрия дня 12 січня 1919 до Мукачева з метою повести там пропаганду серед угорських українців. Вони ствердили, що в Мукачеві і околиці «руснацькі» селяни хочуть приєднатися до України, та що навіть деякі мадяри, перш за все соціялісти, ставляться прихильно до злуки з Україною. Дня 14 січня мукачівський 65 піший полк вибрався з касерень з частиною військового майна в сторону Батієва. Голова соц. дем. партії зарядив, щоб

---

[39]) Опис "Виправи до Ясіня - Сигота" виготовлений на основі творів: В. Ґренджа-Донський: о. с. "Від Ясіня до Сигота", стор. 97 - 113; д-р В. Бемко: о. с. стор. 426-428; Ст. Зибачинський: Випад галицьких військ, о. с.; інформації від деяких учасників виправи та в описі цитованих газетних повідомлень.

[40]) Українська Галицька Армія, видав хор. УСС Дмитро Микитюк, Вінніпеґ, 1958. Стор. 153, зокрема відсилка 17.

[41]) Юрко Гарасимів: Десять днів на Підкарпаттю, Історичний Календар-Альманах Червоної Калини на 1930 рік, Львів, стор. 15 - 36, зокрема стор. 18 - 19.

робітники стерегли залишене військове майно, доки прийде галицьке військо. В ночі з 14 на 15 прийшов до кімнати Якша і Луцева в готелі Чіллаґ мадярський майор і сказав, що рано виїжджає мадярська делеґація до Галичини, та, що пхор. Гарасимів і його товариші мають до 9 год. залишити Мукачево. Членами делеґації до Галичини були проф. Екман та кілька мадярських соц. демократів і пхор. УГА Тивонович. Чи ця делеґація дійсно виїхала, пхор. Гарасимів не знає, бо він ранком з своїми товаришами пустився пішки в дорогу до Хусту. Однак бачив, що озброєні робітники йшли займати магазини.

З цього опису виходить, що Мукачево бажало мирну обсаду українцями. Про виправу на Мукачево часопис «Політикаі Гірадо» (Політичний Вісник) дня 17 січня повідомив так:[42]) «Мукачево. 500 українських вояків, які з Лавочного вступили на мадярську територію, заявили мадярському владному комісареві Куткафалвієві,[43]) що вони прийшли за наказом від Національної Ради в Станиславові обсадити руські території. Вони заявили дальше, що вони не прийшли як вороги, а тільки для того, щоб унеможливити зв'язок між чехами і румунами і оборонити території, замешкані русинами проти чеської окупації. Будучи кровно споріднені (з автохтонами) вони хочуть виступити з протестом проти чехів і одночасно забезпечити для русинів право на самовизначення. Владний комісар Куткафалві запротестував проти всякої військової акції та окупації... Коли українці хочуть боронитися тільки проти окруження чехами, щоб зберегти зв'язок з Мадярщиною та через Мадярщину із західнім світом, то в цій справі можлива умова. Владний комісар запротестував проти того, щоб залізнична лінія аж до Чопу перейшла під українське управління і підписав з українськими заступниками умову, за якою військові установи, залізниця, шкільництво, правосуддя і адміністрація залишаються в мадярських руках».

Той сам часопис з 21 січня писав:[44]) «Берегово. Владний комісар Міклош Куткафалві старався переконати українські відділи, що їх положення безвиглядне в окупованій мадярській території. Українці це признали і залишили край без кровопролиття. Вирішальним був виступ свалявських русинів, які з 400 добре озброєними людьми вибралися проти українців.»[45])

(Закінчення в наступному числі)

---

[42]) Александер Сана: о. с. стор. 262 - 3.

[43]) Влада Каролія до тих жуп, які мали творити "Руську Країну" — Берег, Унґ, Угоча, Марморош — в рамках Мадярщини, іменувала замість наджупанів, владних комісарів руського походження, Куткафалві був сином гр. кат. священика о. Василя Кутки.

[44]) Александер Сана: о. с. стар. 263.

[45]) Це була міліція свалявських мадярів, жидів і німців. Свалявська Руська Рада висловилася за приєднання до України.

ДО ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Перечитав я гарну статтю Зенона Стефанова п.н. "Українська військова термінологія", надруковану в останньому числі 3 (66) "Вістей Комбатанта". Згадуючи про появи різних видань, що стосуються нашої військової термінології, Автор пропустив, можливо не маючи під рукою, видання "Бібліотеки Юнацька Школа" яка почала появлятися під моєю редакцією в Українському Видавництві в Кракові.

Перше число тієї бібліотеки — це праця Івана Ільницького-Занковича "Вчімся військового словництва" — Краків 1941, стор. 72. Один примірник заховався випадково у мене. Друге число вже не появилося, бо на появу Бібліотеки "Юнацька Школа" німецька влада не дозволила. У тому другому числі мала друкуватися моя праця і вона, можливо, переховалася в архівах Українського Видавництва.

У передмові до своєї праці, Іван Ільницький-Занкович пише: "Бувші товариші зброї прохали мене написати підставовий підручник для вивчення українського військового словництва (термінології). Вважаючи ділянку словництва за найважливішу і найконечнішу, взявся я до того рода праці, керуючись при тім засадою: один народ, одна мова, одно словництво (термінологія)."

Юрій Тис-Крохмалюк

ЖНИВО ВЕЛИКЕ, А ЖЕНЦІВ МАЛО!

Високоповажаний Пане Редакторе!

Пишу до Вас, хоч обов'язків маю багато, бо побратими, один в шпиталю, одного відпровадили у вічність, та ще КУК забирає мені час. Жниво велике, а женців мало, а в мене сил стає щораз менше. 71 років, а від 1915 р. більшість мого життя за дротами або в тюрмі. Дякую Богові, що видістався від Крюґера в Станиславівській масакрі.

Тепер у Стрілецькій Громаді несу всю працю сам, а коли заходить потреба, то треба багато сили, щоб зібрати кілька чоловік. Наш відділ нараховує 30 членів, які розкинені по цілій Британській Колюмбії, а навіть двох маємо у Сіятлі, ЗДА.

Мене надзвичайно тішить, що наша братія не розсипалась, а єднається і робить діло благородне. Все пережите минуло, а лишились гарні спомини, піддержані товариським з'єднанням Братства.

Не переривались нитки визвольної боротьби, реґулярної Армії започатковані УСС-ами, честь і слава Вам, Дорогі Побратими! Я гордий що з Вами був під Бродами, а Всевишньому Творцеві дякую, що чудесним способом видістався з поламаними ребрами, останнім поїздом з Ожидова, а в Краснім "ванька" не збомбив рейків.

"Вісті Комбатанта" це уста нашої братії. Коли стане менше праці, буду вдержувати зв'язок з Вами так, як Ваше бажання.

З належною пошаною до Вас та вояцьким привітом

Матвій Заяць

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «ВК»

H. PHILPOTT AUTO WRECKERS LTD.
New and used parts for cars and trucks — $25.00
70 North Queen St., Toronto 18, Ont.

ALASKA FUEL LTD.
2415 St. Clair Ave. W., Toronto, Ont. — $20.00
Tel.: RO 6-3040

ІВАН ДУДИСЬ
JOHNNY'S FINISHING SHOP — $20.00
66 Marion Street, Toronto 3, Ont.

П. ГИЖКА і Б. ДУСАНІВСЬКИЙ
ZENITH MARKET
521 Annette Ave., Toronto, Ontario — $20.00

Нью-Йорк:	
Братство «Броди-Лев», (дотація)	$50.00
Торонто:	
Стрілецький гурток при Станиці Братства І-ої УД в Торонті	12.00
Дітройт:	
Д-р Володимир Прокопович	10.00
Станиця Братства І-ої УД в Дітройті:	
Пресфонд	6.00
Дарункова передплата для Української Вищої Школи	4.00
Мгр Олександер Луцький	5.00
Любомир Татух	2.00
Іван Лотоцький	2.00
Осип Ворик	2.00
Мирослав Трешневський	2.00
Михайло Ніньовський	1.00
Богдан Левицький	1.00
Ньюарк:	
Станиця Братства І-ої УД з нагоди посвячення прапору	**25.00**

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

РЕЗОЛЮЦІЯ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОбВУА В СПРАВІ ПІДВИЩЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ СТУПЕНІВ, ПРИЙНЯТА ОДНОГОЛОСНО НА ЇЇ ЗАСІДАННІ 12 ЛИСТОПАДА 1966.

Головна Управа ОбВУА, розглянувши на своєму засіданні 12 листопада цр р. справу військових підвищень, одноголосно підтримала власне рішення в цій справі ще з 30 січня 1960 року, затверджене Шостим і Сьомим Делеґатськими З'їздами з 23 квітня 1960 і 31 березня 1962 року. У тому рішенні названа українська центральна комбатантська організація рішуче заявилася проти підвищування військових ступнів колишніх наших військовиків, у мирному часі, в кількадесять років після того, як дані військові формації перестали існувати. Головна Управа ствердила зокрема з найбільшим жалем, що спосіб підвищування військових ступнів, вибір осіб, які дістають підвищення, та критерії, стосовані в цій справі, вносять прикрі дисонанси в ряди українських комбатантів та погрожують обезціненням цілого великого і світлого стану колишніх українських військовиків. Головна Управа з найбільшим жалем стверджує також, що попередній в цій справі меморіял Президента ОбВУА д-ра В. Ґалана, Панові Голові Виконавчого Органу Української Національної Ради, тепер виконуючому обов'язки Президента УНР в екзилі, Миколі А. Лівицькому, не знайшов належного зрозуміння і позитивного відгуку. Головна Управа ОбВУА повновно звертається до Державного Центру УНР на чужині з проханням припинити всякі дальші підвищення та не обнижувати тими підвищеннями поваги колишнього українського вояка.

ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОбВУА

12 листопада ц. р. відбулося у Філядельфії, Па., у домі ЗУАДК-ту засідання Головної Управи ОбВУА, в якому взяли участь: **д-р В. Ґалан, д-р І. Козак, І. Поритко, В. Луцишин, Й. Вишневецький, М. Алексевич, І. Кедрин-Рудницький, В. Сімянців, ген. П. Самутин, д-р О. Утриско, І. Остапяк, А. Кігічак, д-р М. Рибак, П. Постолюк і Марія Величко.** В другій частині засідання, присвяченого святкуванню в наступному році 50-ліття постання новітнього державного українського війська, брав участь в нарадах також представник Братства кол. вояків І-ої УД УНА **інж. І. Скіра.**

Д-р Ґалан, як головуючий на засіданні, згадав про сумну подію — смерть секретаря Головної Управи, видатного громадянина, **Антона Маланяка** і приявні вшанували пам'ять про нього вставанням та хвилинною мовчанкою. Президія ОбВУА просила на осиротіле місце секретаря Головної Управи суддю В. Луцишина і Головна Управа затвердила цей вибір.

Тому, що статут ОбВУА, прийнятий на основуючих Зборах 9 жовтня 1949 р. та дещо змінений на Другому Делеґатському З'їзді 7 березня 1953 вимагає достосування до зміненнх обставин, обрано Комісію, що має його переглянути і виготовити проєкт відповідних поправок. До тієї Комісії ввійшли: д-р І. Козак, М. Алексерич, В. Луцишин, А. Кігічак і д-р М. Рибак.

Рішено сполучити 9-ий Делеґатський З'їзд ОбВУА із з'їздом усього колишнього українського вояцтва на весну наступного року та в цій справі порозумітися з усіма існуючими нашими комбатантськими організаціями. Такий З'їзд має відбутися в Нью-Йорку та має бути водночас відзначенням 50-річчя відновлення українських державних збройних сил. Для виготовлення його програми обрано Комісію що в її склад увійшли: ген. П. Самутин, д-р І. Козак, В. Луцишин, І. Поритко та В Сімянців. Технічне переведення З'їзду доручено Управі Відділу ОбВУА Нью-Йорк. Піддано суґестію, щоб намічений З'їзд мав тільки коротку офіційну програму, в якій слід в окремому Апелі віддати пошану Тіням всіх поляглих, замучених, загинулих і померлих борців за волю України, а решта, щоб мала товариський характер з можливістю для учасників взаємно знайомитись, обмінюватися спогадами та пригадувати давнє знайомство.

Зі З'їздом рішено сполучити загальне відзначення відносного Ювілею, яке повинен влаштувати окремий громадський Комітет. Створенням цього Комітету має зайнятися місцевий Відділ ОбВУА.

Тому, що поруч із зменшуванням числа членів ОбВУА внаслідок смерти, до організації вписуються щораз й нові члени, та що деякі давні члени погубили свої відзнаки і допоминаються дуплікатів, рішено замовити 100 дальших штук відзнаки ОбВУА.

Д-р Ґалан повідомив, що складено остаточно Діловий Комітет для святкування 50-ліття постання новітнього незалежного українського війська. Не буде Почесного Комітету, бо досвід доказав, що такі Почесні Комітети створюють тільки клопіт і прикрощі: люди ображуються, чому саме їх туди не запрошено, інші знову тільки фіґурують у списках, не причиняючись нічим до переведення діла. Далі д-р Ґалан ствердив, що зросли впливи ОбВУА на терені Українського Конґресового Комітету. На недавньому Конґресі американських українців обрано до Політичної Ради УКК від ОбВУА **генерала П. Самутина; д-р В. Ґалан** належав вже раніше від ОбВУА до Екзекутиви УКК, а **І. Поритко** до Контрольної Комісії. За успіх ОбВУА д-р Ґалан уважає також відновлення порозуміння і затіснення співпраці з Братством кол. вояків І УД УНА в справі "Вістей Комбатанта".

І. Поритко звітував, що під час недуги і після смерти Антона Маланяка він виконував обов'язки секретаря Головної Управи, як також секретаря Комітету святкування 50-ліття збройних сил, що було сполучене з великим листуванням. Всі запрошені до Комітету особи погодились, за вийнятком **генералів О. Вишнівського, М. Крата і П. Шандрука,** які виправдували свою відмову неможливістю брати участь у нарадах внаслідок замешкання поза місцем осідку Комітету. Звітуючи про Суспільну Службу І. Поритко ствердив, що остання збірка дала рекордово високу суму. На першому місці стоїть Нью-Йорк, після нього Філядельфія, на третьому місці Чікаґо, — Балтимор подвоїв зібрану суму, Лос Анджелес сильно зактивізувався (Докладний звіт і стан каси на день 12 листопада ц. р. — подані окремо в цьому числі журналу).

В дискусії над справою збірок, в якій забирали голос пп. **Алексевич, д-р Козак, д-р Утриско, В. Луцишин, ген. П. Самутин** і **А. Кігічак** звернено особливо увагу на збірки на інвалідів, ведені не відпоручниками комбатантських організацій поза церквами, а з розпорядження духовників у самих церквах. Рішено з'ясувати цю справу з Владиками наших Церков, при чому уповноважено деяких членів Головної Управи звернутися в цій справі до Владик, як також рішено заторкнути в пресі конечність впорядкування збіркового хаосу.

Ред. І. Кедрин звітував про свою зустріч з гуртом Дивізійників у Торонті 4-го листопада ц. р. в гостинному домі пп. Чолканів і про нараду, яка там відбулася під головуванням голови Головної Управи Братства кол. вояків I УД УНА д-ра М. Малецького спеціяльно в справах "Вістей Комбатанта". На тій нараді І. Кедрин, як редактор "Вістей Комбатанта" з доручення ОбВУА і як член Головної Управи ОбВУА запевнив Головну Управу Братства Дивізійників, що ОбВУА не має нічого проти друкування нашого спільного журналу в Торонті та вдячне Панам з Торонта, що взяли на себе труд й видатно причиняються до покращання журналу однаково змістом, як і фінансово. Ред. Кедрин покликався на правильну суґестію, яку зроблено на тій нараді в Торонті, щоб надалі у журналі більше місця присвячувати актуальним українським суспільно-політичним проблемам і болячкам та з'ясовувати становище до тих проблем — комбатантів. Треба буде порозумітись обом Головним Управам щодо спільної наради, на якій можна би узгіднити й уточнити становище в різних найактуальніших, принципових, але й контроверсійних проблемах. Однак поруч із поширенням тематики "Вістей Комбатанта" також на невійськові справи, треба старатися — по думці бажань д-ра Ґалана — видати бодай раз у році суто військове число, без мемуаристики і хроніки, а з матеріялом, що стосується сучасного війська, зброї та проблем стратегії і тактики. Про фінансову сторінку "Вістей Комбатанта" звітував **П. Постолюк,** який признав, що друкування журналу в Торонті є поважним заощадженням коштів та що всю експедицію журналу можна вести також з Торонта, якщо тільки вона буде дешевша, аніж з Нью-Йорку.

З уваги на нову серію підвищення військових ступенів Державним Центром УНР на чужині, розвинулась дискусія, в якій подавано драстичні приклади різних підвищень. Ген. П. Самутин звернув увагу, що існує розпорядження про підвищення всіх колишніх учасників українських визвольних змагань на один ступінь, але погодився, що треба зайняти становище проти дальших підвищувань. Хоч він, генерал П. Самутин (казав він) має повне право до генеральського ступня, як колишній полковник, що закінчив Військову Академію у Варшаві та як активний старшина в другій світовій війні, проте йому нераз незручно, коли його публічно представляють з генеральським титулом — на тлі всієї історії з підвищувань. (Текст дотичної ухвали — окремо в цьому звіті).

Справи Воєнного Хреста, реферував **д-р М. Рибак.** (Звіт подано окремо).

Рішено видати окрему відзнаку з нагоди 50-ліття постання незалежних українських збройних сил. Доручено Президії покликати 5-членну Капітулу, що виготовила б Правильник і подбала за проєкт такої відзнаки. Президія має в цій справі порозумітись з Державним Центром УНР на чужині.

Після перерви дебатовано далі над справою святкування 50-ліття збройних сил. **І. Кедрин** запропонував, що те святкування обмежити до трьох точок: 1) пере-

вести в місцевостях, де є Відділу ОбВУА окремий вечір, присвячений постанню наших новітніх збройних сил, при чому такі Академії повинні мати ширший громадський засяг, 2) відбути в Нью-Йорку з'їзд колишніх військовиків і 3) видати англомовну книжку — Історію першої большевицької агресії, себто, Історію українсько-большевицької війни. Кедрин заявив теж в імені "Червоної Калини", що те кооперативне видавництво готове видати кожний вартісний новий твір військово-історичного характеру, що буде стосуватися наших визвольних змагань. **Ген. П. Самутин** з жалем стверджував, що ніхто з живучих ще командирів Дивізій не збирає списків своїх старшин та не цікавиться написанням історії своєї дивізії. **І. Порнтко** радив чекати з редакційними плянами до часу, коли збереться і передискутує цю справу Видавничо-редакційна Комісія, яку д-р Ґалан обіцяв скликати внедовзі у Нью-Йорку. **Інж. І. Скіра**, як касир Комітету для вшанування 50-ліття збройних сил, заявив, що про потрібні фінанси треба буде говорити після того, як будуть рішені видавничо-редакційні пляни.

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ
ЗБІРКА ДАРУ УКРАЇНСЬКОМУ ВОЄННОМУ ІНВАЛІДОВІ — 1965/66

Місцевість	ОбВУА	Б-во к В УД УНА	Разом
Нью-Йорк	2.000.00	211.18	2.211.18
Філядельфія	1.754.75	359.55	2.114.30
Чікаґо	766.80	808.00	1.574.80
Ньюарк	617.88	260.50	878.38
Клівленд	362.75	471.60	834.35
Пітсбурґ	602.75		602.75
Рочестер	620.00	233.00	493.00
Бофало	57.50	384.00	441.50
Честер	429.34		429.34
Лос Енджелес	341.00		341.00
Дітройт	255.08		255.08
Гартфорд	158.00	77.00	235.00
Амстердам	206.50	28.00	234.50
Балтимор	206.50	10.00	216.50
Сиракюз	194.00	10.00	194.00
Коговс	143.00		143.00
Міннеаполіс		134.00	134.00
Нью Гейвен	115.00		115.00
Вашингтон	110.00		110.00
Акрон	100.00		100.00
Ютика		95.20	95.20
Ґарі	91.00		91.00
Павтукет	80.00		80.00
Болтон-Ландінґ	70.00		70.00
Рідінґ		58.00	58.00
Трой	57.75		57.75
Інші — нижче 50 дол.	338.44	135.65	474.09
Разом:	**$9.318.04**	**$3.265.68**	**$12.583.72**

Лос Анджелес, Каліфорнія, ЗДА.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Й НОВА УПРАВА

11 вересня 1966 р. в домівці Українського Культурного Осередку в Лос Анджелесі в приявности 9-ох членів Відділу (зареєстрованих є 28 членів) відбулися Загальні Збори Відділу ОбВУА. На внесок інж. Титовицького проводив Зборами Андрій Проколович та секретарював Юрій Федик, який, як секретар Відділу, відчитав протокол з попередніх Загальних Зборів з дня 20 вересня 1964 р., який присутні прийняли без зміни.

За звітом інж. Титовицького, як голови Відділу — Відділ за минулі два роки перевів крім засідань, такі збірки: на Українських Воєнних Інвалідів у роках: 1964 р. — суму 254.00 дол. в 1965 р. — 354.00 дол., для хворого генерала Удовиченка — 125.00 дол. і 30.00 дол. на закуп Англомовної Енциклопедії Українознавства, яку подаровано бібліотеці Університету Льойоля в Лос Анджелесі.

Переведено декорацію Воєнного Хреста УНР, під час Свята Героїв, дня 30 червня 1965 р. та влаштовано Вояцький чайний вечір, 1 травня 1966 р. Члени Відділу брали участь у Святі з нагоди річниці Української Державности, під час проголошення посадником міста Українського Дня, та вивішення українського прапору на ратуші 24 січня 1966 р.

В звітовому часі приєднано 6-ох нових членів. Посилено листування у справі членських вкладок, збірок, прохань до українських книгарень за переслання каталогів українських книжок до Університету Каліфорнії, висилки листів до Рідної Школи в справі розговірної мови дітей та дописи до українських часописів, виповнювали працю тутешнього Відділу.

Після звіту Контрольної комісії з діловодства скарбника (стан каси 100.49 дол.) і дискусії над звітами, уділено абсолюторію уступаючій Управі і висловлено признання з подякою за переведену працю.

Нову Управу вибрано в такому складі:

Проколович Андрій — голова, інж. Микитин Богдан — заступник голови, інж. Білинський Ярослав — секретар, Федик Юрій — скарбник. Провірна комісія: д-р Кізима Стелан — голова, Старовіт Микола і Понятишин Іван — члени.

Внесення інж. Я. Білинського, щоб вислати письмовий протест до Головної Управи Українських Комбатантів Канади на руки генерального секретаря п. Б. Панчука та до Управи ОбВУА у Філядельфії, ЗДА, проти постанови опери "Мазепа" за твором Пушкіна "Полтава", як проти української, прийнято одноголосно. Після внеску М. Старовіта, щоб нова Управа ще більше поширила працю в організаційній ділянці та приєднувала дальше колишніх вояків, які ще не є членами нашої організації, Загальні Збори закрито.

А. П.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ

Загальні Збори Відділу ОбВУА у Філядельфії відбулися 23 жовтня 1966 в домі спортового Т-ва "Тризуб" при участі 64 членів і членкинь. Збори відкрив голова Відділу побр. Микола Алексевич та попросив, щоби перед діловими нарадами виступили до декорації Воєнним Хрестом такі побратими: майор Амбросій Маруненко, сотник Ілля Журжа, сотник д-р Теодор Мамчур, поручники Євген Чайковський, Володимир Рудавський і Михайло Стратієнко, хорунжий Микола Криволуск, стрілець Дмитро Василащук та пані Надія Кокольська, в заступстві свого покійного чоловіка підхорунжого Миколи Кокольського. Всіх у зворушливій атмосфері урочисто удекорував президент ОбВУА д-р Володимир Ґалан, в товаристві голови Краєвої Ради "Воєнного Хреста" д-ра Миколи Рибака.

Для ведення зборами вибрано президію в складі: побр. Іван Поритко, предсідник, Михайло Стратієнко, заст. предсідника і ред. Микола Вайда, секретар. До почесної президії запрошено през. д-ра В. Ґалана, ген. М. Омелюсіка і о. кур. І. Лебедовича.

З обширного звідомлення Управи, що його склали голова М. Алексевич, секретар С. Кондрат, орг. реф. Іван Остапяк та голова Жіночої Секції п-ні Л. Федак і скарбник Ю. Татунчак, приявні довідалися, що філядельфійський Відділ ОбВУА, який об'єднує 123-ох членів і в звітному році провів значну громадську роботу, яка виходила далеко поза рамці самого Відділу. Великою й успішною працею виказалася Жіноча Секція. В дискусії багато уваги віддано справі оздоровлення відносин, що витворилися внаслідок нетерпимости деяких партійних груп на терені УККА.

На чергову каденцію перебрано Управу в дотеперішнім складі, з тим, що функції скарбника перейме побр. Іван Данківський. Загальні збори були ведені дуже ділово і пройшли в побратимській атмосфері та тривали від 5 год. до 8-ої вечора. По зборах відбулась товариська гутірка з спільною вечерою, яку підготовила Жіноча Секція ОбВУА.

І. П.

ЗВІДОМЛЕННЯ

Крайової Ради для справ Воєнного Хреста за час від 10 червня до 10 листоп. 1966.

У звітному часі Крайова Рада відбула два засідання, а то 10 червня і 2 вересня, оставне в присутності побр. М Каплистого.

За той час вплинуло 68 листів, в тому 11 з Мюнхену, вийшло 65, не враховуючи висилки хрестів та грамот до поодиноких побратимів.

Справа полагодження заяв про хрести наладнана тепер цілком задовільно. Кореспонденцію і грошові справи полагоджує педантично п. І. Тарасюк, фінансовий референт Уряду УНР в екзилі а реферат признання Хрестів обняв, замість полк. Стечишина, полк. Шраменко.

Від початку діяння нашої Ради вплинуло дотепер до нашої каси дол. 3,132,25 тобто, головно оплати за Хрести, малі датки та відсотки в щадницях. Сьогодні в касі є дол. 294,75. В тому є 7 депозитів, тобто, вплат на Хрести, яких ще не признано, на квоту 84.00 дол. В банках маємо 227,22 дол., решта в підручній касі.

У звітовому часі ми одержали 54 Хрести та всі залеглі грамоти. Заповіджена висилка — 5 заплачених Хрестів.

У звітовому часі 53 побратимів, вплатило на хрести 644.00 дол. Але численні побратими ще не заплатили за признані їм Хрести. З упімнень наших, висланих в терен, виходить, що деякі побратими вже не живуть, — за них можуть одержати хрести, титулом "регале" їх законні наслідники. Але є велике число, як пенсіоністи, що не всилі вплатити належности. Тут потрібно подати їм матеріяльну поміч. Лише трьох, відмовилося заплатити за хрести, двох, які належать до партії, яка не визнає Державного Центру, а один уважає, що йому Хрест "належиться" даром, хоча він знаменито матеріяльно ситуований.

Коло 100 заяв ще не вирішені Державним Центром, але є надія, що справа буде швидко поладнана.

В міжчасі вплинули до нас три заяви побратимів, які полагоджено позитивно і відіслано до Мюнхену.

При тому належить велике признання за совісну і точну працю нашому секретареві і касієрові проф. В. Мацькову, який в останніх часах тратить багато часу на полагодження справ, а обсяг праці Кр. Ради міститься в 6-ох об'ємистих томах самої кореспонденції.

Філядельфія, 11 листопада 1966 рік.

Д-р Микола Рибак, голова

ВОЯЦЬКІ СВЯТО-ПОКРОВСЬКІ СВЯТКУВАННЯ В НЬЮ-ЙОРКУ

Виконуючи постанову Головних Управ усіх діючих в ЗДА українських Комбатантських Організацій про влаштовування у зв'язку з традиційним святом Покрови Пресвятої Богородиці окремих святкувань на пошану Української Зброї, Координаційний Комітет Українсько-Американських Комбатантських Організацій міста Нью-Йорку уладив у біжучому ро-

ці вперше таке святкування. Його започатковано Вояцькими Вечерницями, що відбулися 8-го жовтня ц. р. у великій залі Українського Народнього Дому при участі к. вояків, членів їхніх родин та прошених гостей. Були присявні також українсько-американські ветерани. Другою і головною частиною святкування була Свято-Покровська Академія, що відбулася в неділю, 16-го жовтня ц. р. в авдиторії Джуньйор Гайскул, при Евню Б. Після відіграння на фортепіяні панною Хризантою Зубрицькою Американського гимну, відкрив Академію коротким словом від імені Координаційного Комітету його теперішній голова, інж. Юрій Юрків, ветеран Армії ЗДА з Корейської війни та командир 7 Посту Українсько-Американських Ветеранів у Нью-Йорку. Відтак слідував апель Поляглим, що його виконали представники комбатантських і молодечих організацій та ООЧСУ зі своїми організаційними прапорами, під командою побратимів сот. д-ра Івана Козака та Андрія Боднарчука при співучасті сурмача з парохіяльної оркестри св. Юрія, який заграв прощальний салют. Полк. Петро Содоль-Зілинський прочитав святкову доповідь про культ Покрови Пресв. Богородиці в Україні та зокрема серед Запорожців, а в новітніх часах в Українській Повстанській Армії. Доповідач та його два прибічники були зодягнені в оригінальні козацькі строї. Оперна співачка Тамара Лихолай проспівала при фортепіяновому супроводі Х. Зубрицької, кілька пісень. Дальше був виступ члена СУМА, Аскольда Лозинського, що з чуттям продеклямував настроєвий вірш Олени Теліги п. н. "Поворот". Останньою точкою мистецької частини був виступ відомої на терені Нью-Йорку смичкової оркестри Українського Музичного Інституту (УМІ) під орудою проф. Володимира Цісика, яка відіграла між іншим В'язанку стрілецьких пісень. Закінчено Академію Українським Національним Гимном, що його відспівали всі приявні при фортепіяновому супроводі п. Х. Зубрицької. Програмою керував побр. Мирон Заліпський.

Академію попередили Богослуження в намірені українського народу, що були відслужені в українській католицькій церкві св. Юрія та православній катедрі УПЦ св. Володимира, при 82 вулиці.

І. К.

ДОПОВНЕННЯ ЗВІТУ

На стор. 53 "Вістей Комбатанта" ч. 3 (1966) у повідомленні п. н. "У Філядельфії сформувався Ювілейний Комітет 50-річчя Збройних Сил УНР" пропущено склад Контрольної Комісії того ж Комітету, що була водночас обрана. В її склад увійшли: д-р Іван Козак, голова, інж. Валентин Сімянців, Петро Постолюк, о. Іван Лебедович, д-р Фотій Мелешко, — члени.

ОБОРОТИ СУСПІЛЬНОЇ СЛУЖБИ КОМБАТАНТІВ 1965/1966

	Прибутки	Видатки
Стан каси	27.420.40	
Дар УВІнвалідові	12.584.42	
Уділення допомог		8.110.70
Відсотки	889.90	
Адміністрація		417.50
Різне	17.78	
Приют Старших віком		5.000.00
Сальдо в касі		27.384.30
	40.912.50	**40.912.50**

ВИДАТКИ НА ОЗБРОЄННЯ СВІТУ

Із звіту американського Відділу в справах збросння та розброєння видно, що в останньому часі різні малі держави, яких економіка слабо розвинена, збільшили видатки на збросння далеко більше, ніж держави з високою економікою. З цього звіту видно, що бюджет на збросння в 1964 році становив у цілому світі понад 130 більйонів долярів. Якщо б розділити цю суму на населення світу, вона становила б пересічно 40 дол. на особу.

Братство кол. вояків 1-шої УД УНА

КОМУНІКАТ
ГОЛОВНОЇ УПРАВИ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

КАПЕЛЯН БРАТСТВА.

Головна Управа Братства повідомляє, що капеляном Братства є Всеч. о. Протопресвітер Юліян Габрусевич з Віндзору, Канада. Отець Протопресвітер виявив велике зацікавлення для справ Братства та завжди був і є активно пов'язаний з діяльністю нашого дивізійного загалу. Ми висловлюємо радість з цього приводу, що членство Братства матиме в особі Всеч. Отця Протопресвітера щирого опікуна і духовного провідника.

ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД БРАТСТВА.

Повідомляємо Крайові Управи Братства, що черговий Делеґатський З'їзд Братства для вибору керівних органів відбудеться в днях 27 і 28 травня 1967 року. Місце З'їзду, порядок нарад і другі детальні інструкції будуть подані в черговому Комунікаті Головної Управи.

Участь у Делегатському З'їзді, згідно з точкою 8 Статуту Братства, з правом рішального голосу, мають обрані Крайовими Управами Братства делеґати, взглядно їх заступники, члени Президії Головної Управи і члени Контрольної Комісії. Всі інші члени Братства (присутні на Делеґатському З'їзді) мають право дорадчого голосу. Делеґатів обирають пленуми Крайових Управ Братства за ключем: від 25 організованих в Крайовій Управі Братства членів — один делеґат. Один делеґат припадає теж на лишки більші ніж 15 членів. (Нпр. на 242 членів, зорганізованих в даній Крайовій Управі Братства, — 10 делеґатів). Делеґатом може бути вибраний кожний член Братства. З уваги на технічні труднощі участи делеґатів в Делеґатському З'їзді з-поза терену Північної Америки, допускається передання прав делегата — членові Братства, який перебуває на терені дії Делегатського З'їзду. Такого свого заступника вибирає тоді делеґат в порозумінні із своєю Крайовою Управою Братства. Про вибраний делеґатський склад та передання делеґатських мандатів, Крайові Управи повідомляють Головну Управу на письмі, за підписами голови та секретаря Крайової Управи Братства, до 1-го травня 1967 р. Один делегат не може мати більше як два голоси.

Крайові Управи, адміністрація журналу «Вісті Комбатанта», Музей-Архів, Капітула Пропам'ятної Медалі І-ої УД УНА ім. св. Архистра-

тига Михаїла приготують звіти з діяльности та перешлють їх Головній Управі до кінця березня 1967 року. Головна Управа виготовить загальний звіт з діяльности Братства за період 3-ох років, в цей звіт входитимуть усі другі звіти надіслані до поданого вгорі реченця. Готовий звіт буде розісланий Крайовим Управам та делеґатам перед Делеґатським З'їздом.

За Головну Управу Братства:

Д-р М. Малецький, голова — В. Гузар, секретар

Торонто, Канада, грудень 1966 року.

АВСТРАЛІЯ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Станиці Братства кол. Вояків 1-шої УД УНА в Мельборні (Австралія).

31 серпня 1966 відбулися в Мельборні (Австралія) Річні загальні збори місцевої Станиці Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА, при участі 45 членів.

Зборами проводила Президія в складі: голова — Я. Ліщинський і секретар М. Куціль.

Зі звіту було видно, що за останню каденцію, діяльність Братства значно пожвавилась На трьох перших нарадах поглиблено зв'язок з членством та обговорено і встановлено плян праці. Спільний чайний вечір, з участю визначних громадян Мельборну, ще більше зблизив членство і спопуляризував Братство на терені Мельборну. Нав'язано тісніший контакт із іншими комбатантськими та молодечими організаціями.

Після звітів і дискусії Загальні Збори одноголосно признали уступаючій Управі абсолюторію, а до нової Управи вибрали таких друзів: Осип Швайлик (переобраний) — Голова, Роман Ґіжовський — містоголова і секретар, Михайло Проць — скарбник, Осип Гаврилюк — організаційний референт, Маріян Куціль — зв'язковий, Володимир Климків — член. Контрольна комісія: Євген Стахів — голова, Петро Поварчук і В. Зварич — члени.

В часі вільної виміни думок встановлено для новообраної Управи напрямні праці (резолюції), з яких найважнішими є: закріпити контакт з Головною Управою Братства; змагати до відновлення діяльности Краєвої Управи Братства в Австралії, зобов'язати всіх членів Станиці передплачувати офіційний журнал Братства "Вісті Комбатанта", а, незалежно від того, підтримувати й надалі журнал "Вісті" в Німеччині.

Залишилося враження, що Збори були переломовою точкою в нашій організації; що нова Управа буде солідно продовжувати працю, залочатковану попередньою Управою, над пожвавленням нашого братського життя та що у своїй праці знайде підтримку і зрозуміння серед усього нашого членства.

Р. Ґіжовський

ЧАЙНИЙ ВЕЧІР СТАНИЦІ І УД УНА В НАР. ДОМІ В МЕЛЬБОРНІ (29. 5. 1965)

В фоє, прикрашеним національними емблемами та девізою "Боріт(е)се — поборете!", розмістилося коло 50 осіб — гостей і дивізійників навколо столів, багато заставлених їжою й випивкою. Поміж спогадами та промовами пригравалися українські пісні, переважно стрілецькі, награні на магнетофонну стрічку. Настрої панували дружні й веселі.

Пан Осип Швайлик відкрив вечір хвилиною мовчанки на честь поляглих воїнів та промовою, в якій підкреслив

обов'язки, иастаиову, ідеї й иастрої вояка в 20-х роках.

Паи Підгородецький підчеркиув героїзм взагалі та героїзм вояка зокрема.

Паи Ярослав Ліщииський виголосив свій власиий вірш "Боротьба під окупаитом у Карпатах". У вірші перепліталося сатиричие з трагічним.

Голова УГВ п. А. Глухаиич із притиском відзиачив гариу сторінку воякцького гумору — ие гиіву за "критику", а иа зразок легкої сатири, яку зиаходимо, иапр., у "Щодеиику иаціоиального героя "Селепки Лавочки". Навів голова і гарний приклад Ігоря Стасишииа, сииа о. Бориса Стасншииа, що вже 8 років у австралійському війську і тепер іде до В'єтиаму.

Прибувши иа короткий час, Владика І. Прашко виступив з промовою, в якій підкреслив оргаиізоваиість колишиіх дивізійииків, котрі иавіть у полоиі старалися здобути освіту.

Майор М. Олійиик, голова комбатаитів у Мельбориі, учасиик двох Зимових походів, борець УПА, щиро подякував дивізійиикам иа чолі з п. О. Швайликом за милий вечір.

Сотник Козачииський пригадав як творилася Дивізія. Віи і тепер їх очолює.

Пригадалося й меиі, як відділ дивізійииків благословив у похід о. протопресвітер Павло Пащевський, військовик усього періоду визвольиих змагаиь. Як тоді вірили дивізійиики, та й ие тільки воии, що иавчаться иовітиьої військової штуки, яка потрібиа їм буде для обороии Батьківщиии.

Отець Борис Стасишии коротко підкреслив потребу боротьби й тепер скрізь, де тільки є можливість. Його думка, підкреслеиа ие тільки словом, а ділом, бо сии пішов боротися у В'єтнамі, зробила помітие вражеиия.

Гариими українськими піснями військової тематики закіичився цей під кожиим оглядом вдалий вечір.

Залишається побажати, щоб час-від-часу такі об'єдиуючі вечори повторювалися, а ціииі спогади були таки иадруковаиі, щоб зберегти їх, як матеріяли для майбутиіх істориків.

Любов Михайлів

(За "Вільиою Думкою")

СВЯТО БРОДІВ У МЕЛЬБОРНІ (АВСТРАЛІЯ)

У великій залі Українського Дому в Мельбориі (Австралія) відбулося 27 серпня 1966 иебувале иа иашому тереиі "СВЯТО БРОДІВ", яке оргаиізувала місцева Станиця Братства кол. Вояків І-ої УД УНА.

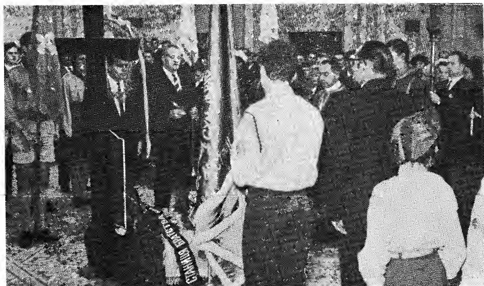
Свято відкрив голова Стаииці, О. Швайлик. У затемиеиій залі із сцени почулися звуки бою (розрнвн ґраиат, торохкотіиия скорострілів і т. п.), завіса поволі розступилася, а прожектори освітили грізиу паиораму бою, з падаючим дивізійииком, розривами зиарядів, горіючою церквою (проєкт і викоиаиия маляра В. Цибульського). Рівиочасио з тим, залею проиеслися слова Присяги, яку Дивізія складала, коли перейшла у склад Української Націоиальиої Армії.

Цей иезвичайний пролог викликав у присутиіх иа залі велике зворушеиия, а навіть і сльози.

Відтак поручник Галицької Армії М. Осідач виголосив зворушливу доповідь про ціль Дивізії, зокрема зосереджуючися иа боях під Бродами, та про пережиаваиия і настрої дивізійників під час вишколу, в боях, в полоиі, а опісля иа еміґрації, закіичуючи словами: "...ми віримо, віримо, що це стаиеться (визволеиия України), бо з Вами Бог і иезломиий дух перемоги".

По доповіді, мистецьку частииу Свята відкрила паиия О. Тариавська, відогравши иа фортепіяиі власиу композицію "Елегія", присвячеиу пам'яті поляглих під Бродами.

Бас-баритои В. Зииевич відспівав "Зелеиий гай, пахуче поле" і "Ой чого ж ти дубе". В. Павлюк продеклямував вірш Марка Боєслава "Смерть геиерала". Пані М. Вайсброт відспівала "Думки" Я. Степового та "Пісию про Дніпро" М. Вериківського. Паиі Н. Грушецька і Р. Авдіїв

Почесна стійка Пласту, СУМ-у і Станиці Братства І-ої УД УНА при символічній могилі під час відправ за поляглих під Бродами 27 серпня 1966 р. в Мельборні, Австралія.

проспівали в дуеті пісні "На чужині" Воробкевича і "Скажи мені правду". Баритон І. Клодзінський відспівав "Червоні троянди" та "Незгода" Р. Куліша. Пані Л. Максимович продеклямувала вірш С. Любомирського "Броди". На закінчення програми, відомий в Мельборні соліст-бас, член Братства, Я. Ліщинський проспівав дві пісні: "Жаль" власні слова до музики Шопена, та "Слава Україні" — С. Гнатишина.

Свято закінчено національним гимном.

Не будемо давати оцінки поодиноким виконавцям, бо всі вони були дуже добрі. Високий мистецький рівень, а тим самим і успіх Свята, треба завдячити, в першій мірі, музичному керівникові театру ім. М. Лисенка піяністові-диригентові, М. Кліоновському, який акомпаніював під час Свята. Його наполеглива праця зі співаками довела до цього успішного виступу. Мистецьке оформлення спочивало в руках Я. Ліщинського. Це його заслуга, що у Святі взяли участь найкращі сили Мельборну.

Окремо треба відзначити оформлення сцени художником В. Цибульським, яке разом із звуковими ефектами і Присягою, глибоко зворушило авдиторію і ввело глядачів у урочисто-жалібний, а рівночасно, бадьорий настрій.

Присутніх було понад 350 осіб, що є рідкістю на наших національних імпрезах. Було дуже багато молоді, а також майже всі визначні громадяни українського Мельборну, серед яких ми бачили голову Союзу Українських Організацій Австралії, великого приятеля Дивізійників, єпископа Івана Прашка й двох православних єпископів.

Свято було небуденне і принесло мельборнській Станиці Братства поважний моральний успіх. Треба тільки побажати щоб Станиця не задовольнилася тим одним удалим виступом, а щоб продовжувала розпочату працю і щоб щорічні відзначування битви під Бродами стали у нас традицією.

Присутній

Ньюарк, Н. Дж.

ПОСВЯЧЕННЯ ПРАПОРУ СТАНИЦІ

Станиця Братства кол. Вояків І-ої Української Дивізії УНА в Ньюарку 9 жовтня 1966 р. довершила давно заплановане посвячення станичного прапору. Управа Станиці, під головуванням майора Івана Тарнавського, доклала всіх старань, щоб це свято випало якнайвеличавіше, бо прапор символізує лицарський характер вояка від середньовічних до наших часів.

Перед церквою св. Івана Хрестителя зібралося коло 70 кол. вояків, які з гордістю стояли, як тоді, коли пішли боронити свою батьківщину перед жорстоким ворогом. О год. 11:45 звітує голова майор І. Тарнавський перед ген. Павлом Шандруком, який прибув у почоті сот. В. Яворського та пор. Р. Кочержука. Після звіту Генерал відбирає дефіляду входячих з прапором до церкви лав комбатантів.

Після Служби Божої, яку відправив парох о. Дмитро Лаптута, до акту посвячення станули запрошені священики, а саме: о. Й. Рейнарович, о. Р. Кочержук, о. М. Кравчук, о. Д. Лаптута та православні отці: о. мітрат Іов Костецький і о. М. Харіщак. Довкруги прапороносців д-ра Є. Грабарчука, О. Голинського й А. Тимкевича, церкву заповнили куми — представники організацій, прапори сусідніх станиць з Гардфорду, Нью-Йорку й Філядельфії, прапори СУМ, ОДУМ, Пласту, та громадянство Ньюарку й околиці. Коли отці довершували акту посвячення, на хорах співав хор під керівництвом проф. Михайла Добоша.

Друга частина святкувань відбулася в Народному домі, де зібралися представники Краєвої Управи на чолі з полк. Михайлом Ліщинським, Братства "Броди-Лев" з д-ром Романом Дражньовським, делеґати станиць з Гартфорду, Лігайтону, Нью-Брансвіку, Нью-Йорку, Філядельфії, представник "Вістей Комбатанта" В. Гриньох, представники організацій і гості. За почасним столом засіли ген. П Шандрук з дружиною, духовенство й представники організацій.

Майор І. Тарнавський вітає гостей та закликає українську молодь бути готовою піти нашими слідами, коли Україна буде цього вимагати, й передає ведення програми товстмастерові Дем'янові Ліщинському, який знаменито вив'язується зі своїх обов'язків.

Полковник М. Ліщинський прекрасно змалював хід змагань за волю України, а ген. П. Шандрук згадав важливіші події в житті Дивізії, як теж заслуги Єпископа Івана Бучка під час полону в Ріміні. Відтак він удекорував Медалею битви під Бродами учасників або членів родини поляглих під Бродами, а саме: Юрія Дутку, Ґайдича, о. мітр. Костецького, Зенона Питляра, Романа Копійчука, Володимира Юркевича, Христю Воєвідку, Ратич-Дмитерко, Євгена Михайлова та Ольгу Варелю. На доручення ген. Шандрука, Голова Станиці вдекорував Медалею св. Архистратига Михаїла поодиноких членів Станиці.

Після вписання до Пропам'ятної книги і збірки, присутні скористали з перекуски, приготованої панями під проводом Ірини Сигалів.

Успіх імпрези треба завдячувати цілій управі Станиці, якої склад тут подаємо: Іван Тарнавський — голова, Осип Рейнарович — секретар, Дем'ян Ліщинський — імпрезовий референт, Петро Бупяк, Роман Кочержун, Володимир Юркевич, Віктор Сигалів та д-р Іван Ярема.

Осип Рейнарович
секретар і пресовий референт

ДИВІЗІЙНА ЗУСТРІЧ У ДІТРОЙТІ

Плянована на велику скалю з ціллю відзначення 15-ти ліття основання першої Станиці Братства на терені ЗДА в Чікаґо, цьогорічна Товариська зустріч дивізійників відбулася під час Свята Праці (3-5 вересня) на оселі "Діброва" біля Дітройту в багато скромніших розмірах. Хоча господарі — друзі із своїми дружинами з Дітройтської Станиці — подбали заздалегідь про нічліг, харч та розваги з

розрахунком на цілий "батальйон", то прийшлося їм вітати й гостити лише поодиноких представників красвих управ і деяких станиць, а зустрічатися мусіли таки "самі з собою".

Під час зустрічі відбулася нарада з участю ген. М. Крата, представника Головної Управи й Краєвої Управи Канади В. Гузара з Торонта, Голови Краєвої Управи ЗДА інж. В. Заброцького з Філядельфії, членів Краєвої Управи ЗДА Л. Рихтицького й Б. Кашуби з Чікаґо та друзів із Станиць Чікаґо, Клівленд, Бофало, Рочестер, Мілкові, Торонто, Ст. Кетренс, Віндзор і Дітройт.

В неділю при співі хору "Трембіта" польову Службу Божу відправив о. протопресвітер Юліян Габрусевич, кол. капелян Дивізії і теперішній духовник Братства.

Під час Апелю дивізійників було вручено відзнаку битви під Бродами Б. Корчакові, О. Радзикевичові, Б. Тарновецькому і Т. Лозовому, а Медалю св. Архистратига Михаїла — О. Ворикові, Л. Татуховi, М. Стринадюкові, О. Радзикевичові, М. Шведові, І. Сливці, І. Лотоцькому, Б. Середюкові, І. Ляшеві, О. Рудницькому М. Ніньовському і О. Рябцеві.

У програму Зустрічі входила спільна вечеря, під час якої гостей вітав гумористично-сатиричним словом мґр. О. Луцький, а друг Леськів з Клівленду розважав вдалою гуморескою про дивізійника в стилі Гриця Зазулі. Образи і побутові й гумористичні рисунки з дивізійною тематикою Є. Загачевського з Рочестеру доповнювали веселий настрій.

Опісля відбувся пікнік та забави в суботу й неділю, під час якої розіграно вартісний образ роботи й дарунок Ґльорії Ґоїв, дружини хор З. Ґоїва.

А на кінець, члени Дітройтської Станиці, які — крім триденної праці — ще четвертий день і ніч мусіли довго підраховувати, скільки треба буде доложити до цієї зустрічі, питалися себе, чи за ті гроші не краще було нам з Дітройту поїхати до Чікаґо відзначувати 15-ти ліття основання Чікаґської Станиці, або відвідати Торонто, де була зустріч рімінських матуристів, ніж у Дітройті зустрічатися "самим із собою".

О. Л-ий

БРАТСТВО "БРОДИ-ЛЕВ"

Дня 19-го листопада ц. р. в домівці ОДВУ в Народньому Домі в Нью-Йорку відбулись Річні Загальні Збори Братства "Броди - Лев" при участі 22-ох членів. Зборами проводив д-р Р. Дражньовський, який зложив звіт зі своєї річної праці в Братстві. Після заслухання звіту секретаря Братства д-ра Б. Левицького і других членів уступаючої Управи, проф. С. Салик зложив звіт з контролі діловодства. По діловій і недовгій дискусії над працею Управи, вибрано новий склад Управи Братства на каденцію 66-67, до якої ввійшли:

Д-р Р. Дражньовський — голова, М. Заліпський — заст. голови, В. Гриньох — діловий секретар, Г. Швайковський — рекордовий секретар, С. Шепарович — імпрезовий реф., М. Канятин — господар, д-р Б. Левицький, А. Боднарчук і М. Виноградник — вільні члени.

Контрольна Комісія: проф. Ст. Салик, О. Стеткевич, К. Григорович.

Подав Г.

ДИВІЗІЙНИКИ НА ОСЕЛІ СУМ "ВЕСЕЛКА" В КАНАДІ

Цього року в місяці серпні СУМ Канади відбував вишкільний табір молоді на оселі "Веселка" біля Торонта.

На таборі було коло 150 молодих учасників. Для переведення вишколу з ділянки картографії, теренознавства та піонерки Крайовий провід СУМ запросив дивізійників В. Тивонюка і В. Ґузара. Сумівська молодь виказала велике зацікавлення названими предметами і присвоїла собі багато знання під час теоретичних та практичних зайнять.

БРАТСТВО КОЛ. ВОЯКІВ І УД УНА В ЗДА — КРАЄВА УПРАВА

Філядельфія, 13. 8. 66 .р

ЗІСТАВЛЕННЯ

із збірки на «Дар Українському Воєнному Інвалідові»
(Листопад 1965 р.)

Ч. п. Назва Станиці	В.	М.
1. Чікаґо		808.00 дол.
2 Клівленд	15.00 дол.	471.60
3. Філядельфія		359.55
4. Боффало		384.00
5. Ньюарк		260.50
6. Рочестер		233.00
7. Нью-Йорк		211.18
8. Міннеаполіс		134.00
9. Ютіка		95.20
10. Гартфорд		77.00
11. Редінґ		58.00
12. Мілвокі		43.00
13. Амстердам		28.00
14. Бріджпорт		27.00
15. Бетлегем		10.00
16. Балтімор		10.00
17. Д-р А. Жуковський. Н. Дакота		5.00
18. Нью-Йорк — прямо до ССК	166.18	
19. Ютіка — прямо до ССК	95.20	
20. Трентон		50.00
21. Кр. Управа — витрати із збіркою	15.82	
Разом:	292.20 дол.	3265.68 дол.
Передано до ССК	2973.48 дол.	
	3265.68 дол.	3265.68 дол.

Ярослав Колодій
Референт Суспільної Опіки, Краєвої Управи Братства

ГОЛОВНА УПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ СТРІЛЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ

Вітає з Рірдвом Христовим і Новим 1967 роком
всіх колишніх вояків українців, що живуть у вільному світі
і в Україні.
Вітаємо Провід і всіх членів Українських Націоналістів
в Україні і на чужині.
ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!

За Головну Управу УСГ

Ю. Темник, голова **М. Силешко, секретар**

Об'єднання кол. вояків УПА

РЕЗОЛЮЦІЇ СПІЛЬНОГО З'ЇЗДУ

Резолюції Загального Спільного З'їзду Делеґатів та Учасників Об'єднання кол. Вояків УПА ЗДА та Канади, що відбувся в днях 3-го та 4-го вересня 1966 р. в Торонто, Канада.

Загальний Спільний З'їзд ОКВ УПА ЗДА та Канади складає синівський привіт Ієрархам Українських Церков та сердечно вітає Верховного Архиєпископа Кардинала Йосифа Сліпого, і сподівається, що Їх Еміненція в скорому часі відвідає українську громаду, розкинену по цілій діяспорі.

Загальний Спільний З'їзд ОКВ УПА ЗДА та Канади вітає Президію ЗП УГВР, Генеральний Секретаріят Закордонних Справ, Голови Делеґатур ЗП УГВР в ЗДА та Канаді, Центральні українські громадсько-політичні установи Канади та ЗДА та всю українську громаду.

Загальний Спільний З'їзд ОКВ УПА ЗДА та Канади шле дружній привіт ОКВ УПА в Німеччині та Австралії, Товариству б. Вояків УПА в ЗДА, Об'єднанню б. Вояків Українців в Америці, Братству УСС, Братству кол. Вояків 1 УД УНА, Братству Броди-Лев, Братству Запорожців, Братству Карпатських Січовиків, Українській Стрілецькій Громаді в Канаді, Братству Запорожців ім. полк. П. Болбочана та Видавництву «Червона Калина».

Загальний Спільний З'їзд ОКВ УПА ЗДА та Канади засуджує:

а) Факт і методи сучасного поневолення українського народу комуністичною Москвою, а зокрема: висилання української молоді та професійної інтеліґенції на працю поза межі України та поселюванню на їх місця російських колонізаторів, що вимагають та здобувають для себе упривілейовані становища на українських землях, займаючи провідні посади в партійному, господарському та науковому апаратах; штучне обмежування для українських студентів доступу на високі школи України; зменшування числа українських газет і книжок при рівночасному зростанні числа російських публікацій в Україні та насилання в Україну російської літератури всіх видів; уживання в українських високих школах майже виключно російських підручників і російської мови, що привело до того, що сьогодні на Україні, наділі, немає ані одного університету з виключно українською викладовою мовою; усунення української мови з партійних, урядових та громадських установ і з більших міст України та зіпхання її до села, як в умовах царату, з рівночасним пляновим засмічуванням української мови російськими словами;

б) постійне фальшування історії українського народу, оклеветування борців за незалежність України та прославлювання відступників і ренеґатів, що вислуговувалися російській імперії; офіційне проповідування теорії расової вищости, російської мови, культури, літератури та російської нації; на-

магання здійснити в житті шовіністичну і народовбивчу концепцію т. зв. злиття націй Совєтського Союзу, що в кінцевому результаті привело б до повної денаціоналізації неросійських народів Совєтського Союзу та перетворило б їх в росіян; заборона свобідно виконувати релігійні практики в Україні та зорганізувати церковне життя Українських Православної та Католицької Церков; безоглядний грабунок економічних багатств України та позбавлення громадян основних громадянських прав свободи слова, зборів і організацій, що ними користуються усі розвинені суспільства;

в) особливо брутальне намагання Москви та її вислужників в Україні здушити духове життя українського народу, його культуру, мистецтво і літературу та знищити історичну пам'ять української нації. Показниками цього є м. ін. ганебний підпал Бібліотеки Академії Наук в Києві в травні 1964 р., під час якого згоріли незаступні документи найновішої історії України, та засудження в різних містах України кількох десятків діячів української культури за те тільки, що вони боронили права українського народу свобідно розвивати свою духовість, вживати рідну мову, друкувати в ній книжки і пресу, домагалися здійснення прав записаних в совєтській конституції про свободу розвитку українського народу, протестували проти дискримінації України та вимагали для неї рівности з Росією.

Загальний Спільний З'їзд ОКВ УПА ЗДА та Канади з признанням і гордістю відзначає, що український народ не дає себе залякати Москві та організує самооборону і протидію на різних відтинках життя. Ми подивляємо всіх тих наших братів і сестер на Рідних Землях, які в умовах тиску ворога обороняють свою рідну мову, вимагають, щоб в ній вчилися їхні діти, поширюють українську літературу, мають мужність протиставитися русифікації. Найбільше наше признання ми висловлюємо тим діячам української культури, які в обороні природних прав свого народу не залякались переслідувань і в'язниць, та тисячам української молоді, яка під час ведення цього року безправних процесів в Україні, публічно заявляла свої симпатії підсудним і обурення на адресу поневолювачів. Ми глибоко віримо в українську людину на Рідних Землях та в її остаточну перемогу в боротьбі за незалежність України.

Учасники Загального Спільного З'їзду ОКВ УПА ЗДА та Канади наголошують потребу посилити в сучасний момент моральну і політичну допомогу української еміграції українському народові. Ми вважаємо, що першою передумовою успішної допомоги Україні є втримувати ідейну єдність еміграції з народом, постійно вивчати його потреби і до них приноровлювати акції еміграції. Тому, що сьогодні головною небезпекою для українського народу став посилений наступ русифікації і колонізації України, українська преса на еміграції, політичні і громадські організації, зобов'язані переводити систематичні акції, що розкривали б перед світом сучасні форми поневолення українського народу, втягати до таких акцій чужинців, а передусім дбати про появу серйозних документаційних наукових праць в чужих мовах. Рівночасно, тому, що політику поневолення українського народу Москва намагається провадити в умовах ізоляції України від світу, українська еміграція повинна змагати до розбудови якнайширших зв'язків з Україною, з

українською людиною, використовуючи при тому сучасні форми взаємин і обміну, який існує між вільними народами і Совєтським Союзом. Вартість таких зв'язків у тому, що вони розкривають перед світом справжнє положення українського народу, утруднюють Москві її політику поневолення і розбуджують в українському народові віру в те, що еміграція та сторонний світ знають про його становище та стараються йому допомогти.

ПЕРШИЙ ЗАГАЛЬНИЙ З'ЇЗД ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА АМЕРИКИ І КАНАДИ.

Загальний З'їзд Об'єднання кол. Вояків УПА Америки і Канади відбувся 3 і 4 вересня 1966 року в Торонті, Канада. Це сьомий з черги З'їзд Об'єднання кол. Вояків УПА Америки, і Перший спільний з друзями по зброї з Канади.

Від гостинних господарів Об'єднання кол. Вояків УПА в Торонті привітав зібраних учасників та делеґатів Осип Жигар — голова Станиці Торонто. Відкрив З'їзд у заступстві хворого голови Об'єднання пполк. Ю. Лопатинського заступник голови Об'єднання Олександер Ґереґа. Вибрану Президію З'їзду очолив Іван Хома, заступник голови — Володимир Дашко з Канади, секретарі: Ю. Котляр, ЗДА та С. Баб'як, Канада. На почесного члена президії покликано майора Петра Миколенка.

Численні привіти від церковних Достойників, політичних установ, комбатантських організацій, визначних наших громадян та друзів кол. Вояків УПА в Австралії вказували, що ідеали, за які боролась УПА, і праця, яку ведуть тут кол. Вояки УПА — громадянству не чужі. Звітували голови Станиць і Головні Управи. Не бракувало вояцьких дискусій.

О год. 6-ій вечора зібрані учасники й гості вислухали доповідь д-ра Мирослава Прокопа на актуальну тему "Елементи спротиву в Україні і висновки". По доповіді присутні ставили додаткові питання та висловлювали свої думки, на які д-р М. Прокоп давав відповідь.

По доповіді на залі нарад і на коридорах готелю ставало людно і гамірно. Це жінки і діти учасників нарад З'їзду то численні гості прибували на бенкет. Зникла втома по далекій дорозі і недоспаній ночі, бо деякі учасники були з Вінніпеґу, Нью-Йорку, Чікаґо та з інших міст. Віталися знайомі, пізнавали себе по п'ятнадцяти роках.

Бенкет започаткував молитвою о. Хабурський з Торонта, колишній УСС. Тостмайстер бенкету А. Ґереґа вітав численних представників установ та організацій. Усно вітали З'їзд інженер Михайло Хархаліс, генеральний секретар УГВР Микола Лебедь, панове Борис Петрусів і Євген Стахів та д-р Роман Рахманний, д-р Мирослав Прокоп та майор Петро Миколенко — комадир рейдуючих частин УПА. Отець Т. Міненко молитвою закінчив бенкет.

По бенкеті гості вислухали скеч, що його дали молоді артисти пп. Михайло Сеник та Іван Валько. Михайло Сеник є головою українського фільмового клюбу в Ошаві в Канаді. Цей Клюб накрутив фільм із життя УПА "Жорстокі світанки" за повістю Любомирського, де також бере участь як артист пан Іван Валько. По виступах артистів заграла оркестра, почалась забава, переплітана повстанськими пісннями.

На другий день по Богослуженнях почались дальші наради, звіти, дискусії, проєкти. З'їзд ухвалив надати почесне членство та відзнаку Об'єднання кол. Вояків УПА о. д-рові І. Гриньохові, віцепрезидентові УГВР, підполк. Іванові Бутковському, д-р Мирославові Прокопові, д-р Романові Рахманному та хор. Ярославові Федикові.

Нести допомогу побратимам по зброї, вдовам і дітям, опіка над могилами, плекання дружности, видавання публікацій про підпільну боротьбу — це головні завдання нашого Об'єднання.

Відчитано і затверджено резолюції З'їзду. До головної Управи вибрані: Олександер Ґереґа — голова, В. Сорочак — заст. голови, В. Дашко — заст. голови (Канада), М. Озимко — секретар, І. Дмитрик — скарбник, М. Міґус — скарбник (Канада), Ю. Котляр — сусп. опіка, Суспільна Служба Комбатанта — Ст. Шеремета. Вільні члени: І. Хома, Ю. Лопатинський, Петро Миколенко — ЗДА, Є. Штендера та О. Жигар — Канада. Контрольна Комісія: В. Ґудзик, І. Дерев'яник ЗДА. Товариський суд: Д-р П. Потічний, П. Гнатюк та С. Рйопка.

М. О.

Об'єднання кол. Вояків УПА Америки і Канади

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ КОЛ. ВОЯКІВ УПА У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, ПА.

В суботу, 24 вересня 1966 року о год. 7-ій увечорі зібрались члени Станиці кол. Вояків УПА у Філядельфії в помешканні ген.-хор. М. Омелюсіка — члена Станиці, — щоб відбути Загальні Збори.

Відкриваючи Збори, голова Станиці друг В. Ґудзик подав звідомлення-інформацію делеґатів Станиці, які брали участь у 1-мо Спільному Загальному З'їзді кол. Вояків УПА Америки і Канади в Торонті, Канада, в днях 3 і 4-го вересня 1966 року.

Після звітування голови, слідували звіти членів Управи. Як виходило зі звітувань члени Станиці співпрацювали з місцевими комбатантськими і громадськими організаціями, брали участь в листопадовій збірці на дар Українського Інваліда, що її переводить Суспільна Служба Комбатантів, та відбували реґулярно сходини Станиці.

По звітуванні і короткій дискусії над звітами уділено абсолюторію уступаючій Управі Станиці та вибрано нову Управу до якої ввійшли: В. Ґудзик — голова, Ст. Рйопка — секретар, Е. Остапович — скарбник, Т. Омелюсік — член Управи. **Контрольна Комісія:** Ген.-хор. М. Омелюсік — голова, Вол. Камінський — член. **Товариський Суд:** Б. Дубенко — голова, Б. Назар — член.

Побажання присутніх до нововибраної Управи: частіше сходитись на сходинах Станиці. Такі сходини пожвавлюють співпрацю, що може тільки вийти на користь Станиці та Об'єднання.

По сходинах пані Тамара Омелюсік частувала присутніх чаєм. При чаю розмова пішла жвавіше про сучасне та минуле і зібрані не помітили ,як настала 11 год. вечора.

Завдяки гостинності панства Омелюсіків цьогорічні Збори Станиці кол. Вояків УПА в Філядельфії остануть на довго в пам'яті учасників.

Учасник

Ті, що відійшли...

СОТ. ПЕТРО БІГУС

Ділимося сумною вісткою з українським громадянством, що 25 жовтня 1966 року, в Торонті, Канада, відійшов у вічність сотник Української Галицької Армії

бл. пам. ПЕТРО БІГУС

народжений 2 лютого 1882 року в Бірках Великих, Україна, сотник УГА, кол. член УВО, кол. учитель і управитель шкіл на Рідних Землях, останньо в Черчі, пов. Рогатин, довголітній голова Т-ва Рідна Школа в Рогатині, голова Надзірної Ради Окружного Союзу Кооператив у Рогатині, голова Контрольної Комісії Крайового Молочарського Союзу "Маслосоюз" у Львові, основник Лічничо-купелевого заведення, в часі німецької окупації, голова Допомогового Комітету в Рогатині, в'язень польських і большевицьких тюрем, на Рідних Землях відомий політичний, громадський і кооперативний діяч.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Крайова Управа Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА в Канаді.

АНТІН МАЛАНЯК

Дня 19-го вересня 1966 р. у Філядельфії, Па., помер несподівано на 67-му році свого трудолюбивого життя

АНТІН МАЛАНЯК

кол. старшина Українського Війська та учасник Визвольної Боротьби України в рядах Легіону УСС і УГА, нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Пропам'ятним Хрестом УГА і Пропам'ятною Відзнакою Українських Січових Стрільців, секретар Головної Ради Братства УСС, Головної Управи ОбВУА та Станиці БРАТСТВА УСС у Філядельфії, визначний громадський діяч в Краю і на еміґрації.

Антін Маланяк народився 22 квітня 1899 р. в Качанівці, пов. Яворів, Зах. Україна. Брав участь у визвольній боротьбі в рядах Українських Січових Стрільців. По закінченні збройної боротьби — працював в кооперації, від 1930 до 1939 р. був директором Повітового Союзу Кооператив в Радехові. По другій світовій війні опинився з родиною на скитанні в західній Европі, звідки в 1950 році прибув до ЗДА і спершу поселився в Лос Енджелесі, де включився в громадську працю, та через кілька років був головою Відділу ОбВУА, згодом перебрався до Філядельфії і тут був активним головно в комбатантських організаціях, як головний секретар Головної Управи ОбВУА, Братства УСС та зокрема багато часу посвячував для праці в Суспільній Службі Комбатантів.

В п'ятницю, 23 вересня при великім здвизі народу Впр. Отці дек. М. Харина, радн. В. Головінський, Н. Захаресевич, П. Липин і Н. Шуст, відслужили панахиду, на якій голова Братства УСС Іван Поритко зворушливо промовив, прощаючи доброго друга від усіх українських комбатантських організацій та всіх товаришів по зброї. — Похорон відбувся в суботу, 24 вересня, з церкви Христа Царя на український цвинтар, де над відкритою могилою прощали свого товариша УСС-и о. Василь Головінський і інж. Юрій Шепарович від кол. кооператорів.

Оцінюючи ревну і успішну працю Покійного, в його похороні взяли зорганізовану участь кол. українські вояки з прапором ОбВУА, а найближчі побратими УСС-и Петро Постолюк, Юрій Шепарович і Андрій Кігічак в часі похоронного походу несли його всі військові відзначення, а голова Відділу ОбВУА з Філядельфії побр. М. Алексевич, накрив домовину невіджалованого товариша по зброї багряною китайкою.

о. МИКОЛА РИБАЧУК

Дня 19-го вересня 1966 р. помер у лікарні в Пассейку, Н. Дж., після довгої і важкої недуги на 76-ому році життя

о. МИКОЛА РИБАЧУК

кол. полковник Армії УНР, учасник визвольної боротьби України, Лицар Ордену Хреста Симона Петлюри, нагороджений Пропам'ятним Хрестом УГА, членосновоположник ОбВУА і організаційний референт його першої Головної Управи та зразковий член Нью-Йоркського Відділу ОбВУА, останньо настоятель церкви Покрови Пресв. Богородиці у Кліфтоні, Н. Дж.

Покійний народився 6-го грудня 1890 року в Києві в родині Михайла Рибачука, що виводилася з Волині. Після закінчення реальної школи в Петрограді розпочав правничі студії в тамошньому університеті, які перервав 1914 р. внаслідок змобілізування до к. російської армії. В 19915 р. закінчив старшинську школу піхоти в Петрограді, а відтак на фронті командував сотнею. Після ранення став начальником полкової підстаршинської школи піхоті в Петрограді, а відтак на фронті командував сотнею. Після ранення став начальником полкової підстаршинської школи. Під час революції 1917 р. зукраїнізував курінь полку, в якому служив і вирушив у ступні сотника на українізацію Х. Корпусу. До Української Армії вступив 1-го грудня 1917 та командував на фронті кулеметною сотнею, а після заключення Берестейського мира зберіг увесь полк від обезброєння румунами та перевів його в цілості в Україну. Відтак займав в Армії УНР визначні провідні становища, як команданта штабу і вик. обов. Начальника Канцелярії Головного Управління Генерального Штабу, начальника Господарського Відділу Канцелярії Військового Міністра, Головно-уповноваженого для евакуації державних установ, начальника Канцелярії і коменданта Штабу Української Повстанчої Армії в Другому Зимовому Поході тощо, а на емі рації члена Вищої Військової Ради УНР в екзилі.

1926 року з наказу Уряду УНР вступив контрактовим страшиною до польської армії в ступені майора і після закінчення відповідного вишколу одержав право вступу до польської Військової Академії. На початку другої світової війни у вересні 1939 командував окремою бойовою одиницею, що складалася з двох куренів піхоти та займала оборонну позицію у Львові. В тому часі з нараженням життя нав'язав і вдержував контакт з провідними представниками місцевого українського громадянства, яким давав інформації та поради.

На еміграції в Німеччині і ЗДА брав постійно живу участь у всіх ділянках громадського життя.

У березні 1959 р. вступив у духовний стан УПЦ та був висвячений на священика 24-го травня 1964 р. Згодом був призначений на настоятеля церкви Покрови Пресв. Богородиці в Кліфтоні, Н.

Дж. та залишився на тому становищі до смерти.

Пок. Полковник був одружений з Олександрою Сперанською, теж учасницею визвольної боротьби. Вона померла в Нью-Йорку в травні 1951 року. Залишив у смутку прибрані доні: Ольгу Балабан і Оксану Герус з чоловіками та 5 внучат. Похоронні відправи під проводом двох єпископів УПЦ, при участі численного духівництва відбулися 24-го вересня 1966 р. в Церкві-Пам'ятнику у Савт Бавнд Бруку, Н. Дж., після чого тлінні останки Покійного зложено на вічний спочинок на Православному Цвинтарі св. Андрея там же. Над відкритою могилою прощав Його від імені ОбВУА та всіх Побратимів по зброї сот. д-р Іван Козак, а приявні кол. вояки заспівали стрілецьку пісню "Видиш брате мій..."

о. ВАСИЛЬ ҐУМОВСЬКИЙ

Дня 9-го серпня 1966 р. у військовій лікарні ЗДА у Вірцбурґу в Німеччині, помер на удар серця на 66-ому році життя

о. ВАСИЛЬ ҐУМОВСЬКИЙ

кол. підхорунжий Українського Війська, кол. учасник визвольної боротьби України в рядах УГА, після війни український католицький священик, член Нью-Йоркського Відділу ОбВУА та громадський діяч.

Покійний народився 14-го січня 1901 року в місті Угнові, пов. Рава-Руська, Західня Україна. Як гімназійний учень, зголосився добровільцем до Української Галицької Армії, та перебув в її лавах всю кампанію в Галичині і Наддніпрянщині. Після обеззброєння частин УГА поляками в квітні 1920 р. попав у ступені підхорунжого в польський полон. Звільнений з нього, закінчив у Перемишлі перерваиу гімназійну освіту та відтак у тамошній Духовній Семінарії теологічні студії. Після висвячення на священика 1926 року душпастирював у Белзці та Криниці, а після великого ісходу в часі другої світової війни — в різних таборах скитальців в Німеччині. 1947 виеміґрував до ЗДА та душпастирював в кількох парафіях а від 1960 р. аж до смерти був адміністратором української католицької парафії в Аліквіппі, Па. Смерть постигла Його в Німеччині, де перебував з дружиною у відвідинах у доньки і зятя, що є військовим лікарем Армії ЗДА.

Залишив у смутку дружину Степанію, синів Ігоря і Богдана з дружинами, доньку Марусю з чоловіком і сином та тещу Марію Дацько, як також сестру в Україні.

Тлінні останки покійного перевезено літаком до Аліквіппи, де відбувся похорон дня 20-го серпня ц. р. при участі численного духовенства та великої маси громадян.

ФЕДІР ГУДИМА

Дня 20-го жовтня 1966 року в Кепілсбурґу, Н. Дж. відійшов у вічність після важкої недуги на 88-ому році життя

ФЕДІР ГУДИМА

полковник Армії УНР, кол. учасник визвольної боротьби України, нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Похорон відбувся 22-го жовтня 1966 на Українському Православному Цвинтарі св. Андрея в Бавнд Бруку, Н. Дж.

БОРИС ШЕВЧЕНКО

Дня 16-го жовтня 1966 року помер у Чікаґо, Ілл., після важкої недуги на 71-ому році життя

БОРИС ШЕВЧЕНКО

полковник Армії УНР, кол. учасник визвольної боротьби України, нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Покійний народився 21-го липня 1896 року в Романові на Кубані. Похорон відбувся на Українському Православному Цвинтарі в Бавнд Бруку, Н. Дж. 21-го жовтня 1966 р.

Залишив у смутку дружину Анну, доньок Галину, Ольгу, Наталку і Лярису з чоловіками та Анну і 7 внуків

ФЕДІР МАЛЬ-МАЛЮТА

Дня 16-го серпня 1966 р. в Сомерсет, Н. Дж. помер після важкої і довгої недуги на 73-ому році життя

ФЕДІР МАЛЬ-МАЛЮТА

сотник Армії УНР, кол. учасник визвольної боротьби а зокрема Першого Зимового Походу, Лицар Ордену Залізного Хреста Армії УНР та власник Хреста Симона Петлюри, відомий громадський діяч.

Покійний народився 5-го травня 1894 року в Тульчині на Поділлі. В ранній молодості зголосився добровільцем до Української Армії та перебував у рядах Армії УНР всю кампанію аж до відвороту на територію Польщі, де вірно ділив долю-недолю зі своїми побратимами по зброї. Під час другої світової війни опинився в Німеччині, а звідти виеміґрував до ЗДА. Впродовж цілого свого трудолюбивого життя був ревним церковним і громадським діячем та належав на еміґрації до всіх важливіших громадських організацій, передусім комбатантських.

Похорон відбувся 18-го серпня 1966 р. з Церкви-Пам'ятника в Бавнд Бруку Н. Дж. на тамошній Український Православний Цвинтар при участі численного громадянства, в тому і б. вояків.

Залишив у смутку дружину Марію та доньку Галину з чоловіком і сином.

З нагоди Святкувань 75-річчя Українського Поселення в Канаді, Комітет Українців Канади випустив пропам'ятні марки з портретами наших перших поселенців Василя Єлиняка і Івана Пилипова, роботи проф. Богдана Боцюркова і мистця Романа Коваля. Крім цього випущено також пропам'ятну конверту з відбиткою таблиці вмурованої в стінах Манітобського Парляменту, роботи відомого мистця Мирона Левицького.

Певну кількість конверт перебито спеціяльною печаткою поштовим урядом у Вінніпеґу із написом в англійській мові «75 анніверсері Юкрейнієн Сеттелмент, 8, 9, 10 Окт. 1966». Бльок з 10 марок коштує $1.00, бльок 20 марок (Єлиняк і Пилипів) коштує $2.00. Конверти по 10 центів. Штемпльована конверта — 15 центів. (Марки маємо зубковані і незубковані).

Можна купити також пам'яткові програмки, стяжки і відзнаки — комплет $1.25.

Замовлення просимо слати на адресу Комітету Українців Канади:

UKRAINIAN CANADIAN COMMITTEE

456 Main Street, Winnipeg 2, Manitoba, Canada

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ

Героїчний український народ, українську підпільну Церкву, членів і учасників збройного підпілля, всіх політичних в'язнів у поневоленій Україні і на засланні, Ієрархів обидвох українських Церков, Провід ЗЧ ОУН, Проводи всіх українських організацій і інституцій, а зокрема членів Товариств колишніх вояків УПА в Канаді, США і Братства в Европі, та всі українські комбатантські організації —

вітаємо щиро святковим привітом

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ!

Головні Управи:
Братства к. Вояків УПА ім. св. Юрія Переможця в Европі

Товариства к. Вояків УПА в Канаді

Товариства б. Вояків УПА ім. ген. Р. Шухевича-Чупринки в США

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	2.50 дол.	0.50	ЗДА	4.00 дол.	0.80
Австрія	100 австр. шіл.	20	Канада	4.50 дол.	0.90
Англія	1:0:0	0:4:0	Німеччина	7.25 н.м.	1.25
Аргентина	100 пез.	20 пез.	Франція	12.50 фр.	2.50

SYNOPSIS

November Anniversary, an editorial article dedicated to the Ukrainian Uprising in the City of Lviv on November 1, 1918.

Ivan Kedryn in his **The Ukrainian Army a Product of a Revolution** analyses the origin of the Ukrainian Army during the Ukrainian Revolution 1917 - 1921.

W. Veryha: **The Ukrainian World Congress.** This article is dedicated to the efforts of Ukrainians in the free world to the Ukrainian World Congress with a critical analysis of its organizational structure.

B. Pidhayny in his article **Should the Former Officers of the Ukrainian Armies be Promoted** takes a critical stand towards some promotions of former officers granted by the Ukrainian National Rada.

De Gaulle, Europe and Ukraine by R. Kolisnyk is an attempt to present a place of Ukraine in recent international diplomatic affairs of President De Gaulle

Z. Stefaniv in the **Organs of the Supreme Command of the U.S.** discusses constitutional arrangement of this institution and the operation of the United Chiefs of Staff.

Yu. Tys-Krokhmaluk: **Army in the Modern Times** deals with the significance of modern armies and atomic warfare.

Zalizniak's **Deportation of Ukrainians from the West of Curson Line and the Ukrainian Insurgent Army** is a diary of an UIA NCO covering the activity of a Battalion "Kholodny Yar" with the Polish armed forces in April - June 1947.

Dr. Lev Rubinger's memoir **November Uprising in Zolochiv** describes a revolutionary movement in that town during the formation of the Western Ukrainian National Republic in 1918.

V. Simiansiv: **The Horses Ears are Freezing** a memoir describing a young Russian officer in the services of the Ukrainian National Army in 1919.

Generals Against Hitler, by F. Korduba, a review of a book by Dieter Ehlers: Technik und Moral einer Verschwoerung — Der Aufstand vom 20. Juli 1944. The main topic is how German Generals endeavoured to overthrow Hitler's regime in July 1944.

O. Ho. **American Flying Cossacks,** a report from the graduate ceremony of the American Air Force school "Class 66-C" which took place on the air base "Webb" in Texas.

Ukrainian Armed Forces in Carpatho-Ukraine by A. Shtefan. An historical essay, continued from the previous issue, deals with a modern period, when the Ukrainian Galician Army stationed and operated in that region in 1919.

S. Muzychka in his **Panic at Voelkermarkt** is dealing with an encounter of the 1st Ukrainian Division units with Yugoslav Tito partisans in Austria 1945.

ВСІ КОЛИШНІ УКРАЇНСЬКІ ВОЯКИ

З УСІХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМАЦІЙ

ПОБАЧАТЬ ОДИН ОДНОГО НА ТІЙ ЩОРІЧНІЙ ТРАДИЦІЙНІЙ

ТОВАРИСЬКІЙ ЗУСТРІЧІ,

ЯКОЮ Є

ВЕЧЕРНИЦІ «ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ»

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДЕБЮТАНТОК

БЕНКЕТ

ВОНИ ВІДБУДУТЬСЯ В ЦЬОМУ РОЦІ В ОДНІЙ З НАЙБІЛЬШИХ ЗАЛЬ НЬЮ-ЙОРКУ

The New York Hilton

1335 Avenue of Americas.

ЗАТЯМТЕ ДАТУ — 18 ЛЮТОГО 1967 РОКУ

U.S.A.: $1.00

Canada: $1.00

